

Bándy György
JÁNOS LEVELEI

Selye János Egyetem
Református Teológiai Kar

Bándy György
JÁNOS LEVELEI

2012

© **Prof. ThDr. Bándy György**

Recenzensek: Prof. ThDr. Karasszon István, PhD.
Doc. PhD. Molnár János

Nyelvi ellenőrzés: Mgr. Lévai Attila, PhD.

ISBN 978-80-8122-040-1

TARTALOM

Előszó	7
János első levele	9
Proemium (1, 1 – 4)	11
Az Isten világosság – járjunk világosságban (1, 5 – 10)	16
A parancsolatoknak megfelelő élet (2, 1 – 6)	21
Az új parancsolat (2, 7 – 11)	26
A világ szeretete (2, 12 – 17)	29
Óvás az antikrisztusoktól (2, 18 – 25)	33
Bízattatás a Krisztusban való megmaradásra (2, 26 – 29)	39
Isten gyermekei és az ördög gyermekei (3, 1 – 12)	42
Az igazi testvéri szeretet (3, 13 – 18)	50
Szívbeli bizalom Isten iránt (3, 19 – 24)	53
A lelkek megvizsgálása (4, 1 – 6)	56
A valódi és a hamis szeretet (4, 7 – 21)	59
A hit győzelme (5, 1 – 5)	64
A Lélek bizonyágtétele a Fiúról (5, 6 – 12)	67
Befejezés (5, 13 – 21)	70
János második levele	75
Címzés és üdvözlés (1 – 3)	75
A testvéri szeretet (4 – 6)	77
Óvás a tévtanításoktól (7 – 11)	78
Befejezés és köszöntés (12 – 13)	80
János harmadik levele	82
Címzés és üdvözlés (1 – 4)	82
Gájusz vendégszeretete (5 – 8)	83
Panasz Diotrefészre (9 – 10)	85
Demetriosz dicsérete (11 – 12)	86
Befejezés és köszöntés (13 – 15)	87
Néhány észrevétel az iratok szerzőségének kérdéséről	88
Tévtanítások és tévtanítók a jánosi levelekben	91
Felhasznált és ajánlott irodalom	93

ELŐSZÓ

A jánosi iratok iránti érdeklődést Karl-Martin Fischer lipcsei tanárom ébresztette fel bennem, akinek a „Johannesbriefe” szemináriumán volt szerencsém részt venni 1974-ben. Ezen iratok iránti vonzalmam kisebb-nagyobb megszakításokkal azóta is megmaradt. Az utóbbi három évben a bécsi Evangélikus Teológiai Kar könyvtárában végzett kutatásaim során ismét intenzíven foglalkoztam azokkal a kérdéskörökkel, amelyeket ezek a levelek felvetnek. Vizsgálódásaim eredményét tárom ebben a kötetben a szakmai közönség elé.

Az újszövetségi tudomány egyik izgalmas és máig meg nem oldott kérdése az ún. jánosi iratok egymáshoz való viszonya. Az iratok szerzőjét, ill. szerzőit illetően ezekre a kérdésekre kell választ találni:

- Ugyanaz a személy írta János evangéliumát és ezt a három iratot?
- Ugyanaz a személy írta mind a három iratot (1J, 2J és 3J)? Ha igen, ki ő?
- Más személy írta János első levelét és a másik két levelet? Ha igen, kik ők?

Ezekre a kérdésekre a kutatás mai állásánál még nem született meg a végérvényes válasz. E szerény műben található szövegelemzésnek az is a célja, hogy megvizsgálja a jánosi iratok közötti irodalmi és egyháztörténeti összefüggéseket, és ezáltal elősegítse a szerzőség kérdésének a tisztázását.

János első levelének szinte az egésze megtalálható az óegyházi evangéliumi perikópa-rendben, úgyhogy homiletikai szempontból is hasznos lehet e szövegek tanulmányozása.

Somorja – Komárom, 2012. január

Bándy György

JÁNOS ELSŐ LEVELE

János első levele voltaképpen egy krisztológiai értekezés (traktatus), amelyet a következőképpen lehet felosztani:

1. Prológus: Az élet Igéje – 1, 1 - 4
2. Főrész – 1, 5 - 5, 12
  - Közösség Istennel és a testvéri szeretet – 1, 5 - 2, 27
  - Vita az ellenfelekkel – 2, 28 - 3, 24
  - A lelkek megkülönböztetése – 4, 1 - 5, 12
3. Epilógus: Az ima ereje – 5, 13 - 21

A szerző az első versekben közli, hogy az élet Igéjéről fog írni (1, 1). Az élet Igéjének megjelenése közösséget teremt Isten és a hívő ember között, aminek erkölcsi következményei vannak (1, 5 - 2, 27). Aztán az Istennel közösségben levők ismertetőjeleit sorolja fel a szerző. Ezek a tulajdonságok éles ellentétben vannak a tévtanításokkal (2, 28 - 4, 6). A szeretetet és a hitet emeli ki, mint Isten gyermekeinek a legfőbb ismertető jelét (4, 7 - 5, 12). Végül az imádság erejéről és a halálos bűnről tanítja olvasóit a szentíró (5, 13 - 21). Az értekezés befejező mondata szinte szenvedélyesen óv a bálványimádástól: „Gyermekeim, őrizkedjétek a bálványoktól!” (5, 21). Összegezve el lehet mondani, hogy a testvéri szeretetre való buzdítás és a tévtanítóktól való óvás az irat két fő célja. A főtéma pedig „a hit és a szeretet egysége valamint a tévtanítók elleni küzdelem.”¹

Az irat jellege

János első levelének nincs sem levélszerű bevezetése, sem befejezése. Krisztológiai értekezésnek vagy alkalmi iratnak tekinthetjük, amely a gnosztikus és doketista tévtanokra reagál. Ez az irat úgy is értelmezhető, mint „ortodox kommentár János evangéliumához.”²

1 BULTMANN, Rudolf: Theologie des Neuen Testaments. Berlin : Evangelische Verlagsanstalt, 1970⁶, 621 o (a továbbiakban BULTMANN: Th), 434. o.

2 POKORNÝ, Petr – HECKEL, Ulrich: Einleitung in das Neue Testament. Tübingen : Mohr Siebeck, 2007, 795 o. ISBN 978-3-8252-2798-2 (a továbbiakban. POKORNÝ – HECKEL), 581. o.

A címzettek

János első levelében sem a feladót, sem a címzetteket nem nevezik meg. „A levél nem említ egyetlen nevet sem, és nem tartalmaz személyekre vonatkozó utalásokat sem.”³ Nem lehet megállapítani, hol laknak a címzettek. Az iratban található megszólítások (szeretteim, gyermekeim, atyák, ifjak) arra utalnak, hogy az értekezést felolvasásra szánták, és hogy az író szoros kapcsolatban van a címzettekkel. Az iratból kivehető, hogy a címzetteknek a gyülekezeten belül a tévtanításokkal és a környezetükben a bálványimádással (1J 5, 21) kell megküzdeniük.

Az irat keletkezésének oka és célja

János első levelének megírásához a hamis próféták megjelenése (1J 4, 1) és a tévtanítások nagyarányú elterjedése adta az okot.

A címzettekkel való közösség (κοινωνία) megőrzése és megerősítése szintén az író egyik fő célja.

Az irat keletkezési helye és ideje

Az irat keletkezési helyét illetően nem találunk a szövegben támpontokat. Az egyházi hagyományból tudjuk azonban, hogy még az 1. században meghonosodott a jánosi keresztyénség Kis-Ázsiában, különösen Efezusban.

Ha elfogadjuk azt a feltevést, hogy János első levele egy ortodox kommentár János evangéliumához, akkor a keletkezése idejét az 1. és 2. század fordulójára tehetjük.

Az irat sajátosságai

János első levele rendkívül nagy hangsúllyal hirdeti Isten szeretetét. Itt található az ismert aranymondás, hogy „az Isten szeretet” (1J 4, 16).

Ugyanolyan hangsúllyal hirdeti, hogy Jézus testé lett és nyíltan antikrisztusoknak nevezi a tévtanítókat (1J 2, 18. 23; 4, 3), akik tagadják, hogy Jézus testben jött a világra, és hogy ő a Krisztus. Az antikrisztusok megjelenése a végső idők jelei közé tartozik (1J 2, 18).

János első levele erőteljesen rámutat arra, hogy „a Krisztusban való hit hatalmas erkölcsi hajtóerő”, és „ahol igazi hit van, ott megújult erkölcsi élet is van.”⁴

János levelei nyilván azért kerültek be a kánonba, mert a gnózis és a doctizmus elleni küzdelemhez hathatós segítséget adtak.

3 KÁLDY Zoltán: Bevezetés az Újszövetségbe. Budapest : Evangélikus Egyetemes Sajtóosztály, 1957, (a továbbiakban KÁLDY), 201. o.

4 KÁLDY, 203. o.

Proemium (1, 1 - 4)

¹Ami kezdettől fogva volt, amit hallottunk, amit szemekkel láttunk, amit megfigyeltünk, és kezünkkel tapintottunk, az életnek Igéjéről – ²és az élet megjelent, és láttuk, és tanúbizonyságot teszünk róla, és hirdetjük nektek az örök életet, amely az Atyánál volt, és megjelent nekünk – ³amit hallottunk, és láttunk, azt hirdetjük nektek is, hogy nektek is közösségetek legyen velünk: a mi közösségünk pedig az Atyával és az ő Fiával, a Jézus Krisztussal való közösség. ⁴És ezeket azért írjuk meg néktek, hogy örömünk teljes legyen.

Szövegkritikai megjegyzések

2. v. A B kézirat a εωρακαμεν ige elé közbeiktatja a o névmást. Ezáltal ez a vers, amely betoldás, részben átvinné az első vers szerkezetét.

3. v. Több kézirat kihagyja a και kötőszót. Ezáltal a címzettek elveszítik a részben különös helyzetüket.

Két maiusculus kézirat és néhány minusculus kézirat kihagyja a δε módosítószót. Ezáltal a szóban forgó közösség elveszíti a részben különös jellegét.

4. v. Több kéziratban ημεις helyett υμιν olvasható. Ez a tartalom nem változtat, mert ugyanarról van szó, csak kétféle szemszögből.

Több kéziratban ημων helyett υμων olvasható. A kérdést a szerint kell eldönteni, hogy a szerző a saját csoportját akarja-e megörvendeztetni, vagy a címzetteknek akar-e örömet szerezni.

Forma

Az irat kezdetén hiányzanak az antik levél bevezető kellékei. Nincs megnevezve sem a feladó, sem a címzettek, és hiányzik az üdvözlés. Ehelyett egy ünnepléses bevezetés található az irat elején, amely nagyban emlékeztet a negyedik evangélium prologusára.

„Ilyen hosszú mondatot nehéz elemezni. Ez talán nem is egy mondat.” Ezekkel a szavakkal indokolja a számítógép nyelvi korrektora az első három vers szövegének az aláhúzását. Tényleg egy nagyon bonyolult mondatról van szó. A mondat gerince a következő: érzékeltük az életet, és ezt hirdetjük nektek, hogy közösségben legyünk egymással. A második vers egy betoldás, amely jellemzi a megjelent életet.

Az irat kezdete az első ránézésre szinte azonos János evangéliumával. „Minden fontos fogalmat, amelyet az evangélium használ, sűrített formában

megtalálunk ennek a levélnek az első soraiban. Ezek a hasonló megfogalmazások azonban nem téveszthetnek meg minket, mert különböző kérügmataikai helyzet áll mögöttük, és más a teológiai mondanivalójuk.⁵

Magyarázat

1. v. A kezdő szavak – ο ην απ' αρχης – J 1, 1-re emlékeztetnek: εν αρχη ην ο λογος. Ez a hasonlóság két kérdést vet fel:

- a) Hogyan értelmezzük a semleges nemű ο vonatkozó névmást?
- b) Mi a különbség az εν αρχη és az απ' αρχης között, amit a szentíró még háromszor használ (2, 7. 24; 3, 11)

ad a) Kire vagy mire vonatkozik a mondat elején négyszer előforduló ο névmás? Szinte biztos, hogy a szentíró nem használna Jézus Krisztus megjelölésére semleges vonatkozó névmást. Ez azt jelenti, hogy nem Jézus eredeti lényegére vagy személyére gondol, hanem az egyház Jézusról szóló igehirdetésének, tehát az egyház tanításának a kezdetére.

Ha ez helytálló, akkor ez azt jelenti, hogy az evangéliummal való hasonlóság ellenére itt egy másmilyen szemszög érvényesül. Amíg az evangéliumban Jézus világba való jövele eszkatológiai krízist jelent, addig ebben az iratban ez már megtörtént tényként van kezelve.

ad b) A másik három helyen az απ' αρχης egyértelműen az egyház kezdetét jelöli, amely Jézus Krisztus fellépésével azonos. A kérdés tehát az, hogy ezen a helyen is ugyanebben az értelemben használják ezt a formulát, vagy pedig az időök kezdetére történik utalás, mint J 1, 1-ben.

A harmadik megválaszolandó kérdés az, hogy kit kell a többes szám első személye alatt érteni. Kik azok, akik hallottak, láttak, és tapintottak? A következő lehetőségek jönnek számításba:

- János apostol,
- az apostolok testülete,
- az apostoli folytonosság és hagyomány birtokának tudatában lévő csoport, ill. ennek a csoportnak a vezetője.

ad a) Az irat szerzője a szemtanúnak járó tekintélyt igényli magának. Ha Zebedeus Jánosról lenne szó, nyilván nem rejtőzne el a többes szám első személye mögé. Nem használna fejedelmi többlet, hanem megnevezné magát, hogy annál nagyobb nyomatékot adjon mondanivalójának.

5 BAUR, Wolfgang: První, druhý a třetí list Janův. Kostelní Vydří . Karmelitánské nakladatelství, 2001 (a továbbiakban. BAUR), 26. o.

ad b) Ilyen módon a szemtanúk testülete, az apostolok összessége beszél, ill. beszélhet. Nagy hangsúlyt helyeznek a füllel, szemmel és kézzel való érzékelésre. Ez az evangéliumhoz képest újdonság. A negyedik evangélium inkább azt hangsúlyozza, hogy az érzékszervekkel nem lehetett Jézusról megállapítani, hogy az Atyától jött. Még azok sem látták ezt meg, akik tanúi voltak a csodáinak.

Amíg J 1, 14 (és mi láttuk az ő dicsőségét) vallástétel, addig itt a szemtanúk hiteles érzékelése alkotja a mondanivaló alapját. Amíg J 1, 14 hitbeli felismerés, addig itt az érzékelésen van a hangsúly. Azért van külön megemlítve, hogy szemmel láttunk (és nem látomásban), és kézzel tapintottunk. A szemtanúk mintegy szembehelyezik magukat azokkal, akik nem azok. Ezek egyrészt a gyülekezeti tagok, de másrészt a tévtanítók. A szemtanúi státus valami módon biztosítéka az igaz tanításnak. Akik Jézust látták, szembehelyezkedhetnek azokkal, akiknek most vannak látomásaik, és ezekre hivatkoznak.

Az irat keletkezésének idejében azonban már nem élt, és nem tudott összejönni a szemtanúk valamiféle kollégiuma, amely írásban foglalt volna állást a kialakuló gnoszticizmus ellen.

ad c) A legvalószínűbbnek tűnik, hogy, a „mi” mögött az apostoli szemtanúságra és szukcesszióra hivatkozó egyházat kell látnunk, amely szemben áll a gnózással.

Amíg J 1, 1-ben a *λογος*-ról van szó, amely az inkarnáció után Krisztussal azonos, addig ezen a helyen a *λογος της ζωης* az igehirdetés témája (*απαγγελλομεν* – 3. v.). Simon Péter J 6, 68-ban azt mondja Jézusról, hogy az örök élet beszéde van nála (*ρηματα ζωης αιωνιου*).

2. v. Ez a vers betoldás, amely nyilván a *λογος της ζωης* aproróján a *ζωη* témáját fejt ki. Ebben a betoldásban már egyszerűen és adjektívum nélkül a *ζωη*-ről van szó. Ebben a betoldásban már a *ζωη* és Jézus Krisztus közé az azonoság jelét tehetjük. Jézusról 5, 20 és J 14, 6 alapján elmondhatjuk, hogy ő az élet. Ez a betoldás az életről a következőket állítja:

- a) Az élet megjelent. Az *εφανερωθη* ige megfelel a *σαρξ εγενετο* szavaknak J 1, 14-ben. Az állítások láncolata végén ez még azzal van kiegészítve, hogy a szentírónak / szentíróknak jelent meg az élet (*ημιν*).
- b) A szentíró / szentírók látta / látták a megjelent életet. A *εωρακαμεν* az *εθεασαμεθα* megfelelője ugyancsak J 1, 14-ben. Ezért nem kell a *εωρακαμεν* elé közbeiktatni a o vonatkozó névmást.
- c) A szentíró / szentírók bizonyosságot tesz / tesznek (*μαρτυρουμεν*) és hirdeti / hirdetik (*απαγγελομεν*) az életet a címzetetteknek. Az átmenet a *perfektumból* (*εωρακαμεν*) a jelen időbe (*μαρτυρουμεν*) jelzi „az átmenetet

a kinyilatkoztatás befogadásától a kinyilatkoztatás továbbadása felé a meglévő igehirdetésben. A folytonosság letéteményesei a tanúk, akik úgy visszatekintve, mint előretekintve kimondhatják: μαρτυρομεν, mi tanúbizonyságot teszünk.”⁶

- d) Az élet örök (αιωνιον).
- e) Az élet azelőtt az Atyánál volt. Ugyanezt mondja J 1, 1 a λογος-ról.

3. v. A szentíró megismétli, hogy az egyház ugyanazt hirdeti a címzetteknek is, aminek az apostolok a tanúi voltak. Nem világos, hogy a „látni” és „hallani” igék miért a fordított sorrendben vannak, mint az 1. versben.

A szentíró „itt jut végre a mondat állítmányához, és közli olvasóival, hogy meg akarja velük osztani a bizonyágtételét.”⁷

Tisztázandó kérdés, hogy kik a címzettek. Kik értendők a υμεις alatt? Iratunkban sem a feladót, sem a címzetteket nem nevezik meg. „A levél nem említ egyetlen nevet sem, és nem tartalmaz személyekre vonatkozó utalásokat sem.”⁸ Nem lehet megállapítani, hol laknak a címzettek. Az iratban található megszólítások (szeretteim, gyermekeim, atyák, ifjak) arra utalnak, hogy az értekezést felolvasásra szánták, és hogy az író szoros kapcsolatban van a címzettekkel. Az iratból kivehető, hogy a címzetteknek a gyülekezeten belül a tévтанításokkal kell megküzdeniük, a környezetükben pedig a bálványimádással (1J 5, 21).

A szentíró közli, hogy a címzetteknek is (και υμιν) hirdeti bizonyágtételét. Itt nem az a lényeges, hogy ki mindenki másnak hirdette már az evangéliumot, hanem az, hogy ugyanazt hirdeti a címzetteknek, amit már azelőtt másoknak is hirdetett.

A célhatározó mellékmondatból kiderül, mi adta az okot az írásra: a κιωωνια megőrzése, vagy felvétele, esetleg újrafelvétele a címzettekkel. A levélből úgy tűnik ki, hogy a végérvényes szakadás még nem történt meg az „othodoxok” és a „gnosztikusok” között, ezért a κιωωνια kérdése nagyon is időszerű.

A κιωωνια fogalom és ennek szinonimái körülírásai (Istenben lenni, Istenben maradni) átszövik az egész iratot. Azt a közösséget, amelyet iratunkban a κιωωνια kifejez, egy háromszöggel fejezhetjük ki, amelynek a csúcspontjai a következők: mi, Atya / Fiú, ti. Ahol megvan a közösség, ott megvan az egymással való közösség is. Az egymással való közösség pedig az Istennel való közösség aktualizálása.

6 KLAUCK, Hans-Josef. Der erste Johannesbrief. Neukirchen – Vluyn : Neukirchener Verlag, 1991 (a továbbiakban: KLAUCK), 67. o.

7 MARSHALL, I. Howard. Jánove listy. Bratislava : Univerzita Koemsnkého, 2009 (a továbbiakban: MARSHALL)

8 KÁLDY, 201. o.

A szentíró azt állítja, hogy az ő csoportja közösségben van az Atyával és az ő Fiával, a Jézus Krisztussal, és ezért akarja, hogy a címzettek is legyenek közösségben velük, és ezáltal Istennel és Krisztussal.

Nyilván annak az alapján állítja a szentíró, hogy csoportja közösségben van Istennel és Krisztussal, mert az apostoli tanítás talaján állnak.

Ebben a levélben a *κιοωνωια* mást jelent, mint a korabeli zsidóságban, ahol elsősorban az Istennel való szövetséghez való hűséget jelentette, és az ennek megfelelő életvitelt. A sztoikus panteizmusban az istenséggel való közösség a kozmikus *νους*-szal való közösséget jelentette. A misztérium - vallásokban az Istennel való *unio mysticá*-t jelentette, amelyet extázisban ért el az ember. A gnózisban a *κιοωνωια* az Isten lényegében való részvételt jelentette.

Azáltal, hogy a szentíró átveszi a gnózis néhány fogalmát, új tartalmat is ad nekik.

Nem világos, hogy a *κιοωνωια* a közösségi *kapcsolatot*, vagy az együvé tartozó *embereket* jelöli. Az sem világos, hogy miért nem volt meg eddig a közösség az író és a címzettek között.

4. v. A szentíró közli az írás második célját is: örömet szerezni. A kérdés csak az, hogy kinek legyen öröme, az íróknak vagy a címzetteknek?

Ha az írók öröméről van szó, és meghagyjuk a *ημων* olvasatot, akkor az összefüggés a következő: akik eddig „csak” láttak, hallottak, és tapintottak, most le is írják, amit eddig érzéltek. Ezáltal lesz az örömük teljes. A dolgok leírása az örömük forrása.

Ha az olvasók öröméről van szó, és *ημων* helyett *υμων*-t fogunk olvasni, akkor az összefüggés a következő: az olvasók öröme azáltal lesz teljes, hogy tisztában lesznek az élet Igéjéről, és (újra) közösségben lesznek az írókkal. Figyelembe véve 5, 13-at és J 15, 11-et ez az értelmezés a valószínűbb.

Az Isten világosság – járjunk világosságban (1, 5 – 10)

⁵És ez az az üzenet, amelyet tőle hallottunk, és hirdetünk nektek, hogy az Isten világosság, és nincs benne semmi sötétség. ⁶Ha azt mondjuk, hogy közösségünk van vele, és a sötétségben járunk, hazudunk, és nem az igazságot cselekedjük. ⁷Ha pedig a világosságban járunk, amint ő maga a világosságban van, akkor közösségünk van egymással, és Jézusnak, az ő Fiának vére megtisztít minket minden bűntől. ⁸Ha azt mondanánk, hogy nincs bűnünk, önmagunkat csapnánk be, és nincs meg bennünk az igazság. ⁹Ha megvallanánk bűneinket, ő hű és igaz, hogy megbocsássa bűneinket, és megtisztítson minket minden hamisságtól. ¹⁰Ha azt mondanánk, hogy nem vétkeztünk, hazuggá tesszük őt, és az ő igéje nincs meg bennünk.

Szövegkritikai megjegyzések

5. v. Egy maiusculus és néhány minusculus kézirat felcseréli az εστιν αυτη szavak sorrendjét. A többségi olvasatban azon van a hangsúly, hogy az üzenet megvan, a felcserélt sorrend pedig arra teszi a hangsúlyt, hogy az éppen előadott üzenet a hiteles.

Két maiusculus és néhány minusculus kéziratban αγγελια (üzenet, igehirdetés) helyett επαγγελια (bejelentés, ígélet) olvasható. Ebbe a szövegekörnyezetbe csak az αγγελια illik. Ugyancsak nem illik ide az αγαπη της επαγγελιας, ami két maiusculus kéziratban olvasható.

Egy maiusculus és három minusculus kézirat megváltoztatja a szavak sorrendjét a vers végén, de ez a tartalom nem változtat.

7. v. Egy maiusculus és néhány minusculus kéziratban hiányzik a δε módosító szócska.

Egy maiusculus kéziratban μετ' αλληλων helyett μετ' αυτου olvasható. Ez a logikusabb, mert az Istennel való közösség a vita tárgya.

Néhány kéziratban Ιησου του υιου αυτου helyett Ιησου Χριστου vagy Ιησου Χριστου του υιου αυτου olvasható. A tartalom ez nem változtat.

Néhány minusculus kéziratban καθαριζει helyett καθαριει (fut.) olvasható. A tartalom ez nem változtat, mert mindkét esetben futurális értelme van az igének.

8. v. Három maiusculus kézirat az αληθεια után betoldja a του θεου szavakat. Ez már az αληθεια értelmezése, amellyel eldönti a kérdést, hogy a mi igaz voltunkról, vagy Isten igazságáról van-e szó a szövegben.

Néhány kézirat megváltoztatja a szavak sorrendjét a vers végén, de ez a tartalom nem változtat.

9. v. Néhány kézirat a αμαρτίας után betoldja a ημων névmást. E betoldás nélkül is egyértelmű a mondandó.

10. v. Néhány minusculus kéziratban ημαρτηκαμεν helyett ημαρτομεν olvasható. Mindkét múlt idő beleillik a szövegkörnyezetbe.

Négy minusculus kézirat megváltoztatja a szavak sorrendjét a vers végén, de ez a tartalmon nem változtat.

Forma

Amíg a bevezető szakaszban egy alapvető dogmatikai problémára – a Jézusban való kinyilatkoztatás történelmi voltára - reagált a szentírő, addig ebben a részben egy alapvető erkölcsstani kérdés merül fel: Milyen erkölcsi következményei vannak Isten lényegének?

A szentírő egy tézissel kezdi mondanivalóját (5. v.), majd a tévtanítók három olyan valós vagy vélt állítását cáfolja meg, amelyek összeegyeztethetlenné válnak a tézisével.

A szentírőre jellemző érvelési mód itt bukkan fel először, amelynek a következő szerkezete van:

- a) a tévtanítók pozitív állítása (feltételes mellékmondatban megfogalmazva - - εαν κτλ.),
- b) a tévtanítók ellentétes gyakorlata,
- c) következtetés: a pozitív állítás cáfolata.

Erre az érvelési módra jellemző a dualista terminológia. A következő ellentétpárok jelennek meg: világosság – sötétség, igazság – hazugság, szeretet – gyűlölet. Ezek az ellentétpárok megvannak János evangéliumában is.

Ebben a szakaszban bukkannak fel először a tévtanítók állításai. Itt három állításukat idézi a szentírő: a tévtanítók azt állítják, hogy közösségük van Istennel (6. v.), hogy nincs bűnük (8. v.), és hogy a múltban sem vétkeztek (10. v.). A tévtanítók mindhárom állítása a gnoszticizmusra jellemző.

Magyarázat

5. v. A szentírő tézisszerűen közli, hogy mi a lényege az üzenetnek (αγγελια), amelynek a bevezetés szerint ő a letéteményese: Isten világosság, és nincs benne semmi sötétség.

A szentírő azt állítja, hogy ezt Jézustól hallotta. Az απ' αυτου itt egyértelműen Jézusra vonatkozik. Az evangéliumok azonban nem jegyezték fel olyan mondatot, amelyben Jézus azt állította volna, hogy Isten világosság. Az evangéliumokban

van szó arról, hogy Jézus megjelenése világosságot hozott a világba (pl. Mt 4, 16, J 1, 4 – 9 3, 19 – 21), arról is, hogy Jézus a világ világossága (J 8, 12; 9, 5), arról is, hogy a híveknek kell a világ világosságának lenniük (Mt 5, 13 – 16), de arról expressis verbis nincs szó, hogy Isten világosság lenne. Az említett kijelentések azonban mégis arra utalnak, hogy Isten lényege a világosság.

Már az Ószövetségben is találunk olyan szövegeket, amelyek Istent a világossággal hozzák kapcsolatba. A zsoltáros szerint (Zsolt 104, 2) Isten világosságot vett magára, mint egy köpenyt, egy másik zsoltáros pedig Istent világosságának és segítségének nevezi (Zsolt 27). Megjegyzendő, hogy mindkét esetben költői szövegekről van szó.

Istennek a világossággal való azonosítása nem egyeztethető össze 1M 1, 3-al, ahol Isten a világosságot megteremti, tehát a világosság teremtmény. Ezt a feszültséget úgy lehet feloldani, hogy ebben az esetben nem dogmatikai, hanem etikai kijelentéssel van dolgunk. Ha abból indulunk ki, hogy a világosság a jót, a sötétség pedig a gonoszot jelképezi, akkor ez a kijelentés „ezt akarja kifejezni: Isten jó, és a gonoszsnak nincs nála semmi helye.”⁹

A szentíró stílusára jellemző, hogy állításait negatív megfogalmazásban meg szokta ismételni. Ez történik ebben az esetben is. Helytelen lenne tehát ennek a tézisnek az alapján spekulációkba bocsátkozni a sötétség eredetéről.

6. v. Az εαν ειπωμεν szavak a tévtanítók állítását vezetik be. A szentíró vagy idézi, vagy pedig találóan összefoglalja a tévtanítók nézeteit. A tévtanítók azt állítják, hogy közösségük van Istennel, aki maga a világosság. Ezt annak ellenére állítják, hogy nem fogadták el a szentíró igehirdetését (a). Ezzel szemben a sötétségben járnak. A περιπατειν ige nem csak a szó szoros értelmében vett járást, hanem az életvitelt is kifejezi (b). Mivel Isten világosság, nem lehetnek vele közösségben azok, akik nem a világosságban, hanem a sötétségben élnek. Következésképpen hazugok a szavaik és a tetteik (ου ποιουμεν) is (c). A sötétben járás alatt érthetjük a dogmatikai és az etikai eltévelyedéseket is. Ha azonban a tévtanítók két állítása kiegészíti egymást, akkor jelen esetben a hitbeli, a következő versben pedig az erkölcsbeli eltévelyedésekről van szó. A szentíró alapvetően két dolgot vet a tévtanítók szemére. „helytelen az etikájuk, és helytelen a krisztológiájuk.”¹⁰

Ha abból indulunk ki, hogy az igazság Isten lényének az a vonása, amelyet Jézus nyilatkoztatott ki, akkor az igazság cselekvése ill., nem cselekvése alatt, az Isten által kijelentett életvitelt ill., annak hiányát kell érteni. A ποιειν την αληθειαν szókapcsolat J 3, 21-ben is előfordul.

9 MARSHALL, 97. o.

10 ÁBEL, František: Úvod do Novej zmluvy. Bratislava : Univerzita Komenského, 2009 (a továbbiakban. ÁBEL) 192. o.

7. v. A szentíró a tévtanítók állításával és magatartásával szembeállítja a helyes utat: a fényben való járást. A fényben való járás azért teremt közösséget Istennel, mert ő (az *αυτος* itt már Istenre vonatkozik) a fényben van. A fényben lévő Isten közösséget alkot a fényben járó emberekkel. Marshall szerint a keresztyén embert olyan színpadi szereplőhöz lehet hasonlítani, „aki a sötét színpadon abban a fénykörben jár, amelyet a reflektor sugároz rá.”¹¹ Mivel a világban élünk, a sötétségben vagyunk, de mivel Istennel közösségben vagyunk, már ragyog ránk az ő fénye.

Az *αλληλων* kölcsönös névmás vonatkozhat Istenre is (Istennel van közösségünk), de a szentíró csoportjára is (a csoport tagjainak van egymással közössége). Mivel itt az Istennel való közösség a téma, az első értelmezés a kézenfekvőbb (lásd a szövegkritikát).

A vers második része későbbi betoldás lehet (pl. Bultmann szerint), mert stilisztikailag és tartalmilag is különbözik a szöveggörnyezettől. A Krisztus vére által való megtisztulás nem a fényben való járásnak a jellemzése, de a közösséggel is csak lazán függ össze: az Istennel és egymással való közösségnek az az alapja, hogy Krisztus vére megtisztítja a híveket minden bűntől. A *το αιμα Χριστου* az Úrvacsorára utal, mert a hozzá tartozó ige jelen időben van (*καθαριζει*). Ha Krisztus kereszthaláláról lenne szó, akkor múlt időben kellene az igenek lennie. A 9. vers szerint a bűnök megvallása eredményezi ugyanazt, mint ezen a helyen Krisztus vére.

Ha viszont abból indulunk ki, hogy János evangéliumának és ennek az iratnak két különböző szerzője van, és hogy iratunk a jánosi csoportnak a korai katolicizmushoz vezető útját jelöli, akkor a zsidókeresztyén áldozati fogalomtárhoz való visszatérés programszerűnek tekinthető. Nem betoldásról van tehát szó. Ugyanez a megállapítás vonatkozik 1, 7c-re és 2, 2-re is.

8. v. A tévtanítók második állítását ugyanúgy az *εαν ειπωμεν* szavak vezetik be. A tévtanítók azt állítják, hogy bűn nélkül valók. Az ilyen állítás önámítás és az igazságérzet hiánya.

Ha az előző vers második fele nem betoldás, akkor az összefüggés a következő lehet: A tévtanítók nem tartanak igényt Krisztus vérenek tisztító erejére, mert bűn nélkülieknek tartják magukat.

9. v. A bűnök tagadásával a bűnök megvallását állítja szembe a szentíró. A mondat nem azzal fejeződik be, hogy „akkor mondunk igazat”, hanem azzal, hogy Isten hűsége és igazsága a bűnbocsánat garanciája. A bűnbocsánat tisztává tesz.

11 MARSHALL, 98. o.

A πιστος και δικαιος kifejezés 5M 32, 4-ből van véve (‘él ‘emúná ve’ ‘én ‘áveľ caddíq vejásár hú’). Isten hű és igaz mivolta úgy nyilvánul meg (a ινα itt módot jelöl), hogy megbocsát.

Lehetséges, hogy a vers vége későbbi betoldás, mert a kultikus szóhasználat (καθαριζω) a János-i iratoktól idegen.

Ha viszont nem betoldásról van szó, akkor a mellékmondat parallesmus membrorumot képez a következő párokkal: bűn – hamisság, megbocsátás – megtisztítás.

Mivel bűnösök vagyunk Isten előtt, megbocsátásra van szükségünk. Mivel szennyesek vagyunk, megtisztulásra van szükségünk.

10. v. Úgy látszik, hogy a tévtanítók azt is állították önmagukról, hogy a múltban sem vétkeztek. Az ilyen állítás Istent teszi hazuggá, mégpedig azért, mert aki ilyet állít, nem ismeri Isten igéjét, amely minden ember bűnös voltáról beszél (pl. 1Kir 8, 46; Zsolt 14, 3; R 3, 23).

Ez a szakasz a keresztyén etika egyik legnehezebb kérdését érinti: a hívó ember és a bűn témáját. Iratunkból kitűnik, hogy ez a téma az első keresztyének körében nagyon égető volt. Az első keresztyének meggyőződése szerint Krisztusban az ember új teremtméssé lett (2Kor 5, 17), és tulajdonképpen már nem vétkezhet. Ezen a véleményen van a szentíró is (lásd 3, 6. 8; 5, 18). Ezen a helyen azonban a magabiztos gnosztikus állásponttal szemben érvel úgy, hogy az embernek Isten előtt bűnösnek kell vallania magát. Ebből azonban nem az következik, hogy nyugodtan lehet vétkezni (lásd 2, 1). Käsemann szerint iratunk szerzője „értette meg először a simul iustus et peccator dialektikáját.”¹²

---

12 KÄSEMANN, Ernst: Exegetische Versuche und Besinnungen. Göttingen : Vandenhoeck & Ruprecht, 1960, 168. o.

A parancsolatoknak megfelelő élet (2, 1 – 6)

¹Gyermekeim, ezeket azért írom nektek, hogy ne vétkezzetek. De ha valaki vétkezne, van szószólónk az Atyánál, az igaz Jézus Krisztus. ²mert ő engesztelő áldozat a mi vétkeinkért; de nemcsak a mienkért, hanem az egész világért is.

³És arról tudjuk meg, hogy megismertük őt, ha az ő parancsolatait megtartjuk. ⁴Aki ezt mondja: ismerem őt, de a parancsolatait nem tartja meg, az hazug, és abban nincs meg az igazság. ⁵Aki pedig megtartja az ő beszédét, abban igazán teljessé lett az Isten szeretete. Ebből tudjuk meg, hogy őbenne vagyunk. ⁶Aki azt mondja, hogy őbenne marad, annak magának is úgy kell élnie, ahogyan ő élt.

Szövegkritikai megjegyzések

1. v. Három minusculus kéziratban αμαρτητε helyett αμαρτανητε olvasható. Mindkét igealak beleillik a mondatszerkezetbe.

Nyelvtani okból a δικαιοιον elé közbe kell iktatni a τον névelőt.

2. v. A B kéziratban μονον helyett νομον olvasható. Ezt helyesírási hibának tarthatjuk.

3. v. Egy maiusculus és egy minusculus kéziratban τηρωμεν helyett τητησωμεν olvasható. Mindkét igealak beleillik a mondatszerkezetbe. Az Álef kéziratban φυλασσωμεν olvasható. Szinonimákról van szó, amelyek a héber *s-m-r* megfelelői.

4. v. Több kézirat kihagyja a οτι kötőszót, hogy nyilvánvalóvá legyen, hogy egyenes beszéd következik.

Három maiusculus és néhány minusculus kézirat megváltoztatja a και εν τουτω szavak sorrendjét. Ezáltal módosulna a mondat értelme: az illető nincs az igazságban.

Egy maiusculus és néhány minusculus kézirat kihagyja a névelőt az αληθεια főnév előtt. A névelőt nem szabad törölni, mert itt Isten igazságáról van szó (lásd 1, 8). Az Álef kézirat ezt magyarázatként hozzá is fűzi a szöveghez: η αληθεια του θεου.

5. v. Néhány minusculus kézirat kihagyja az αληθως határozószót. Nincs ok a szó törlésére.

Egy maiusculus kézirat kiegészíti a verset az εαν εις αυτον τελειωθωμεν szavakkal. Ez a kiegészítés már magyarázatnak tekinthető.

6. v. Néhány kézirat kihagyja a ουτως határozószót. A jobb érthetőség kedvéért szükség van rá.

Forma

A szentíró összefoglalja az eddig írtak célját: a bűnöktől való óvakodást. Majd a megszokott érvelési módon (lásd 1, 5- 10 formai elemzését) bebizonyítja, hogy Isten megismerése, ill. az Istenben való maradás a parancsolatok cselekvése által valósul meg.

Magyarázat

1. v. A $\tau\epsilon\kappa\nu\alpha$ μου megszólítás jelentheti egy új szakasz kezdetét, de az előbb mondottak összegzését is. „Érdekes, hogy habár Jézus megparancsolta a tanítványoknak, hogy senkit se hívjanak atyának (Mt 23, 9), a lelkipátereknek a gyülekezethez való viszonya gyakran az apa és a gyermekek közti viszonyhoz van hasonlítva (1Kor 4, 14. 17; Gal 4, 19; 1Tim 1, 2; Filem 10; 3J 4).”¹³ Ebből a megszólításból nem következik, hogy a címzettek a szentíró $\pi\alpha\tau\epsilon\rho$ -nek, vagy éppenséggel $\pi\alpha\tau\epsilon\rho$ $\eta\mu\omega\nu$ -nak szólították.

Ez a megszólítás kifejezi a szentíró és a címzettek közötti bensőséges viszonyt.

Az a tény, hogy a hívő embernek Isten előtt bűnösnek kell magát vallania, nem jogosítja őt fel arra, hogy vétkezzen. A szentíró visszatekintve az előző szakaszra ($\tau\alpha\upsilon\tau\alpha$) fontosnak tartja ezt hangsúlyozni, és a félreértés elkerülése kedvéért leszögezni, hogy az előbbi okfejtésnek az a célja, hogy a hívők ne vétkezzenek.¹⁴ A szentíró ezt nem mondja, hanem írja ($\gamma\rho\alpha\phi\omega$). Ez arra utal, hogy nem egy igehirdetés írott változatával van dolgunk, hanem egy olyan szöveggel, amely mindjárt a keletkezésekor írásba foglaltott.

Még akkor is¹⁵, ha nem sikerülne a bűnököt teljesen elkerülni, van a hívő embernek reménye: Jézus Krisztus, akit a szentíró Paraklétosznak nevez. A $\pi\alpha\rho\alpha\kappa\lambda\eta\tau\omicron\varsigma$ főnév a $\pi\alpha\rho\alpha\kappa\alpha\lambda\epsilon\omega$ (latinul *advoco*) igétől származik, amelynek az eredeti jelentése odahívni, segítségül hívni. A $\pi\alpha\rho\alpha\kappa\lambda\eta\tau\omicron\varsigma$ (latinul *advocatus*) tehát az a személy, akit odahívunk, ha segítségre, tanácsra, jó szóra vagy vigaszra van szükség.

A Paraklétosznak fontos szerepe van Jézus búcsúbeszédeiben (J 14, 16köv., 14, 25köv., 15, 26köv., 16, 7- 15). Ezeken a helyeken a Paraklétosz egy Jézus által megígért jövőbeli személy, aki Jézus művét folytatja, aki oktat, aki Jézusról bizonyoságot tesz, aki az Atyától jön, aki a bűnről, az igazságról és az ítéletről tanítást ad, stb.

13 MARSHALL, 102. o.

14 Pálnak R 6, 1-ben kellett hasonló félreértést tisztáznia.

15 A $\kappa\alpha\iota$ kötőszónak itt adverbatív értelme van: de.

Itt viszont maga Jézus Krisztus a Paraklétosz. Mint Paraklétosznak szószólói funkciója van. Ez a funkció megfelel a főpap funkciójának a Zsidókhoz írt levélben. Jézus közbenjárói funkciójáról említés történik R 8, 34-ben is.

A Paraklétosz fogalom használata rámutat a folytonosságra és a folytonosság hiányára is a negyedik evangélium és iratunk között.

Istennek atyaként való említése természetesnek tűnik úgy a szentíró, mint a címzettek számára.

Jézus Krisztust a szentíró igaznak (δικαιος, héberül *caddiq*) nevezi (lásd még 2, 29-et és 3, 7-et). Jézus, aki igaz, tehát bűn nélkül való, a legmegfelelőbb szószólója a bűnösöknek, mivel Isten előtt hivatkozhat igaz voltára. Jézust Csel 3, 14-ben és 7, 52-ben, valamint 1Pt 3, 18-ban is igaznak nevezik. Ez a jelző kifejezheti Jézus bűn nélküli voltát, de messiási titulus is lehet (Ézs 53, 11 alapján).

2. v. Ez az egész vers valószínűleg későbbi betoldás, mert az előző versben a bűnbocsánat reménye azon alapul, hogy Jézus a szószólónk, itt pedig Jézus engesztelő áldozatán van a hangsúly. A *ιλασμος* kifejezés, és a rokon fogalmak a jánosi iratoktól idegenek. A *ιλασμος* kifejezés előfordul még 4, 10-ben is. A *ιλασκομαι* igéből származó fogalmak nem fordulnak elő a jánosi iratokban.¹⁶ A kultikus terminológia használatára valószínűleg a Paraklétosz fogalom adta az impulzust.

A *ιλασμος* főnév jelentheti az engesztelő áldozat aktusát, de az áldozat tárgyát is. Itt Jézus halálára kell gondolnunk, amit 1, 7 indokol, ahol Jézus véréről volt szó. A vér az áldozati halál jelképe.

Ennek a szövegnek az alapján nem lehet eldönteni, hogy az engesztelő áldozatnak elsősorban az-e a célja, hogy megtisztítson a bűnöktől, vagy az, hogy kiengesztelje Isten haragját.

A vers vége, amely rámutat Jézus áldozatának univerzális érvényére, azt is jelzi egyúttal, hogy mindenki bűnös, és mindenkinek szüksége van erre az áldozatra.

3. v. A tévtanítók nyilván azzal is dicsekednek, hogy ismerik Istent. Ezt bizonyára valamilyen különös tudás vagy extatikus élmények alapján állították.

„Isten megismerése kedvelt témája volt az ókori vallásoknak.”¹⁷ Ez a téma megjelenik az Ószövetségben is. A próféták egyrészt panaszkodtak, hogy a nép nem ismeri Istent (pl. Ézs 1, 3; 3, 5, Jer 9, 6, Hózs 4, 1köv), de bizakodtak is, hogy Isten megismerése lehető lesz (Jer 31, 34).

16 A *ιλασκομαι* ige L 18, 13-ban és Zsid 2, 17ben, a *ιλαστηριον* főnév R 3, 25-ben és Zsid 9, 5-ben és a *ιλεως* főnév Mt 16, 22-ben és Zsid 8, 12-ben fordul elő.

17 MARSHALL, 107. o.

A szentíró be akarja bizonyítani olvasóinak, hogy ők is ismerik, ill. megismerhetik Istent. Megmutatja nekik Isten megismerésének a módját (εν τουτο), ill. azt, hogy miből tudhatja (γινωσκομεν) az ember, hogy ismeri-e Istent. A parancsolatok megtartása Isten megismerésének a módja, de mércéje is. Nem világos, hogy az αυτου birtokos névmás kire vonatkozik: Istenre vagy Jézusra.

Ha Isten parancsolatairól van szó, akkor a Tízparancsolatra, ha pedig Jézus parancsolatairól van szó, akkor a szeretet parancsára kell gondolnunk. Ha Jézus parancsolatáról van szó, akkor az érvelés azt bizonyítja, hogy Jézus nélkül nem lehet Istent megismerni. Lehet, hogy a tévtanítók Jézus megkerülésével akarták Istent megismerni.

A szentíró átveszi a gnosztikusok tanításának egyik fő elemét, Isten ismeretét (γινωσκειν θεου), amelyet a későbbiekben szinonimák segítségével tölt meg helyes tartalommal (κιονωνια του θεου, ειναι εν θεω, μενειν εν θεω).

A szentíró perfektrumot használ (εγνωκαμεν), amivel jelzi olvasóinak, hogy már a múltban megismerték a fentebb leírt módon Istent, és ez a megismerés a jelenben is megvan.

A parancsolatok megtartása nem feltétele Isten megismerésének, ill. ismeretének, hanem annak egyik ismérve. A szentíró azt hangsúlyozza nyomatékosan., hogy „Istennek a hit általi megismerése és az Isten iránti engedelmesség szorosan összefüggnek.”¹⁸ A parancsolatok megtartása 2J 4 – 6-ban az Isten iránti szeretet jele.

4. v. A szentíró a megszokott módon érvel, amikor idézi a tévtanítók állítását, és állításukat az életvitelükkel cáfolja. (lásd 1, 5 – 10 magyarázatát).

Lehet, hogy csak kevesen állították, hogy ismerik Istent, mert nem a már megszokott εαν ειπωμεν formulával, hanem a ο λεγων szavakkal, van bevezetve a tévtanítók állítása.

Aki nem tartja be a parancsolatokat, nem ismeri Istent. Isten ugyanis az Ószövetség szerint az ő parancsolataiból és tetteiből ismerhető meg. Ez nem filozófiai megismerés, hanem üdvösséget adó megismerés. Ha a parancsolatok betartása Isten megismerését jelenti, akkor a parancsolatok semmibevétele Isten ismeretének a hiányával azonos.

Ha a szeretet parancsára gondolunk, akkor a láncolat egy szemmel hosszabb: a szeretet parancsából megismerhető Jézus, Jézus által megismerhető az Atya.

Aki tehát azt állítja, hogy ismeri Istent, de a parancsolatokat nem tartja be, az hazug (ψευστης), és helytelenül gondolkodik. Az αληθεια alatt itt nem Isten igazságát kell érteni, hanem az igaz, helyes gondolkodásmódot. A tévtanítók minősítése hasonló, mint 1, 6-ban és 1, 8-ban.

18 SCHÜTZ, Wilhelm. Die Briefe des Johannes. Berlin : Evangelische Verlagsanstalt, 1976, (a továbbiakban. SCHÜTZ), 38. o.

5. v. A szentíró bemutatja az érem másik oldalát is: mi van akkor, ha valaki megtartja Isten akaratát. Itt már nem a parancsolatokról van szó (εντολαι), hanem Isten ígéről (λογος), ami tágabb fogalom.

Az αληθως értelmében ezen a helyen „valóban”. Amit a tévtanítók csak szavakkal állítottak, az valóban megvan abban, aki megtartja Isten beszédét. Eldöntendő kérdés, hogy a η αγαπη του θεου milyen genitívus. A szövegkörnyezet alapján a legvalószínűbb a gen. obiectivus (az ember szeretete Isten iránt), de nem zárható ki teljesen a gen. subiectivus (Isten szeretetét az ember iránt) és a gen. qualitatis sem (isteni szeretetét).

A szentírónak van a keresztyén egzisztencia leírására még egy kifejezése: εν θεω / Χριστω ειναι Ennek szinonimája az εν θεω / Χριστω μεινειν (lásd a 6. verset).

A Krisztusban, ill. Istenben levésről, ill. maradásról gyakran olvashatunk János evangéliumában is (pl. J 14, 20 – 23; 15, 4 – 10; 17, 21 – 23).

6. v. A szentíró levonja a következtetést: Aki azt állítja, hogy Istenben marad, köteles úgy élni (περιπατειν), mint Jézus élt. Jézus itt εκεινος-nak van nevezve. Ez egy elterjedt megjelölése Jézusnak ebben az iratban (lásd 3, 3, 5, 7, 16; 4, 17).

Isten megismerése kötelezettséggel jár (οφειλει): Krisztus életének példáját követni. Ez a kötelezettség van megfogalmazva J 13, 15-ben és 1Pt 2, 21-ben is.

A szentíró nyilván számol azzal, hogy az olvasók ismerik Jézus életét, mert iratunkban semmi konkrétumot nem említ belőle.

Az új parancsolat (2, 7 – 11)

⁷Szeretteim, nem új parancsolatot írok nektek, hanem régi parancsolatot, amely kezdettől fogva megvolt nálatok: ez a régi parancsolat az ige, amelyet hallottatok. ⁸Viszont új parancsolatot írok néktek: azt, ami igaz őbenne és tibennetek, hogy a sötétség múlik, és az igaz világosság már fénylik. ⁹Aki azt mondja, hogy a világosságban van, de gyűlöli a testvérét, az még mindig a sötétségben van. ¹⁰Aki szereti a testvérét, a világosságban marad, és nincs benne botránkozásra való dolog. ¹¹Aki viszont gyűlöli a testvérét, az a sötétségben van, és a sötétségben jár, és nem tudja hova megy, mert a sötétség megvakította a szemét.

Szövegkritikai megjegyzések

7. v. Néhány kéziratban a megszólítás αγαπητοι helyett αδελφοι. Szinonimákról van szó.

Több kézirat megtoldja a vers végét az απ' αρχης szavakkal. Nyilván 1, 1 alapján. Nincs ok erre a betoldásra.

8. v. Egy maiusculus és több minusculus kéziratban υμν helyett ημν olvasható. A többségi olvasat a helyes.

Az A kéziratban σκοτια helyett σκια olvasható. Nyilván haplografiáról van szó.

9. v. Két minusculus kéziratban σκοτια helyett σκια olvasható. Nyilván haplografiáról van szó (lásd a 8. verset).

10. v. Három maiusculus kéziratban fel van cserélve a szavak sorrendje a vers végén, de ez az értelmén nem változtat.

11. v. Egy maiusculus és egy minusculus kéziratban εστιν helyett μενει olvasható. Szinonimákról van szó.

Forma

A szentíró visszatér a parancsolat témájához, amellyel már a 3. versben foglalkozott. A parancsolatokat kötelezőknek nyilvánítja (7. – 8. v.). Majd a megszokott érvelési módon (lásd 1, 5- 10 formai elemzését) bebizonyítja, hogy Isten ismeretéhez, ill. a világosságban való járáshoz elválaszthatatlanul hozzátartozik a felebaráti szeretet gyakorlása (9. – 11. v.).

Magyarázat

7. v. A szeretteim megszólítás nem csak a szentíró és a címzettek közötti bensőséges viszonyt fejezi ki, hanem azt is, hogy a címzetteket Isten szereti. A címzettek Isten által szeretett emberek (αγαπητοι).

A szentíró a 3. versben felvetett témát, a parancsolatok betartását tárgyalja tovább. Itt már csak egy parancsolatról beszél, amelyről azt mondja, hogy nem új. Ha a Tízparancsolatra gondolunk (amelyet Jézus a Hegyi Beszédben radikalizált), nehézséget okoz az egyes szám (εντολη). Ha Jézus szeretet-parancsára gondolunk, akkor gondot okozhat, hogy a parancsolatról azt mondja a szentíró, hogy nem új. Amíg azonban a negyedik evangéliumban Jézus megjelenése, mint valami hallatlanul új van bemutatva, addig ebben az iratban a keresztyénségnek már van egy bizonyos múltja, amelyre vissza lehet tekinteni (απ' αρχης). Ezért helyénvalóbb Jézus szeretet-parancsára gondolni.

Függetlenül attól, hogy mit kell érteni az εντολη alatt, a szentíró azért hangsúlyozza, hogy nem új dolgok kötelező voltáról (lásd: οφειλει az előző versben) ír, mert a tévtanítók azzal érvelhettek, hogy ezek az új parancsolatok nem kötelezőek a hívek számára. A szentíró hangsúlyozza, hogy απ' αρχης, tehát a keresztyén igehirdetés kezdete óta (lásd 1, 1 magyarázatát) megvan ez a parancsolat, és a címzettek ezt már hallották.

8. v. Paradox módon ugyanezt a parancsolatot a szentíró újnak nyilvánítja. Ez azért, lehetséges, mert Jézus megjelenése és parancsolata egy új korszak kezdetét jelenti, amelyet a sötétség eltűnése és a fény megjelenése jellemez.

Csak ezen a helyen követi egymást időben a sötétség és a világosság, ill. a sötétség és a világosság korszaka. Minden más helyen az egyszerre jelenvaló világosság és sötétség között kell a hívő embernek választania.

9. v. A megszokott érvelési módon a szentíró először a tévtanítók álláspontját idézi: a világosságban vagyunk. Lehet, hogy az egyes szám (ο λεγων ellentétben 1, 6-al: εαν ειπωμεν) arra utal, hogy csak kevesen állították ezt.

A szentíró „újra hangsúlyozza, hogy a hitvallás a megfelelő magaviselet nélkül értelmetlen. A kinyilatkoztatást elfogadni annyit jelent, mint szeretni.”¹⁹ Ezért az, aki gyűlöli a testvérét, nincs a világosságban, noha ezt állítja önmagáról. Érdekes, hogy a szentíró csak a szeretettel és a gyűlölettel számol a felebaráthoz való viszonyban. Ez sem nem dualizmus, sem nem a dolgok leegyszerűsítése, hanem annak a jele, hogy a címzettek kis közösséget, ill. kis közösségeket alkottak, ahol a közömbösségnek nem volt helye.

Az irat erkölcsstanának az egyik kulcskérdése így hangzik: Az αδελφος alatt hittestvért kell-e érteni, vagy pedig minden embert? Ebben az összefüggésben arról van szó, hogy a tévtanítók, akik szuperhívóknak és tökéleteseknek tartották magukat, lenézhatték a többi gyülekezeti tagot. Elsősorban tehát a hittestvérek szeretetét várja el tőlük a szentíró. Másrészt a gyülekezeti tag a felebarátnak egy konkrét és speciális esete.

19 KYSAR, Robert: I. II. III John. Minneapolis : Augsburg Publishing House, 1986 (a továbbiakban. KYSAR), 49. o.

Aki gyűlöli a testvérét, még mindig a sötétségben van, habár a világosság korszaka már elérkezett. Tehát nem szuperhívó, hanem elmaradott.

10. v. A szentíró ellentétként nem egy ellentétes állítást, hanem egy cselekvést állít az olvasói elé: egy olyan valakit, aki szereti (αγαπων) a testvérét. Aki ezt teszi, az nem csak a fényben van (a 9. versben εν τω φωτι ειναι), hanem ott is marad (μενει). Sőt még azt is állítja róla a szentíró, hogy nincs benne σκανδαλον. Ez a kifejezés eredetileg azt jelöli, ami az úton van, mint akadály, és amiben meg lehet botlani. Ebben az összefüggésben azt is jelentheti, hogy az ilyen ember nem ütközik meg, de azt is, hogy másokat nem botránkoztat meg. A megbotlás, megütközés vagy megbotránkoztatás itt a hittől való eltántorodást vagy eltántorítást jelenti.

11. v. Az érem másik oldalát is bemutatja a szentíró: azt az esetet, ha valaki gyűlöli a testvérét. A szeretet és a gyűlölet között nem ismer a szentíró árnyalatokat (lásd a 9. verset). Ez itt sem a dualizmus jele, hanem arra utal, hogy egy kisszámú közösségnek ír, ahol az egymás iránti közömbösség vagy érdektelenség a szeretetlenséggel egyenlő.

A gyűlöletnek, ill. a szeretetlenségnek az a következménye, hogy az ilyen ember a sötétségben van, bármennyire is hangoztatná, hogy a fényben van (9. v.). Az illető nemcsak sötétségben van, de a sötétségben is jár (v. ö. J 12, 35), tehát céltalanul bolyong, mert a gyűlölet elvakította őt. Ide vezet a szeretet hiánya.

A világ szeretete (2, 12 – 17)

¹²Leírom nektek, gyermekek, hogy bűneitek megbocsáttattak az ő nevéért.

¹³Leírom nektek atyák, hogy megismertétek azt, a ki kezdettől fogva van.

Leírom nektek ifjak, hogy meggyőztétek a gonoszt.

¹⁴Megírtam nektek fiacskáim, hogy megismertétek az Atyát.

Megírtam nektek atyák, hogy megismertétek azt, aki kezdettől fogva van.

Megírtam nektek ifjak, hogy erősek vagytok, és az Isten igéje megmarad bennetek, és legyőztétek a gonoszt.

¹⁵Ne szeressétek a világot, se azt, ami a világban van. Ha valaki a világot szereti, abban nincs meg az Atya szeretete. ¹⁶Mert mindaz, a mi a világban van, a test kívánsága, a szem kívánsága, és az étellel való kérdés, nem az Atyától, hanem a világtól van. ¹⁷A világ pedig elmúlik, és annak kívánsága is; de aki az Isten akarátát cselekszi, megmarad örökké.

Szövegkritikai megjegyzések

12. v. Egy minusculus kéziratban τεκνια helyett τεκνια μου, és több minusculus kéziratban παιδια olvasható. Szinonimákról van szó. Több kéziratban υμιν helyett υμων olvasható. Nyelvtanilag mindkét forma helyes.

13. v. Az Álef kéziratban és egy minusculus kéziratban a πονερος melléknévi főnév előtt nem hímnemű, hanem semlegesnemű névelő olvasható. Ez kizárja, hogy a Sátánt értsük e kifejezés alatt.

14. v. Több kéziratban εγραψα helyett γραφω olvasható. Ha a vers szerkezete megfelel az előző két vers szerkezetének (kétszer γραφω), akkor meg kell hagyni a múlt időt.

Két maiusculus kéziratban az απ' αρχης kifejezés előtt nem hímnemű, hanem semlegesnemű névelő olvasható (nyilván 1, 1-et figyelembe véve). Ez kizárja, hogy Istent értsük e kifejezés alatt.

A B kézirat kihagyja a λογος után a του θεου közelebbi meghatározást. Nincs ok e szavak törlésére.

15. v. Több kézirat kihagyja a κοσμος főnév előtt a névelőt. Nyilván azért, mert tulajdonnévnek tartják ezt a kifejezést.

Néhány kéziratban πατρος helyet θεου vagy θεου και πατρος olvasható. Szinonimákról, ill. magyarázatról van szó.

17. Néhány kézirat kihagyja az επιθυμια főnév után az αυτου birtokos névmást. Nincs ok e szó törlésére.

Egy minusculus kéziratban του θεου helyett αυτου olvasható. Ezáltal elveszti a szöveg az egyértelműségét.

Forma

A 12. versel új szakasz kezdődik, amely az előzőekhez az „Isten ismerete” témával kapcsolódik.

A szakasz első része (12. – 14. v.) az olvasók keresztyén mivoltát írja körül, és a második része (15. – 17. v.) a hívő ember világhoz való viszonyát tárgyalja.

Az első részben (12. – 14. v.) a következő kérdéseket kell megválaszolni:

Két háromtagú kijelentéscsoport következik egymás után, amely nagyjából azonos tartalmú. Mivel lehet megmagyarázni az ismétlést?

Csak stilisztikai vagy más oka van annak, hogy az első három kijelentés jelen időben lévő igével kezdődik (γραφω), míg a másik háromban aoriszoszban van az ige (εγραψα)?

A οτι kötőszó értelme „hogya”, „mert” vagy „mivel”?

A megszólításokat (τεκνια, πατερες, νεανισκοι, ill. παιδια, πατερες, νεανισκοι) szó szerint vagy átvitt értelemben kell érteni?

ad a) Az első kérdést a legnehezebb megválaszolni. Lehet, hogy a szentíró egy „piszkozatban” kétféle szöveget készített, és aztán mindkét változatot betette a végső szövegbe. Az is lehet, hogy egy már meglévő szöveget (az első három kijelentés) aktualizált (a második hármas csoport).

ad b) A lehetséges válaszok a következők: 1. Az igeidők változásának csak stilisztikai és esztétikai okai vannak. A levélbeli aoriszosznak jelen időbeli értelme van. 2. A szentíró megkülönbözteti az irat eddigi szövegét (múlt idő) és az innen következő szöveget (jelen idő). 3. A szentíró a múlt idővel János evangéliumára és / vagy János második ill. harmadik levelére gondol.

ad c) Ha a οτι kötőszó értelme „hogya”, akkor a szentíró abból indul ki, hogy a címzettek tudatában vannak bizonyos tényeknek, és ezeket most „írásba adja” nekik. Ezeknek a tényeknek az összessége azt fejezi ki, hogy a fényben vannak, ill. járnak. Ez teremti meg az összefüggést az előző szakasszal. Ez az értelmezés a valószínűbb.

Ha a οτι kötőszó értelme „mert” vagy „mivel”, akkor a szentíró olyan tényeket közöl a címzettekkel, amelyeknek nem voltak eddig a tudatában.

Mindkét esetben arról van szó, hogy a címzettek legyenek tudatában keresztyén mivoltuknak.

ad d) A lehetséges válaszok a következők: 1. Korcsoportokról van szó, és a megszólítások szó szerint értendőek. 2. A megszólítások azt fejezik ki, hogy a címzettek nem egyforma ideje keresztyének. A gyermekek a neofiták. 3. Az atyák

és az ifjak magasabb, ill. alacsonyabb rangú egyházi tisztviselők. 4. Minden megszólítás minden gyülekezeti tagnak szól, hogy érzékeltesse, hogy mindenkiben meg kell lennie „a gyermekek ártatlanságának, az ifjak erejének, és a felnőttek érett ismereteinek.”²⁰

A második részben (15. – 17. v.) a *κοσμος* fogalom értelmezése határozza meg a szakasz tartalmát. Ebben a részben a szentíró egy olyan magatartástól akarja óvni az olvasókat, amelyek összeegyeztethetetlenek az Isten iránti szeretettel.

Magyarázat

12. v. A bűnbocsánat feltétele 1, 9 szerint a bűnök megvallása. A bűnbocsánat *δια το ονομα αυτου* történik. Ez egybecseng az 1, 7-ben és a 2, 1-ben mondottakkal. Ebből következik, hogy a névmás alatt Jézus értendő. Ha tényleg gyermekekről van szó, akkor ez a kijelentés a gyermekek keresztségére utalhat. Ha újonnan megtértekről van szó (életkortól függetlenül), akkor itt utalás van a keresztyén lét alapjaira.

13. v. Az atyákat arra emlékezteti a szentíró, hogy megismerték és ismerik azt, aki *απ' αρχης* létezik. Nyilvánvaló, hogy itt az *απ' αρχης* nem abban az értelemben van, mint 1, 1-ben. Itt az idők kezdetéről van szó. Nem világos, hogy Isten vagy Jézus az, aki az idők kezdetétől létezik. Ha abból indulunk ki, hogy az Atya örök létezése vitán felül volt (úgy a gyülekezetben, mint a tévtanítók között), akkor inkább arra kell gondolnunk, hogy a szentíró Jézus örök voltát akarja hangsúlyozni.

Ha viszont abból indulunk ki, hogy Isten megismeréséről folyik a vita, és a 14. versben az Atya megismeréséről van szó, akkor a névmás alatt Istent kell érteni. Isten megismerésének a módjáról már 2, 3 – 6-ben volt szó.

Az ifjakat arra emlékezteti a szentíró, hogy már legyőzték (perfektum!) a Gonoszt (a *τον πονερον* masculinum). Ez a győzelem „a keresztyénségre való áttéréskor történt Jézus hatalma által, aki halálával és feltámadásával legyőzte a Sátánt.”²¹

14. v. Újra a gyermekeket szólítja meg a szentíró. Nekik Isten megismeréséről, mint az Atya megismeréséről beszél. Ugyanezt a gondolatot az atyáknak mint az öröktől fogva levő megismerését fejti ki. Istennel szemben mindnyájan gyermekek vagyunk, és mindnyájunk gyermeki kiváltsága, hogy megismerhesük az Atyát (lásd Mt 11, 25 és L 10, 21).

20 MARSHALL, 120. o.

21 MARSHALL, 122. o.

Az ifjaknak az erejére utal a szentíró. Ez nem fizikai erő, hanem olyan erő, amely abból származik, hogy Isten ígéjének az ismeretében vannak. Isten ígéje erő (lásd R 1, 16). Olyan nagy erő, hogy Krisztusnak köszönhetően a Gonoszt is lehet győzni a segítségével.

15. v. A *κοσμος* jelentheti egyszerűen és semleges értelemben az emberek lakóhelyét, az embervilágot (pl. 2, 2). Jelentheti az Isten által jónak teremtett világot (1M 1, 31), de jelentheti azt a világot is, amely eltávolodott Istentől, a Sátán hatalmában van (J 1, 5; 12, 31. 46; 14, 30), és ezért Isten ítélete vár rá (J 9, 39). Ennek ellenére Isten úgy szereti a világot, hogy egyszülött Fiát adja érte (J 3, 16).

Ezen a helyen a világnak az Istennel való szembenállása van kihangsúlyozva. A következő versben sorolja majd fel a szentíró, hogy mire gondol a *τα εν τω κοσμω* alatt. A világ iránti szeretet kizárja az Atya iránti szeretetet. Ebben az összefüggésben az *αγαπη του πατρος* gen. subj.

16. v. A világ és az Atya egyszerre való szeretetének lehetetlenségét (lásd Jak 4, 4) a szentíró a világ jellemzésével indokolja meg.

A testi vágyak alatt nem csak a szexuális bűnökre kell gondolni, hanem minden vágyra és kívánságra, amely az ember testi voltával függ össze, és amely önmagában még nem bűnös.

A szem kívánsága alatt a telhetetlenséget kell érteni.

Az étellel való kérkedés (*η αλαζονεια του βιου*) alatt az életben elért sikerekre kell gondolni.

A felsorolt három jelenség, ill. bűnös magatartás nem Istentől származik, hanem a vele szembenálló világból. Az itt felsorolt bűnök a klasszikus erkölcsstanokban mint *voluptas*, *avaritia* és *superbia* jelennek meg.

17. v. Az ilyen értelemben vett világ szeretete nem csak azért lehetetlen a keresztyén ember számára, mert a világban lévő negatív jelenségek nem Istentől valók, hanem azért is, mert a világ, Istennel ellentétben, mulandó, és már múló félben van (v. ö. 1Kor 7, 31).

Óvás az antikrisztusoktól (2, 18 – 25)

¹⁸Fiacskáim, itt az utolsó óra, és amint hallottátok, hogy Antikrisztus jön, így most sok antikrisztus jelent meg, amiből tudjuk, hogy itt az utolsó óra. ¹⁹Közülünk váltak ki, de nem voltak közülünk valók. Ha ugyanis közülünk valók lettek volna, velünk maradtak volna. De (azért nem maradtak), hogy nyilvánvalóvá legyen róluk, hogy nem mindnyájan közülünk valók. ²⁰Nektek viszont kenetek van a Szenttől, és ezt mindnyájan tudjátok. ²¹Nem azért írtam nektek, mert nem ismeritek az igazságot, hanem mivel ismeritek azt, és azt is, hogy az igazságból nem származik semmiféle hazugság.

²²Ki a hazug, ha nem az, a ki tagadja, hogy a Jézus a Krisztus? Ez az antikrisztus, aki tagadja az Atyát és a Fiút. ²³Senkiben nincs meg az Atya, aki tagadja a Fiút. Aki vallást tesz a Fiúról, abban az Atya is megvan. ²⁴Tibennetek azonban maradjon meg, amit kezdettől hallottatok. Ha bennetek marad az, amit kezdettől fogva hallottatok, ti is az Atyában és a Fiúban maradtok. ²⁵Az az ígélet pedig, a melyből ő maga ígért nekünk, az örök élet.

Szövegkritikai megjegyzések

18. v. Két maiusculus és egy minusculus kéziratban a οτι kötőszó helyett a o határozott névmás olvasható. Ebben az esetben egyenes beszédről lenne szó, és az αντιχριστος tulajdonnévnek lenne értelmezve: Antikrisztus. A szentírónak viszont az a szándéka, hogy az Antikrisztust antikrisztusokká változtassa.

Több kéziratban a mellékmondat a οτι o szavakkal van bevezetve.

19. v. Néhány kéziratban fel van cserélve az εξ ημων ησαν szavak sorrendje. A tartalom ez nem változtat.

Két minusculus kéziratban φανερωθωσιν helyett φανερωθη olvasható. A szenvedő igealak is ugyanazt a gondolatot fejezi ki, de általánosabb síkon.

20. v. Egy maiusculus kézirat felcseréli a szórendet a mondat végén.

Az A és a C maiusculus kéziratokban και οιδατε παντες helyett και οιδατε παντα olvasható. Lásd a magyarázatot.

21. v. A C kéziratban hiányzik a παν melléknév, ami gyengíti a mondanivaló erőteljességét.

23. v. Néhány kéziratban hiányzik a vers második része, amely pozitívan fejezi ki a vers elejének mondanivalóját. Nincs ok a vers végét törölni.

24. Több kézirat megtoldja a vers elejét az ουν módosító szóval, hogy jobban kifejezésre jusson az ellentétes helyzet.

Néhány kézirat felcseréli a szavak sorrendjét a vers végén, de a tartalmon ez nem változtat. Két minusculus kéziratban εν τω πατρι helyett εν τω πνευματι olvasható. Ez nyilván egy trinitárius értelmezésre való igyekezet jele.

25. v. Egy maiusculus és két minusculus kéziratban ημιν helyett υμιν olvasható.

Forma

A τεκνια megszólítás jelzi, hogy új gondolatsor kezdődik. Az új szakasz azzal kapcsolódik az előzőhöz, hogy továbbviszi a világ mulandóságának a témáját. A világ végórájához hozzátartozik az Antikrisztus megjelenése. Az Antikrisztust a szentíró antikrisztusokká módosítja, és a tévtanítókkal azonosítja.

Az αντιχριστος és a χρισμα fogalmak értelmezése határozza meg a szakasz tartalmát.

Magyarázat

18. v. A megszólításból kiérződik, hogy a szentíró atyai gondoskodással akarja az olvasóit óvni a rájuk leselkedő veszélyektől.

A szentíró folytatja a megkezdett gondolatot. A világ nem csak mulandó (παραιρεται), hanem már eljött az utolsó órája. Az εσχατη ωρα szavak előtt nincs határozott névelő, tehát úgy is érthetjük ezt a kifejezést, hogy az Utolsó óra. Nem tudjuk pontosan, mit értett a szentíró az utolsó óra alatt. János evangéliuma „az ítélettel és feltámadással egybekötött vég megjelenésére az „utolsó nap” megjelenést használja (J 6, 39köv. 44. 54; 11, 24; 12, 48).”²²

Az első keresztyének a Krisztus két eljövetele közötti időt a végidőnek tekintették. „Ha Jézus első eljövetelével megkezdődött a világtörténelem utolsó szakasza, akkor a vég már nem lehet messze.”²³ A szentíró azonban nem bonyolódik fejtegetésekbe vagy számolgatásokba a véget illetően.

Számolgatások helyett azzal bizonyítja olvasóinak, hogy már itt a végidő (vuv), hogy megjelentek az antikrisztusok.

A címzetteknek tudniuk kell (ηκουσατε), hogy közvetlenül a vég előtt megjelenik az Antikrisztus. A szentíró nem azt mondja, hogy a címzettek ezt tőle tudják, hanem inkább egy elterjedt korabeli vallásos képzetet ismernek.

A késői zsidóságban csak két olyan szövegről tudunk (a negyedik állat Dán 7, 18köv-ben és 4Ezsd 5, 6: „uralomra jut, akit a föld lakói nem vártak”), amely táptalajt adhatott az Antikrisztusról való képzeteknek.

22 BAUR, 47. o.

23 MARSHALL, 129. o.

Az Újszövetségben az Antikrisztus, ill. antikrisztusok fogalom csak János leveleiben fordul elő (ezen a helyen kívül még 2, 22; 4, 3 és 2J 7).

Márk evangéliumában (13, 14) arról esik szó, hogy a pusztító utálatosság kerül a templomba, és hogy hamis krisztusok (13, 22) lépnek fel. Ezek a személyek azonosíthatóak az Antikrisztussal.

Az Antikrisztus név használata nélkül 2Tessz 2, 3köv-ben és Jel 13-ban és 17-ben szó van egy személyről (ο ανθρωπος της αμαρτιας, ο υιος της απωλειας), ill. egy fenevadról (το θηριον) és egy hamis prófétáról, aki ill., amely Krisztus visszatérése előtt jelenik meg, hogy megpróbálja elpusztítani az ő népét. Az újszövetségi szövegekből nyilvánvaló, hogy „az antikrisztusi erők minden nemzedékben megjelennek a Krisztus iránti és az ő népe iránti kibékíthetetlen ellenállásukkal.”²⁴

Csak a későbbi keresztyén irodalomban rajzolódik ki az Antikrisztus, mint Krisztus ellenlábas a végső időkben. Ezekből a szövegekből nyilvánvaló, hogy Krisztus visszajövele előtt egy olyan ellenséges hatalom jelenik meg, amely addig még nem látott zavart kelt. Mivel az Antikrisztus az utolsó időkben jelenik meg, nyilvánvaló, hogy egy apokaliptikus alakról van szó.

A szentíró ezt a mitikus és apokaliptikus alakot demitologizálja, és a történelemben helyezi, amikor azt mondja, hogy sok antikrisztus jelent meg. Az Antikrisztus ill., antikrisztusok megjelenése egyrészt üdvtörténeti törvényszerűség, de másrészt azokat az embereket, akiket így nevez, egy gonosz hatalom eszközeinek bélyegezi meg. Ez a legsúlyosabb vád, amivel a tévтанítókát illethette.

Ez a példa is mutatja, hogy iratunk nyelvezete ugyan apokaliptikus, de a gondolkodásmódja üdvtörténeti.

19. v. Az antikrisztusoknak bélyegzett tévтанítók keresztyéneknek tartják magukat, és a szentíró is elismeri, hogy a gyülekezethez (εξ ημων) tartoztak. Nem világos azonban, hogy milyen mértékben ment már végbe a szervezeti különválásuk, mivel a 26. vers szerint még mindig félrevezetik (πλανωντες - jelen idő) a gyülekezetet, itt viszont úgy tűnik, hogy nem maradtak (μεμενηκεισαν αν μεθ' ημων) a gyülekezeten belül.

A szentíró szerint a gyülekezetben maradtak volna (a μεμενηκεισαν plusquamperfektum), ha valóban keresztyének lettek volna.

Nem egészen világos a vers vége. A legvalószínűbb ez az értelmezés: nem mindnyájan tartoznak hozzánk, akik ezzel az igénnyel lépnek fel. Ennek a versnek és 2Tim 2, 19 alapján alakult ki a látható és láthatatlan egyházzól szóló tanítása.

Ha így áll a helyzet, akkor az iratnak az (is) a célja, hogy véghezvigye azt a különválást, amelyet a tévтанítók nem akarnak. A szentíró világos tanításbeli frontvonalakat óhajt.

24 JACKMAN, David. Janovy listy. Praha : Návrat, 1993 (a továbbiakban JACKMAN), 53. o.

20. v. A tévtanítókkal ellentétben (a και kötőszó itt is a héber vav advesrativumnak felel meg) a gyülekezetnek ehhez a lépéshez megvan az ereje. Ebben az összefüggésben a χρισμα ilyen erőt jelent. Lehet, hogy a szentíró egy szójáték kedvéért használja éppen ezt a kifejezést: Χριστος - χρισμα - Αντιχριστος

Nem világos mit kell érteni a χρισμα alatt. Ez a főnév a χριω (kenni, megkenni, felkenni) igétől származik. Az Ószövetségben a felkenés a Lélekkel való felruházásnak a látható jelképe volt (lásd 1Sám 16, 13; Ézs 61, 1) Jézusról is ilyen értelemben történik említés L 4, 18-ban és Csel 10, 38-ban.

Ezen a helyen a χρισμα fogalomnak három jelentése lehet:

- kenet, olaj,
- a Szent Lélek ajándékai,
- Isten ígéje.

ad a) Ha a kenetet szó szerint kell érteni, akkor ez a hely azt bizonyítaná, hogy már az első század vége felé megvolt az egyházban egyféle megkenésnek vagy felkenésnek a gyakorlata. Lehet, hogy a keresztség alkalmával kapott a hívő ilyen kenetet. Az is lehet, hogy a szentíró a tévtanítók gyakorlatára utal, akik valamilyen felkenés birtokában voltak, és lenézték azokat, akiknek nem volt ilyen kenetük. Csak későbbi gnosztikus iratokban lehet azonban találni utalásokat az ilyen felkenésre.

ad b) A felkenés Isten ígéjére utalhat. C. H. Dodd képviseli ezt a nézetet, és 2Kor 1, 21köv-vel és Ef 1, 13-al érvel.²⁵ Szerinte azért használ a szentíró hasonlatot, mert azt akarja kifejezni, hogy a címzetteknek van ellenanyaguk a tévtanítás ellen, az igaz tanítás, tehát Isten ígéje.

ad c) Schnackenburg figyelt fel arra, hogy János evangéliuma ugyanazt mondja a Szent Lélekről, amit ez a hely és 2, 27 a kenetről (J 14, 17; 15, 26; 16, 13).²⁶ Pál apostol is beszél a kenetről a Szent Lélekkel kapcsolatban (2Kor 1, 21köv). Az említett okokból ez a legvalószínűbb értelmezés. Az ilyen értelmezés mellett szól a szövegkörnyezet is A szentíró arról akarja meggyőzni az olvasóit, hogy van elég erejük és ítélőképességük (mindkettő a Szent Lélek ajándéka), hogy el tudják utasítani a tévtanításokat.

25 DODD, C. H.: The First Epistle of John and the Fourth Gospel, BJRL 21/ 1937, (a továbbiakban. DODD), 58 – 64. o.

26 SCHNACKENBURG, R.: Das Johannesevangelium. Leipzig . Benno Verlag, 1971 (a továbbiakban SCHNACKENBURG) 51 – 154. o.

A legutóbbi értelmezéshez illik a legjobban Istennek vagy Jézusnak mint Szentnek a megnevezése. A hazugság elleni küzdelemhez az ad erőt, aki szent, és akiben nincs hazugság.

A Szent alatt érthetjük Istent is (Ézs 63, Zsolt 71, 22) és Jézust is (Mk 1, 24, J 6, 69).

A vers végét kétféle módon lehet fordítani, ill. értelmezni:

- a) Ezt mindnyájan tudjátok.
- b) Mindnyájan ismeritek az igazságot.

ad a) A szentíró emlékeztetni akarja olvasóit arra, hogy a Szenttől kapott ajándék birtokában vannak. Ezáltal arra is buzdítja őket, hogy éljenek ezzel az ajándékkal.

ad b) Ha a mondat tárgya a következő versben keresendő (η αληθεια), és itt csak rejtve van, akkor az igazság ismeretéről van szó.

Az οιδατε παντα (tudtok mindent) nyilván későbbi módosítás, amely azon alapult, hogy a mondat igéjének nincs tárgya. A szentíró azonban nem azt akarja kifejezni, hogy az olvasói mindentudók, hanem azt, hogy az igazság ismeretében vannak.

21. v. Ez a vers kifejti, mire vonatkozik az οιδατε. A szentíró egy negatív (ουκ εγραψα, levélbeli aorisztosz) és egy pozitív megfogalmazás segítségével újra megerősíti, hogy az olvasó ismerik az igazságot.

Következésképpen azt is tudják, hogy az igazságból nem származhat semmiféle hazugság ill., nem lehet belőle levezetni semmiféle hazug állítást. Ez az általános tétel a konkrét hazugságok leleplezésére szolgál kiindulópontként. A kissé nehézkes παν...ουκ szerkezet az ουδεν megfelelője. Lehet, hogy szemitizmusról van szó.

22. – 23. v. Az első konkrét hazugság, amelyet a szentíró leleplez, Jézus messiási mivoltának a tagadása. Ez nem egy zsidó állítás, hanem egy keresztyén tévtanítás alaptézise. Ha figyelembe vesszük 4, 2köv-t, ahol Jézus testben való megjelenésének a megvallása a választóvonal, akkor a doketistákra kell gondolnunk. Ezek az eretnekek azt állították, hogy az ember Jézus és a megváltó Krisztus személye nem azonos.

A szentíró szerint aki ilyet állít, az

- a) maga az Antikrisztus,
- b) tagadja az Atyát és a Fiút is.

ad a) Itt már nyilvánvaló, hogy az Antikrisztus nem egy apokaliptikus lény, hanem konkrét emberekről van szó.

ad b) Az első pillantásra meglepő, hogy a szentíró a Fiú tagadásából levezeti az Atya tagadását is. Ez egy jellegzetesen jánosi tézis. Az Atya és a Fiú egysége ugyanis János evangéliumának az egyik alapmondandója (J 10, 30). Istenről mint Atyáról csak azért beszélhetünk, mert elküldte a Fiát a világba. Ha tehát valaki tagadja a Fiút, tagadja Istent is, mint Atyát.

A szentíró megmutatja, hogy tétele a fordított irányban is igaz: aki megvallja a Fiút, abban az Atya is megvan (szó szerint: annak van Atyja is). „Jézusnak mint Fiúnak az elfogadása automatikusan az Istennel mint Atyával való személyes kapcsolathoz vezet.”²⁷

24. v. A szentíró ismét visszaultra arra, hogy a címzettek mindezt már azóta tudják, amióta keresztyének lettek. Az $\alpha\tau'$ αρχης szavaknak itt ugyanaz az érteleme, mint 1, 1-ben és 2, 7-ben. Most arra biztatja olvasóit, hogy maradjanak is meg abban, amit kezdettől hallottak. Ha megmaradnak az igaz tanítás mellett, akkor közösségben maradnak az Atyával és a Fiúval is. A $\mu\epsilon\upsilon\epsilon\iota\nu$ ige a közösségben való megmaradást fejezi ki.

25. v. Az Atyával és a Fiúval való közösségben való megmaradáshoz ígéret ($\epsilon\pi\alpha\gamma\gamma\epsilon\lambda\iota\alpha$) is fűződik: az örök élet. Az örök élet már ebben az életben elkezdődött az Atya és a Fiú megismerésével (lásd J 3, 36; 6, 40. 47; 17, 3). Az $\alpha\upsilon\tau\omicron\varsigma$ vonatkozhat az előző versben említett Atyára és Fiúra is.

---

27 MARSHALL, 137. o.

Bíztatás a Krisztusban való megmaradásra (2, 26 – 29)

²⁶Ezt azokról írtam nektek, akik megtévesztenek titeket. ²⁷De az a kenet, amelyet ti tőle kaptatok, megvan bennetek, és így nincs szükségetek arra, hogy valaki tanítson titeket. És minden, amire az ő kenete tanít titeket - és ez igaz és nem hazugság - és ahogyan megtanított titeket, úgy maradjatok meg őbenne. ²⁸Mármost, fiacskáim, maradjatok őbenne; hogy amikor megjelenik, bizodalmunk legyen iránta, és meg ne szégyenítsen minket eljövetelekor. ²⁹Ha tudjátok, hogy ő igaz, ismerjétek fel, hogy mindenki, aki az igazságot cselekszi, tőle született.

Szövegkritikai megjegyzések

26. v. Az Álef kézirát és egy minusculus kézirát a ταυτα után közbeiktatja a δε módosító szót. A tartalmon ez nem változtat.

27. v. A B kézirátban és egy minusculus kézirátban χρισμα helyett χαρισμα olvasható. Nyilván elírásról van szó.

Két maiusculus és néhány minusculus kézirátban μενει εν υμιν helyett μενετω εν υμιν olvasható. A szentíró nem kívánságot akar kifejezni, hanem egy tényből indul ki, amely a címzetteknel fennáll. Ezért helytelen a μενει εν ημων olvasat is az A kézirátban.

A B kézirátban és néhány minusculus kézirátban αλλα ως helyett csak αλλα olvasható. Ezzel a módosítással gördülékenyebb és világosabb lesz az összetett mondat.

Egy maiusculus kézirátban (A) és több minusculus kézirátban το αυτο χαρισμα helyett το αυτο χαρισμα olvasható. Mindkét olvasási mód ugyanazt fejezi ki: az egyik esetben azon van a hangsúly, hogy a kenet Istentől ill. Jézustól származik, a másik esetben pedig az van kihangsúlyozva, hogy ugyanarról a kenetről van szó, amelyről már az előzőekben említés történt. Az Álef kézirátban χαρισμα helyett πνευμα olvasható. Ez is arra mutat, hogy a kenet alatt a Lélek ajándékait kell érteni.

Néhány minusculus kézirátban μενετε helyett μενειτε olvasható. Ez helytelen, mert felszólításról van szó.

28. v. Néhány kézirátban hiányzik a vers eleje. Ezáltal nem nyilvánvaló, hogy egy új gondolatsor kezdődik.

Több kézirátban εαν helyett οταν olvasható. Ez pontosabb, mert így fel sem merülhet a kérdés, hogy lesz-e parúzia.

Néhány kézirátban σχωμεν helyett εχωμεν olvasható. Mindkét igealak beleillik a szövegkörnyezetbe.

Az Álef kéziratban más a szórend a mondat végén, de ez a tartalom nem változtat.

29. v. Több kézirat kihagyja a mondattani szempontból elhagyható και kötőszót.

Forma

Ez a szakasz a befejezés benyomását kelti egyrészt a kezdő szavaival (ταυτα εγραψα), másrészt a már kifejtett gondolatok megismétlésével. Bultmann szerint „2, 27-el az iratot be is lehetne fejezni, és nyilván eredetileg ez így is volt. A következő szakaszok nem tartalmazzak új gondolatokat, hanem ugyanazok a gondolatok térnek vissza, amelyek már 1, 5 – 2, 27-ben meg voltak tárgyalva.”²⁸

Bultmannal nem lehet teljesen egyetérteni, mert a 28. versben egy új gondolatmenet kezdődik, amelynek az Istennel való közösség lesz a központjában.

Magyarázat

26. v. A szentíró összegzi az előző gondolatsort. A ταυτα εγραψα a 18. – 25. versekben leírtakra vonatkozik.

Úgy látszik, hogy a tévtanítók még mindig félrevezetik (πλανωντες - jelen idő) a gyülekezetet. Még nem történt meg a velük való szakítás.

27. v. A szentíró visszatér a kenet témájához. A gyülekezetet ugyan meg akarják tévesztetni, de (a και kötőszónak itt ismét vav adversativum értelme van) a hívek (hangsúlyos υμεις) kenetet kaptak, és ez a kenet meg is van rajtuk. Az, akitől a kenetet kapták (αυτος), Krisztus is és Isten is lehet (ugyanúgy, mint a 20. versben a αγιος).

A kenet birtokában nincs is szükségük az oktatásra ill. a kioktatásra, mert maga a kenet oktatja őket. A kenet oktató képessége arra enged következtetni, hogy a Lélek ajándékai értendők alatta. A kenet tanítása igazság. Más nem is lehet, mert attól származik, akiben nincs hazugság.

A mondat végének nehézkes a megfogalmazása de a mondanivalója egyértelmű: abban a tanításban és azáltal Krisztusban kell megmaradni (μενετε), amire a kenet tanított (εδιδαξεν)és tanít (διδασκει).

28. v. A szentíró megindokolja, miért kell Krisztusban megmaradni. Itt egyértelmű, hogy az εν αυτω Krisztusra vonatkozik. Szeretetteljes megszólítással (τεκωια) kezdi az indoklást. Azért kell Krisztusban megmaradni, hogy ne szégyenüljünk meg, amikor ő visszajön.

---

28 BULTMANN, Rudolf: Die drei Johannesbriefe. Göttingen : Vandenhoeck & Ruprecht, 1967 (a továbbiakban: BULTMANN: Jbriefe), 47. o.

A φανερωθῆναι ige 1, 2-ben és 3, 5.8-ban is Jézus első eljövételét jelenti. Itt viszont a másodikat. A παρουσία és az αἰσχυθηῆναι kifejezések csak itt fordulnak elő a jánosi iratokban. Ennél a két oknál fogva Bultmann ezt a szakaszt későbbi beoldásnak tartja.²⁹Ellenérvként fel lehet hozni, hogy ezek a versek nem zavarják meg a gondolatmenetet.

29. v. Nem világos, ki a mondat alanya. Az összefüggésből ítélve ez csak Isten lehet. Mivel az előző mondat alanya Krisztus, ez a vers „a levegőben lóg”. Lazán úgy függ össze az előző mondattal, hogy ott a Krisztusban maradásról, itt pedig a Krisztustól ill. Istentől való születésről van szó.

Az előző mondat után „ilyen folytatásokat várnánk: „Ha nem akarsz megszégyenülni az eljövetelekor, légy igazságos” vagy „Mivel a bíró igazságos, mindazok, akik bíznak benne az eljövetelekor, igazakká lesznek nyilvánítva, ezért légy igaz.”³⁰ Itt azonban egy új téma - az Istentől való születés - megnyitásáról van szó. A következő szakaszokban a Krisztusban maradás helyett az Istentől való születésről fogunk olvasni.

A szentíró nem azt mondja, hogy minden rendes ember automatikusan Isten gyermeke, hanem azt, hogy az igaság cselekvése az újjászületés jele.

²⁹ BULTMANN: Th, 437. o.

³⁰ MARSHALL, 144. o.

Isten gyermekei és az ördög gyermekei (3, 1 – 12)

¹Lássátok mekkora szeretetet adott nekünk az Atya, hogy Isten fiainak neveznek minket! És azok is vagyunk. A világ azért nem ismer minket, mert nem ismerte meg őt. ²Szeretteim, már most Isten gyermekei vagyunk, és még nem lett nyilvánvalóvá, hogy mivé leszünk. Tudjuk, hogy ha nyilvánvalóvá lesz, hasonlókká leszünk hozzá; mert olyannak fogjuk őt látni, amilyen. ³És mindenki, akiben megvan ez a reménység iránta, megtisztítja magát, mint ahogyan ő is tiszta.

⁴Mindenki, aki bűnt cselekszik, törvénytelenséget is elkövet, mert a bűn törvénytelenység. ⁵És tudjátok, hogy ő azért jelent meg, hogy a bűnöket elvegye; és hogy őbenne nincsen bűn. ⁶Mindenki, aki őbenne marad, az nem vétkezik. Aki vétkezik, az nem látta őt, és nem ismerte őt.

⁷Gyermekeim! Senki meg ne tévesszen titeket: aki az igazságot cselekszi, az igaz, amint ő is igaz: ⁸Aki a bűnt cselekszi, az az ördögből van; mert az ördög cselekszi a bűnt kezdettől fogva. Azért jelent meg az Isten Fia, hogy az ördög munkáit lerombolja. ⁹Senki sem cselekszik bűnt, aki az Istentől született, mert benne marad annak magva; és nem vétkezhet, mert az Istentől született. ¹⁰Erről ismerhetők meg az Isten gyermekei és az ördög gyermekei: aki nem cselekszik igazságot, az egy sem az Istentől van, és az sem, aki nem szereti a testvérét.

¹¹Mert ez az üzenet, amelyet kezdettől fogva hallottatok, hogy szeressük egymást. ¹²Nem úgy, mint Káin, aki a gonosztól volt, és meggyilkolta a testvérét. És miért gyilkolta meg őt? Mivel az ő cselekedetei gonoszok voltak, a testvéreie pedig igazak.

Szövegkritikai megjegyzések

1. v. Néhány kéziratban δεδωκεν helyett εδωκεν olvasható. Mindkét múlt idő beleillik a szövegkörnyezetbe, de a perfektum a megfelelőbb.

Néhány kéziratban ημων helyett υμων olvasható. Nem kell megváltoztatni a többségi olvasatot, mert a szentíró azonosítja magát a címzettekkel.

Két maiusculus és három minusculus kézirat kihagyja a και εσμεν szavakat. Nem szabad ezeket a szavakat törölni, mert fontosak a mondanivaló számára. Lásd a magyarázatot.

Néhány kéziratban ημας helyett υμας olvasható. Itt sem kell megváltoztatni a többségi olvasatot, mert a szentíró azonosítja magát a címzettekkel.

2. v. Több kézirat az οιδαμεν után közbeiktatja a δε módosító szócskát. A tartalmon ez nem változtat.

5. v. Az Álef kéziratban és néhány minusculus kéziratban οιδατε helyett οιδαμεν olvasható. Ez helytelen olvasat, mert azon van a hangsúly, hogy a címzettek ismernek egy köztudott hitigazságot.

Három maiusculus és több minusculus kézirat a τας αμαρτιας után közbeiktatja a ημων névmást. A birtokos névmás leszűkítené az általános érvényű mondanivalót.

7. v. Néhány kéziratban τεκνια helyett παιδια olvasható. Szinonimákról van szó.

Az A kéziratban μηδεις helyett μη τις olvasható. Mindkét névmás beleillik a mondatszerkezetbe. A többségi olvasat az erőteljesebb.

8. v. Néhány kézirat a határozott névelő után közbeiktatja a δε módosító szócskát, hogy még markánsabb legyen az ellentét az előző versel.

10. v. Négy maiusculus kéziratban határozott névelő van a δικαιοσυνη főnév előtt. Ha állandó szókapcsolatról van szó, nem szükséges a határozott névelő. Egy maiusculus kéziratban δικαιοσυνη helyett ως δικαιος olvasható. Semmi sem indokolja ezt a módosítást.

11. v. Négy maiusculus és néhány minusculus kéziratban αγγελια helyett επαγγελια olvasható. Nyilván tévedésről van szó. Lásd 1, 5 szövegkritikáját.

Forma

A Krisztusban való maradásra való buzdítás után (2, 28 – 29) a szentíró Isten szeretetére hívja fel a figyelmet (3, 1 – 2), majd levonja ebből a következtetést (3. v.). Ezzel összeköti a Krisztusban való maradás és az istenfiúság témáját.

Az új gondolatsort két általános (πας a 4. és a 6. vers elején) és egy közismert (οιδατε az 5. versben) állítás vezeti be.

Ezekből az állításokból a szentíró levonja a konkrét következtetéseket a címzettek számára (7. – 8. v.), majd két általános tételt állít fel (πας a 9. vers első mondatában és a 10. vers utolsó mondatában).

Káin konkrét elrettentő példáján (11. – 12. vers) mutatja be a szentíró a tételei érvényességét.

A szentíró többször utal vissza a címzettek számára közismert tényekre (lássátok – 1. v., tudjuk – 2. v., tudjátok – 5. v., hallottátok – 11. v.).

A szakasz fő témája a keresztyén ember és a bűn viszonya. Ennek a témának a tárgyalásánál a szentíró abból indul ki, hogy az emberiséget Isten gyermekeire és az ördög gyermekeire lehet felosztani.

Magyarázat

1. v. Ezen a helyen először helyénvaló röviden áttekinteni az Istentől való születés és az újjászületés újszövetségi képzeteit. Ezek a képzetek a nemzés és a születés szférájából származnak. Ennek megfelelően a képletesen értendő kifejezések is innen származnak: γενναω, αποκυω, γενεσις, αναγενναω, αναγεννησις, παλιγγινομαι, παλιγγενεσια, μεταγενναω, ανωθεν γενναω.

Ezeknek az elképzeléseknek ill., fogalmaknak a háttérben különböző mítoszok állnak. E mítoszok szerint vagy az istenségek egymás közt nemzenek és szülnék istenségeket, vagy az emberekkel nemzenek félisteneket, vagy a világ is egy istenségtől származik. Ha az utóbbi képzetet átvisszük az emberekre, akkor az emberek valamelyik istenség gyermekei, és ezáltal a világ legértelmesebb lényei. Ezt a képzetet Alexandriai Philo révén átvette a gnózis is. A gnosztikusok szerint ez az „isteni szikra” a legtöbb ember esetében a test fogságában van, és csak bizonyos „szellemi magaslatok” elérése után szabadulhat ki onnan.

A gnózisban és a misztérium - vallásokban az újjászületés alatt egy új, magasabb rendű életszakasz kezdetét értették.

Ezek az elképzelések ill., az ezekhez kötődő fogalmak hatással voltak a keresztyén „szakkifejezések” kialakulására.

A szentíró először Isten szeretetére és annak nagyságára és jellegére (ποταπη) hívja fel a figyelmet (ιδετε). Isten szeretete abban nyilvánul meg, hogy az ő gyermekeinek (τεκνα, nem υιοι) nevezhetjük magunkat. Ez nem csak egy titulus, vagy megszólítás, hanem valóság. Ezt húzzák alá a και εσμεν szavak, amelyeket nem szabad némely kézirat alapján törölni.

„Isten gyermekeinek lenni” a keresztyén lét következő leírása az Istenben ill., Krisztusban maradás (2, 5. 28) és Isten ismerete (2, 14) után. Nem véletlen, hogy ez a megállapítás a Krisztusban való maradásra való biztatás után következik (2, 28). Az a tény, hogy Isten gyermekei vagyunk, nem a gögre, hanem az öröme és a megszentelt életre ad okot.

János evangéliumának 3. része ugyanezt a gondolatot fejti ki, de valamivel részletesebben. Ott Jézus Nikodémusnak először az újjászületés szükségességéről beszél, majd Isten szeretetéről, amelynek köszönhetően örök életünk lehet.

Isten az ő szeretetét nekünk adta (δεδωκεν). A szentíró úgy beszél Isten szeretetéről, „mint egy ajándékról, amelyet el lehet fogadni.”³¹ Az „adni”igének a használata is megerősíti a párhuzamot J 3-al.

A szentíró Istent atyának nevezi. Ez a legmegfelelőbb megnevezés a hívek istenfíúi mivoltához.

31 MARSHALL, 146. o.

A világ (a *κοσμος* alatt itt az Istennel szemben álló világ értendő; lásd 2, 15 magyarázatát) ezt nem ismeri fel, mivel Jézusban sem ismerte fel Isten Fiát (az *εκεινος* alatt Jézus értendő).

2. v. A szentíró az előbb mondottakból kiindulva folytatja a gondolatsort. A címzetteket *αγαπητοι*-ként szólítja. Ez nem egyszerű megszólítás, hanem visszatulalás arra, hogy Isten rendkívüli szeretetének (*ποταπη αγαπη*) a tárgyai (lásd 2, 7 magyarázatát). Az előző versben leírt *εσμεν* most még erőteljesebben jelenik meg: *νυν εσμεν*. Ez minden látszat ellenére így van. Amikor ez a tény majd nyilvánvalóvá lesz, Istenhez leszünk hasonlóvá, és meglátjuk őt (lásd Mt 5, 9). Itt az *αυτος* névmás Istenre vonatkozik, mert az istenfiúságról van az egész szakaszban szó.

Az *εφανερωθη* ige az istenfiúságra, nem pedig Jézus megjelenésére vonatkozik. Helytelen az ilyen fordítás: „Már most Isten gyermekei vagyunk és ő (scil. Jézus) még nem jelent meg...”

3. v. Mindenki, aki ilyen reményt hordoz, már most arra törekszik, hogy Istenhez hasonló (*ομοιος*) legyen. A hasonlóságot a tisztaságban már most el lehet érni. A *αγνος* kifejezés csak itt fordul elő az iratban. Habár a szentíró nem részletezi, milyen tisztaságra gondol, az összefüggés alapján nyilván erkölcsi tisztaságról van szó.

4. v. A tisztaság után annak ellentétéről, a bűnről beszél a szentíró. A bűnről legutóbb 2, 12-ben volt szó. A következő versekben gyakran fordul majd elő ez a fogalom. A bűnnek egyfajta definíciójával kezdődik a fejtegetés: *αμαρτια* = *ανομια*. Nem egészen világos azonban, mit akar a szentíró azzal kifejezni, hogy a bűn törvénytelenység. Az értelmezési lehetőségek a következők:

- a) A bűn egyenlő a Törvény megszegésével.
- b) Minden bűn beletartozik a törvénytelenségek „halmazába”.
- c) A törvénytelenység nagyobb, mint a bűn, de aki bűnt követ el, mégis törvénytelenséget követ el (aki A-t mond, az B-t is mond).
- d) A törvénytelenység az Antikrisztus szolgálatával egyenlő, tehát a bűn elkövetése is ezzel egyenlő.

A legutóbbi lehetőség a legvalószínűbb. Ezt az értelmezést támasztja alá, hogy 2Tessz 2, 3-ban az Antikrisztus *ο ανθρωπος της ανομιας*-ként van körülírva, és 2Tessz 2, 7-ben pedig a törvénytelenység titkáról van szó (*το μυστηριον ης ανομιας*). Ezáltal belső kapcsolatban van az iratnak ez a része az antikrisztusokról szóló fejtegetéssel (2, 18köv). Ha helyes ez a értelmezés, akkor a szentíró azt akarja hangsúlyozni, hogy a bűn nem közömbös dolog (ahogy ezt a gnosztikusok állíthatták), hanem Isten törvényének a megszegése.

Az *ανομία* kifejezés csak itt fordul elő az iratban, és a *νομος* kifejezés teljesen hiányzik belőle.

5. v. A következő érv a bűn kerülésére az, hogy Jézusban nincs bűn. Ha tehát vele akarunk közösségben lenni, kerülnünk kell a bűnöket.

Általánosan ismert keresztyén tanításra utal a szentíró, amikor a *καὶ οἰδατε* szavakkal vezeti be mondanivalóját. A címzettek számára ismeretes, hogy Jézus (őreá vonatkozik az *εκείνος*) miért jelent meg (az *εφανερωθη* az inkarnációra vonatkozik; lásd 1, 2 magyarázatát). Azért jelent meg, hogy a bűnöket hordozza ill., megbocsássa. A *αἰρω* ige mindkettőt jelentheti (v. ö. a héber *n-sz-* ige jelentéseivel). A szentíró nem részletezi, hogy ez miként történik, de 2, 2-ben már volt szó arról, hogy Jézus az engesztelő áldozat, és J 1, 29 szerint ő az Isten Báránya, aki hordozza a világ bűnét. Jézus azért alkalmas ennek a küldetésnek az elvégzésére, mert őbenne nincs bűn.

6. v. Jézus bűn nélküli voltának dogmatikai tételéből etikai következtetéseket von le a szentíró a címzettek számára.

Aki Jézusban marad, nem vétkezik. A szentíró nem azt mondja, hogy a keresztyén ember nem bűnös, hanem azt, hogy nem vétkezik. Ez az állítás ill., ennek sarkított változata a 9. versben (nem képes vétkezni), ellentétben van 1, 8-al.

Az ellentét feloldására a magyarázók a következő megoldásokat kínálják:

- a) A szentíró „inkább egy eszményképet rajzol meg, mint azt, ami általában érvényes minden hívőre nézve.”³²
- b) A szentíró a szándékos és tudatos bűnökről beszél, amelyek szembeállítják a hívő embert Jézussal.
- c) A szentíró jelen időt használ, ami azt jelentheti, hogy „a hívő ember általában nem vétkezik. Alkalomszerűen azonban igen.”³³Ezt a nézetet támasztja alá az a tény is, hogy 2, 1-ben aorisztost használ a szentíró. A szentíró azt akarja kifejezni, hogy a bűn nem lehet a hívő ember életstílusa.
- d) Az állítást az összefüggésből kell magyarázni. A tévtanítók úgy gondolták, hogy az erkölcsös élet nem fontos, ha megvannak a kellő vallásos ismeretek. Ezzel szemben a szentíró azt akarja kihangsúlyozni, hogy „nem lehet egyszerre azt állítani, hogy Isten gyermeke vagyok, és közben közömbösnek lenni az erkölcsi kötelezettségeim iránt.”³⁴ Ezzel magyarázható ill., érthető a szentíró túlzása.

32 MARSHALL, 154. o.

33 MARSHALL, 154. o.

34 MARSHALL, 155. o.

- e) A szentíró az eszkhatológiai valóságot írja le, amelyet állandóan veszélyeztet az a tény, hogy a bűnös világban élünk.
- f) A szentíró biztatni akarja olvasóit, hogy igyekezzenek minél szorosabban Jézusban maradni. Minél inkább benne maradnak, annál kevesebbet fognak vétkezni.

A másik következtetés, amelyet a szentíró az előzőekből levon, így hangzik: aki vétkezik, az nem látta őt, és nem ismerte őt. A szentíró nyilván nem a testi látásra gondol (lásd 1, 1 – 3 magyarázatát), hanem a Jézus tanítására való odafigyelésre. Aki bűnben van (part. praes.), az nem figyel eléggé Jézus tanítására, és nem ismerte fel benne a Megváltót.

7. v. Nyilván a hit és az erkölcs szoros összefüggéseit illetően keltettek zavart a tévtanítók, mert a szentíró ismét gyengéden és atyaián (τεκνία) arra kéri olvasóit, hogy ebben a dologban ne hagyják magukat félrevezetni. Amit az előzőekben negatívan fogalmazott meg, azt most megismétli pozitív megfogalmazásban. A bűn ellentéte az igazság (αμαρτια – δικαιοσυνη ill., αμαρτολος – δικαιος, ez a héber *caddiq* – *rásá'* ellentétpár megfelelője).

Ha az εκεινος Istenre vonatkozik (emellett szól, hogy az istenfiúságról volt szó az előbbieken, és az Istentől való születésről lesz szó a 9. versben), akkor a δικαιος igazságosnak fordítandó.

Ha az εκεινος Jézusra vonatkozik (emellett szól, hogy az 5. versben Jézus bűntelenségéről volt szó), akkor a δικαιος kegyesnek fordítandó.

8. v. A szentíró megmutatja az érem másik oldalát is. Ez gyakori dolog az érvelési módszerében. Az igazság cselekvésének az ellentéte a bűnös életvitel (ο ποιων την αμαρτιαν). Aki így él, az az ördögtől van. Ezt azzal indokolja, hogy az ördög kezdetől fogva bűnt cselekszik. Az απ' αρχης kifejezés itt (1, 1-től, 2, 7-től, 2, 24-től és 3, 11-től eltérően) az idők kezdetét jelenti. Az ördög az idők kezdetétől fogva Jézus ellenlábas (lásd J 8, 44).

Az ember nem lehet semleges: vagy Istentől született, vagy az ördögtől való. Tertium non datur.

Jézus azért jelent meg (itt az εμφανωθη ismét az inkarnációt jelenti; lásd az 5. verset), hogy az ördög munkáit lerombolja. A λω ige jelentése kikötözni, megoldani, és csak másodlagosan rontani, rombolni. Jézus tehát azért jött, hogy kioldozzon mindent, amit az ördög megkötött, összekötött, és megbilincsel. Az ördög rabláncon akarja tartani az embereket, Jézus viszont elszakította ezeket a kötelékeket.

9. v. A szentíró visszatér az istenfiúság témájához (3, 1köv), és teljesen átveszi a gnosztikus fogalomtárat, amikor az Istentől való születésről és az isteni magról (σπερμα) beszél (lásd az 1. vers magyarázatát).

Mire gondolt a szentíró a *σπερμα* alatt? A lehetséges válaszok a következők:

- a) Az Istentől való születés tudatára,
- b) az élet isteni lényegére,
- c) Isten igéjére (lásd a megvetőről szóló példázatot),
- d) a Szent Lélek ajándékaira.

Az utóbbi két magyarázat a legvalószínűbb. Ezt a két magyarázat együttesen is helyes lehet, mert a Szent Lélek a hirdetett ige által végzi munkáját.

Az Istentől való születés és a *σπερμα* azt eredményezi, hogy a hívő ember nem vétkezhet (*ου δυναται αμαρτανειν*). Ez az állítás fokozza a 6. vers állítását (lásd a 6. vers magyarázatát). Ez az igehely adta az alapot annak az egyházi tanításnak, amely szerint az első emberpárnak lehetősége volt arra, hogy ne vétkezzen (*posse non pecare*), de a bűnbeesés után nem tudott nem vétkezni (*non posse non pecare*). A megváltás azt eredményezi, hogy nem tud már vétkezni (*non posse pecare*).

10. v. A gondolatsor végén a szentíró Isten gyermekeinek és az ördög gyermekeinek az ismertetőjeleit sorolja fel. Ez az igazság cselekvése (vagy a kegyesség gyakorlása) és a testvéri szeretet ill., ezeknek a hiánya.

Az Istentől való születés a szentíró szerint – a gnózzissal ellentétben – nem egy szellemi tulajdon, hanem a testvéri szeretetre való kötelezettség.

A szentíró senkit sem bélyegez meg ördögfajzatnak, hanem tapintatosan és közvetve mondja ki, hogy akikben hiányzik a kegyesség és a szeretet, azok nem Istentől valók.

11. v. A kölcsönös szeretet követelménye nem valami új dolog, hanem a keresztyén üzenet alaptartozéka, amelyről a címzettek keresztyénné válásuk óta hallottak. Az *απ' αρχης* kifejezés itt újra a keresztyénné válás időpontját jelöli.

12. v. A testvéri szeretet hiányának (*ου καθως*) elrettentő példája Káin. Káin említése az egyedüli utalás az Ószövetségre az egész iratban.

Káinról a következőket állítja a szentíró:

- a) Káin az ördögtől származik. Itt a *ο πονηρος* kifejezést használja a szentíró az ördög megjelölésére. Káin ördögtől való származását az előző versek okfejtéséből vezeti le. 1M 4, 1 – 2 szerint Káin ugyanúgy Ádám és Éva fia, mint Ábel.
- b) Káin testvérgyilkos.
- c) A gyilkosság motívuma Káin gonosz cselekedeteiben (*τα εργα αυτου πονηρα ην*) és Ábel (aki nincs megnevezve) igazságos vagy kegyes (*δικαια*) cselekedeteiben keresendő. 1M 4, 5köv szerint Káin gyilkosságának

a motívuma az irigység, amely haragba csap át, majd gyilkosságban csúcsonylik ki. Iratunkban azonban Káin gyilkosságának nem lélektan, hanem teológiai motívuma van: gyilkolnia kellett, mert az ördögtől származott. Ebből az indoklásból Káin predestinált voltára lehet következtetni. 1M 4, 7 szerint azonban az Úr arra biztatja Káint, hogy uralkodjon indulatain.

Érdekes megfigyelni, hogy Káin (és Ábel) képe 1M 4-el összevetve miként módosult az Újszövetségben.

Ábel Mt 23, 35 és L 11, 51 szerint az első igaz ember, akinek a vére kiontatott.

Zsid 11, 4-ben magyarázatot találunk arra, hogy miért fogadta el az Úr Ábel áldozatát: „Hit által ajánlott fel Ábel értékesebb áldozatot, mint Káin..”

Zsid 12, 24 azt hangsúlyozza, hogy Krisztus vére „hatalmasabban beszél, mint Ábel vére.”

Júdás levelében (11. v.) a tévtanítókról azt olvassuk, hogy „Káin útján indultak el, pénzért Bálám tévelygésére adták oda magukat, és Kóré lázadása szerint vesznek el.”

Az ószövetségi történetben nem tudjuk meg, miért nem fogadta el az Úr Káin áldozatát. Ez az ő titka marad (2M 33, 19). Azt sem tudjuk meg, hogy a két testvér ezt miként tudta meg. Arról sem szól a történet, hogy az egyik áldozati ajándék jobb lett volna a másiknál, és hogy milyen szándékkal mutatott be áldozatot a két testvér. Ábel kegyes voltáról sincs szó az ószövetségi történetben.

Káin és Ábel képének módosítása és „kiszínezése” a zsidó hagyományban ment végbe, amelynek néhány mozzanatát tükrözi az Újszövetség.

Az igazi testvéri szeretet (3, 13 – 18)

¹³Ne csodálkozzatok, testvéreim, ha gyűlöl titeket a világ. ¹⁴Mi tudjuk, hogy ámentünk a halálból az életbe, mert szeretjük a testvéreinket. Aki nem szereti a testvérét, az a halálban marad. ¹⁵Aki gyűlöli a testvérét, az mind embergyilkos. Azt pedig tudjátok, hogy egy embergyilkosnak sincs örök élete, ami megmaradhatna benne. ¹⁶Abból ismertük meg a szeretetet, hogy ő az életét adta értünk. Ezért mi is kötelesek vagyunk odaadni életünket a testvéreinkért. ¹⁷Aki pedig világi javakkal rendelkezik, és elnézi, hogy a testvére szükségben van, és bezárja előtte a szívét, miképpen marad meg abban az Isten szeretete? ¹⁸Gyermekeim, ne szóval szeressünk, ne is nyelvvel; hanem cselekedettel és igazán.

Szövegkritikai megjegyzések

13. v. Két maiusculus kéziratban hiányzik a bevezető και, de ez nem változtat a mondat értelmén.

Sok kézirat megtoldja az αδελφοι főnevet a μου birtokos névmással. Ezáltal bensőségebbé válik a megszólítás.

14. v. Két maiusculus kézirat megtoldja az αδελφους főnevet a ημων birtokos névmással. Ezáltal szűkül az αδελφος szó értelme.

Ugyancsak szűkebb értelmet kap a mondat, ha az αγαπων után közbeiktatjuk a τον αδελφον vagy a τον αδελφον αυτου szavakat.

15. v. A B kéziratban αυτου helyett az erőteljesebb εαυτου olvasható.

16. v. Két maiusculus és egy minusculus kéziratban υπερ helyett a περι prepozíció olvasható. Mindkét prepozícióval ugyanaz marad a mondat értelme.

Több kéziratban θειναι helyett τιθειναι olvasható. Mondattanilag mindkét infinitivus helyes.

17. v. A mondatnak ugyanaz marad az értelme függetlenül attól, hogy a benne lévő négy ige (εχω, θεωρω, κλειω, μεινω) kijelentő vagy feltételes módban van. Stilisztikai szempontból az αν után a feltételes mód a helyesebb.

18. v. Néhány kézirat kiegészíti a τεκνια megszólítást a μου birtokos névmással. Ezáltal bensőségebbé válik a megszólítás.

Forma

Ábel meggyilkolásából per analogiam azt a következtetést vonja le a szentíró, hogy a jelenben is gyűlölik a gonoszok az igazakat. Ezzel a gyűlölettel állítja szembe a testvéri szeretetet. Itt is megfigyelhető a dualista szemléletmód (szereket – gyűlölet; élet – halál). A szakasz végén a testvéri szeretet gyakorlati kifejezésére buzdít a szentíró.

Magyarázat

13. v. Ábel esetét szem előtt tartva a híveknek nincs mit csodálkozniuk azon, hogy a világ gyűlöli őket. A κοσμος alatt itt az Istennel szemben álló világot kell érteni (lásd 2, 15 magyarázatát). A világ másként nem is cselekedhet, mert a Sátán hatalma alatt van, és Jézust is gyűlölte (J 15, 18 – 19).

Nehéz azonban megállapítani, kire gondol a szentíró konkrétan. Ha iratunk az első keresztyénüldözések idején keletkezett, akkor az állami hatóságokat kell a κοσμος alatt érteni.

14. v. A világ gyűlölete ellenére a szentíró testvéri szeretetre buzdít, mert ez jelenti az átmenetet a halálból az életbe.

Ismét olyasmire hivatkozik, amit a címzettek már tudnak (ημεις οιδουμεν - lásd még 2, 11. 20. 21. 29 és 3, 5). A gnosztikus tévтанítókkal szemben nagyon fontos, hogy egyfajta tudás birtoklására emlékeztesse a szentíró a címzetteket. Nem csak a gnosztikusoknak van tudások, hanem gyülekezetnek is.

Ebben az esetben utalás történik J 5, 24-re. Ezt azt jelenti, hogy az olvasók ismerik ezt az evangéliumot. Az evangélium szerint az ment át a halálból az életbe, aki hisz Isten határtalan szeretetében, amely Jézus világba való küldésében nyilvánult meg. Itt viszont ugyanezt olyan emberről állítja a szentíró, aki szereti a testvéreit. Az ilyen szeretetet azoknál tételezi fel a szentíró, akikhez ő maga is tartozik ill., akikhez tartozónak érzi magát. Ez a csoport erkölcsi fölényben érezheti magát a tévтанítókcal szemben. Nyilván rájuk utal, amikor tételét negatívan is megfogalmazza.

15. v. Az előbbi gondolatot ismétli meg a szentíró, amikor azokat minősíti, akik gyűlölik testvéreiket. Aki gyűlöli a testvérét, az gyilkos. Ez levezethető Káin példájából is, és a Hegyi Beszédből is (Mt 5, 21 – 26). Nyilván azért választotta a szentíró az embergyilkos (ανθρωποκτονος) kifejezést, mert ez utal J 8, 44-re, ahol Jézus ugyanezzel a fogalommal illeti az ördögöt. Ebből az következik, hogy azok, akik gyűlölik testvéreiket, az ördögtől származnak. Ezt azonban a szentíró csak közvetve mondja ki.

A szentíró újra olyasmire hivatkozik, amit a címzettek már tudnak (lásd a 14. verset), hogy a gyilkosoknak nincs örök életük, pontosabban, nem marad meg bennük a már megkezdődött örök élet.

16. v. A szeretetről és a gyűlöletről való fejtegetés után ismerteti a szentíró a keresztyén szeretet mércéjét és annak következményeit.

A keresztyén szeretet mércéje Jézus (aki ismét εκεινος), aki életét adta értünk. A ψυχη alatt itt az életet kell érteni (v. ö. J 10, 11). Ebből az következik, hogy a keresztyén testvéri szeretetnek is ilyen messzire kell elmennie (v. ö. J 15, 13).

17. v. Ha tehát a keresztyén szeretetnek ilyen messzire kell elmennie, nem szabad megtorpannia az ennél sokkal kisebb követelmények előtt. Ilyen követelmény a módosak részére a szegények megsegítése.

Aki ennek az ellenkezőjét teszi, és bezárja szívét (a *σπλαγχα* szó szerint belső részeket, beleket jelent; a héber *rechem* megfelelője, tehát az érzelmek székhelye), abban nincs meg Isten szeretete. Ebben a világos és konkrét mondatban csak az az eldöntendő kérdés, hogy az *αγαπη του θεου* milyen genitívus.

Ha a polémikus helyzetből indulunk ki, és a gnosztikusokat tartjuk szem előtt, akik önmagukról állandóan azt állították, hogy szeretik Istent, akkor gen. objectivusként kellene értelmezni a szó szerkezetet.

Ha viszont szó szerint vesszük azt a megfogalmazást, hogy Isten szeretetének az emberben való megmaradásáról van szó (*πως...μενει*), akkor gen. subiectivusra kell gondolnunk.

18. v. Az igazi szeretet melletti érvelését két ellentétpárossal zárja a szentíró. Az egyik oldalon van a *λογος*, ami itt egyszerű szót jelent, és a *γλοσσα*, mint a beszéd eszköze. A másik oldalon pedig az *εργον* (ami itt tettet jelent, mint az üres beszéd ellenpólusát, és nem érdemszerző cselekedeteket) és az *αληθεια*. Az *αληθεια* főnév datívusát határozószóval fordíthatjuk: igazán, valóban, hitelesen.

Ez egy olyan biztatás, amelyet nem kommentálni kell, hanem cselekedni kell szerinte.

Szívbeli bizalom Isten iránt (3, 19 – 24)

¹⁹És erről fogjuk megismerni, hogy az igazságból vagyunk, és így az ő színe előtt azzal fogjuk biztatni a szívünket, ²⁰hogy bár elítél minket a szív, Isten nagyobb a mi szívünknel, és mindent tud. ²¹Szeretteim, ha pedig a szívünk nem ítél el, bizodalunk van az Istenhez, ²²és amit kérünk, azt megkapjuk tőle, mert megtartjuk parancsolatait, és azt tesszük, ami kedves öelötte.

²³Ez pedig az ő parancsolata, hogy higgyünk az ő Fiának, a Jézus Krisztusnak nevében, és szeressük egymást, ahogy parancsolatot adott nekünk. ²⁴Aki pedig megtartja az ő parancsolatait, az őbenne marad és ő is abban; és abból ismerjük meg azt, hogy bennünk marad, hogy a Lélekből, adott nekünk.

Szövegkritikai megjegyzések

19. v. Két maiusculus és két minusculus kéziratban fel van cserélve a vers első három szava, de ez a tartalom nem változtat.

Négy minusculus kéziratban εν τουτω helyett εκ τουτου olvasható. Mindkét prepozíciós szókapcsolat helyes és ugyanazt az értelmet adja.

Két maiusculus és három minusculus kéziratban γνωσομεθα helyett γνωσκομεν olvasható. Mindkét igealaknak futurális jelentése van ebben a szövegkörnyezetben.

Több kéziratban πεισομεν helyett πεισωμεν olvasható. Lásd a magyarázatot.

Több kéziratban a καρδια főnév többes számban van. A tartalom ez nem változtat.

20. v. Egy maiusculus kézirat a καταγνωσκη ige elé közbeiktatja a μη tagadószót. Lásd a magyarázatot.

Egy maiusculus és egy minusculus kézirat kihagyja a μειζων előtt a οτι kötőszót. Lásd a magyarázatot.

21. v. Az Álef kéziratban αγαπητοι helyett αδελφοι megszólítás olvasható. Szinonimákról van szó.

Három maiusculus és több minusculus kézirat kihagyja a καρδια főnév után a ημων névmást. Néhány kézirat viszont a καταγνωσκη ige után közbeiktatja a ημων vagy a υμων névmásokat. Névmásra csak egyszer van szükség a mondatban.

Két maiusculus és négy minusculus kéziratban εχομεν helyett εχει igealak olvasható. Az egyik esetben a címzettek, a másik esetben a szív az alany, de a tartalom ez nem változtat. A feltételes mód, amely két minusculus kéziratban olvasható, nem illik bele a szövegkörnyezetbe.

22. v. Két maiusculus és több minusculus kéziratban az απ' prepozíció helyett παρ' olvasható. A tartalom ez nem változtat.

Négy maiusculus és két minusculus kéziratban τηρουμεν helyett τηρωμεν olvasható. A feltételes igealak nem illik bele a szövegkörnyezetbe.

23. v. Négy maiusculus és több minusculus kéziratban πιστευσωμεν helyett πιστευωμεν olvasható. Mindkét coniunctivus beleillik a mondatba.

Egy minusculus kéziratban τω ονοματι helyett εν τω ονοματι és két másik minusculus kéziratban εις το ονομα olvasható. Mindhárom változat ugyanazt fejezi ki.

Az A kéziratban és egy minusculus kéziratban hiányzanak a του υιου szavak. Nincs ok e szavak kihagyására.

Több minusculus kéziratban hiányzik a ημιν névmás a mondat végén. Nincs ok e szó kihagyására.

24. v. Több kézirat felcseréli a mondat két utolsó szavának a sorrendjét, de ez a tartalom nem változtat.

Forma

Az αληθεια fogalmából kiindulva a szentíró bemutatja, hogy az igazságban való létnek az ismertető jele az Istenben bizakodó szív. Az így bizakodó szívnek van bátorsága kérésekkel fordulni Istenhez. A meghallgatást a parancsolatok megtartása alapozza meg. Végül a szentíró kitér arra, hogy a parancsolat nem más, mint a Jézus nevébe vetett hit. Ennek a hitnek a látható jeleit a Lélek ajándékaiban kell keresni.

A gondolatmenet az αληθεια - καρδια - παρησια - εντολη fogalmak mentén halad.

Magyarázat

19. – 20. v. A bevezető και jelzi az előző szakasszal való összefüggést. A καρδια ebben a mondat szerkezetben az értelem központját jelenti, és ugyanaz a funkciója, mint Pálnál a lelkiismeretnek (συνειδησις).

Az εκ της αληθειας εσμεν kifejezéssel az Istenhez való tartozást akarja kifejezni a szentíró.

Azok az egymásba fűződő mondatok, amelyek ebben a két versben találhatóak, nem kis gondot jelentenek nyelvtani és mondattani szempontból. Az egyik problémát a háromszoros οτι kötőszó jelenti.

A legegyszerűbb megoldást a harmadik οτι kihagyása jelentené. Ebben az esetben egy sima mondat szerkezetet kapnánk: „ha vádol..., Isten nagyobb...” Ettől a megoldástól az tántorít el, hogy a kihagyandó kötőszónak szilárd helye van a kéziratokban. Semmi esetre sem későbbi betoldásról van szó.

Egy másik megoldás az lehetne, hogy a második οτι kötőszót felbontjuk

ο τι formába. Ebben az esetben ilyen értelmet kapunk: „...biztatjuk a szívünket mindazért, ami miatt a szívünk elítélhető. Isten ugyanis nagyobb...” Ez a megoldás egy nehézkes és nehezen érthető mondat szerkezetet hozna létre.

Butmann szerint elipszsról van szó. Közbe kell iktatni tehát egy igét, amely megfelel a szentíró stílusának és mondandójának. Ilyen ige lehet az οιδουμεν. Ebben az esetben ilyen értelmet kapunk: „ha vádolna is a szívünk, tudjuk, hogy Isten nagyobb...” Ez a megoldás a legkézenfekvőbb abban az esetben, ha a szentírónak az volt a szándéka, hogy azt juttassa kifejezésre, hogy ha a hívő embert vádolja is a szíve, nincs oka kétségbe esni, mert Isten jósága nagyobb, mint a minket elítélő lelkiismeret.³⁵

A következő versekben azonban inkább egy ellentétes kiindulási pontot találunk.

21. v. A szentíró - az előző versel ellentétben - abból indul ki, hogy a szívünk nem vádol minket. Ilyen esetben bizodalommal léphetünk Isten elé. Olvasóit ismét szereteteimnek szólítja (lásd 2, 7 és 3, 2 magyarázatát).

22. v. A bizodalom arra irányul, hogy Isten minden kérésünket teljesíti, mert (a οτι itt ebben az értelemben van) megtartjuk parancsolatait, és neki tetsző életet élünk.

Ebben a három versben is megjelenik ugyanaz a probléma, amely már az előbbieken felmerült: miként lehetséges, hogy a keresztyén ember nem vétkezhet, de hazug, ha tagadja bűneit (1, 8 – 10), mégis bizodalma van Isten előtt az ítéletkor.

23. v. A szentíró kifejti a parancsolat (εντολη) mibenlétét. Figyelemre méltó, hogy a parancsolatot a hit (πιστευσωμεν) és a szeretet által (αγαπωμεν) jellemzi.

A hit Jézus Krisztus nevére irányul, a szeretet pedig a hittestvérekre. A szentíró még leszögezi, hogy Jézus (ő a rejtett alany) ezt megparancsolta. Ez utalás lehet J 15, 17-re.

A πιστευειν ige itt fodul először elő a levélben. „Páltól eltérően nem az εργαζεσθαι (R 4,4köv) az ellentéte, hanem „dogmatikus” jellege van, nem egyszerűen az a jelentése, hogy „hinni” vagy „igaznak tartani”, hanem az az értelme, hogy „elismerni”. Ezért tartozik a πιστευειν igéhez mindig tárgy.”³⁶

24. v. A parancsolatok ilyen értelemben vett megtartása által közösségben vagyunk és maradunk magával Jézussal. Ennek a közösségnek az az ismertető jele (εν τουτω γνωσκομεν) a Lélek ajándékainak a jelenléte. A Lélekről itt nem mint az alapvető ajándékról van szó, hanem mint jutalomról azok számára, akik megtartják a parancsolatokat. Az egész érvelés azt akarja megmutatni, hogy” a πνευμα ajándéka abban van, hogy egymást szeretjük.”³⁷

35 BULTMANN: Th, 433. o.

36 BULTMANN: Jbriefe, 64. o.

37 BULTMANN: Jbriefe, 65. o.

A lelkek megvizsgálása (4, 1 – 6)

¹Szeretteim, ne minden léleknek higgyetek, hanem vizsgáljátok meg a lelkeket, hogy Istentől vannak-e, mert sok hamis próféta jött el a világba. ²Az Isten Lelkét erről ismeritek meg: amelyik lélek vallja, hogy Jézus Krisztus testben jött el, az Istentől van. ³Amelyik lélek pedig nem vallja Jézust, az nem az Istentől van. Ez az Antikrisztus lelke, amelyről hallottátok, hogy eljön; most pedig már a világban van.

⁴Ti az Istentől vagytok, gyermekeim, és legyőztétek őket. Nagyobb ugyanis az, aki bennetek van, mint az, aki a világban van. ⁵Ők a világból valók; ezért a világ szerint beszélnek, és a világ hallgat rájuk. ⁶Mi az Istentől valók vagyunk: aki ismeri az Istent, az hallgat reánk, aki nem az Istentől van, az nem hallgat reánk. Erről ismerjük meg az igazság lelkét és a tévelygés lelkét.

Szövegkritikai megjegyzések

1. v. A K kéziratban τα πνευματα helyet az erőteljesebb παντα τα πνυματα és a Ψ kéziratban παν πνευμα olvasható.

2. v. Egy maiusculus (Ψ) és több minusculus kéziratban γνωσκετε helyett γνωσκειται, az Álef kéziratban és egy minusculus kéziratban pedig γνωσκομεν olvasható. Az összes igealak beleillik a szövegkörnyezetbe, és ugyanazt a gondolatot fejezi ki.

A C kéziratban fel van cserélve a Ιησουν Χριστον szavak sorrendje, de ez a tartalom nem változtat.

A B kéziratban εληλυθота helyett εληλυθεναι olvasható. Mondattanilag mindkét igealak helyes.

3. v. Néhány kéziratban τον Ιησουν helyett Ιησουν κυριον, τον Ιησουν Χριστον vagy τον Χριστον, olvasható. A tartalom ez nem változtat.

Néhány kézirat közbeiktatja az előző versnek megfelelően az εν σαρκι εληλυθота szavakat. E betoldás nélkül is világos, hogy az előző versben mondottak ellenkezőjéről van szó.

Három kézirat kihagyja a του θεου szavak előtt az εκ prepozíciót. Ez is helyes mondattanilag, bár nehézkes szórendet kapunk.

Az Álef kéziratban és két minusculus kéziratban a ο névmás helyett οτι és a Ψ kéziratban ου olvasható. Ezáltal hasonló tartalmú mellékmondatokat kapunk. Fontos azonban, hogy a mellékmondat a πνευμα főnévre vonatkozzon.

6. v. Néhány kézirat kihagyja az első mondat második felét. Nincs semmi ok e passzus kihagyására.

Egy maiusculus és egy minusculus kéziratban εκ τουτου helyett εν τουτω olvasható. Mindkét prepozíció helyes.

Forma

A szentíró a πνευμα fogalom fonalán viszi tovább a gondolatmenetet. Rámutat a lelkek közötti különbségtétel fontosságára, és annak módjára. A szakasz második részében biztosítja olvasóit, hogy Istenhez tartoznak, és ennek a ténynek a következményeit ecseteli.

Magyarázat

1. v. A címzettek iránti szeretettől indítva (αγαπητοι – lásd 2, 7 és 3, 2 magyarázatát) határozott magatartást sürget a szentíró. Tiltja a lelki megnyilvánulások iránti korlátlan bizalmat, és a lelkek vizsgálatát követeli, hogy Istentől valók-e. Feltűnő, hogy sok ill., sokféle lélekről (πνευματα) beszél. Nyilván arra gondol, hogy a tévelygésnek sokféle megnyilvánulása lehet.

A πνευματα alatt nem lelkeket kell érteni. Ha ezt tennénk, akkor sok Istentől származó lelket ill., Lelket kellene feltételeznünk. Ezen a helyen vagy Lélek által ihletett kijelentésre vagy még inkább olyan emberekre kell gondolnunk, akik úgy vélték, hogy a Lélek szól általuk. A következő verstől nyilvánvaló, hogy a πνευματα alatt személyekre kel gondolni. A szentíró mégis „lelekről beszél, és nem emberekről, hogy kifejezésre juttassa, hogy mi az az elsődleges impulzus, amely ellenőrzés alatt tartja az embereket.”³⁸

Az utasításait azzal indokolja, hogy sok hamis próféta jött a világba. Apokaliptikusan cseng ez a mellékmondat. Azt a benyomást kelti, hogy a hamis próféták egy transcendens térségből jöttek a világba.

A levél keletkezésének idejében „a gnosztikusok ellepték egész Kis-Ázsiát, és jelen voltak Szíriában, Görögországban és Rómában. A fiatal keresztyénség lépten-nyomon találkozott velük.”³⁹

Pál apostol leveleiben is találunk utasításokat arra, hogy meg kell vizsgálni a lelkeket. Lásd 1Kor 12, 1 – 3; 14, 29 és 1Thessz 5, 20 köv.

2. – 3. v. Az előző mondat apokaliptikus hangzása ellenére nagyon is konkrét tévtanítókról van szó, akiket nagyon egyszerűen (εν τούτω) azonosítani lehet. Az inkarnáció az a hittétel, amelynek alapján meg lehet különböztetni, hogy Istentől vagy az Antikrisztustól származik-e egy lélek. Az inkarnáció megvallása ill., megfogalmazása megfelel J 1, 14-nek (lásd 2J 7-et is).

38 WILDER, Amos. N. – HOON, Paul. W.: The First, Second and Third Epistles of John. New York – Nashville . Abington Press, 1957 (a továbbiakban WILDER – HOON), 274. o.

39 SCHÜTZ, 91. o.

A hitvallás hiánya csak rövidített formában van megfogalmazva. A kiegészítések, amelyek a pozitívan megfogalmazott hitvalláshoz igazodnak, mind későbbiek. Ebből adódik a különbözőségük is. Lásd a szövegkritikát.

A szentíró ismét emlékezteti olvasóit arra, hogy semmi olyan nem történik, amiről már előre ne hallottak volna (lásd 2, 18 magyarázatát). Amiről előre tájékoztatva voltak, az most (vvv) bekövetkezett.

4. v. A választóvonal meghúzása után nyomban arról biztosítja a szentíró az olvasóit, hogy Istentől valók (lásd 3, 1 – 2), és már legyőzték mindazt ill., mindazokat, akikről az előző versekben szó volt (lásd 2, 13).

Nem világos, ki az, aki a világban van, és kisebb Istennél. Lehet, hogy a szentíró a gnosztikus rendszerekben szereplő demiurgosra gondol. Valószínűbb azonban, hogy a rejtelmes megfogalmazás ellenére a konkrét tévtanítókra utal. Nyilvánvaló, hogy a hímnemű o névelő nem vonatkozhat a $\pi\upsilon\epsilon\upsilon\mu\alpha$ főnévre, amely semleges nemű.

A tévtanítások legyőzéséből nem következik, hogy azok hirdetői ki lettek zárva a gyülekezetből.

5. v. Az Istentől való származást most a világból való származással állítja szembe a szentíró. A $\kappa\omicron\sigma\mu\omicron\varsigma$ itt az Istennel szembenálló világot jelenti. Úgy látszik, hogy a tévtanoknak nagy visszhangjuk volt, mert a szentírónak meg kell magyarázni, miért van a tévtanítóknak hallgatóságuk.

Éppen az a paradoxon, hogy „pont azok, akik a szentíró szerint a világból valók, és a világ szerint beszélnek, azt állítják a megváltójukról, hogy egyáltalán nem jött el ebbe a világba.”⁴⁰

6. v. A szentíró ismét megerősíti, hogy ő és csoportja Istentől származik (a $\eta\mu\epsilon\iota\varsigma$ azonos az 1, 1 – 4-ben megszólalókkal), és ezért az ugyancsak Istentől származó címzettek (4. v.) hallgatnak rá. Ugyanez nem várható el azoktól, akik nem Istentől származnak.

Az szerint, hogy ki kire hallgat, meg lehet különböztetni az igazság és a tévelygés lelkét.

A szentíró tehát kétféle módszert kínál az igazság és a hazugság megkülönböztetésére: a testben megjelent Jézus megvallását, és az egyház igehirdetésére való pozitív reagálást.

---

40 BAUR, 64. o.

A valódi és a hamis szeretet (4, 7 – 21)

⁷Szeretteim, szeressük egymást, mert a szeretet Istentől van, és mindenki, aki szeret, az az Istentől született, és ismeri az Istent. ⁸Aki nem szeret, az nem ismer-te meg az Istent, mert az Isten szeretet. ⁹Abban nyilvánult meg az Isten szeretete bennünk, hogy egyszülött Fiát küldte Isten a világba, hogy éljünk őáltala. ¹⁰Nem abban van a szeretet, hogy mi szeretjük az Istent, hanem hogy ő szeretett minket, és elküldte a Fiát engesztelő áldozatul bűneinkért.

¹¹Szeretteim, ha így szeretett minket az Isten, akkor mi is tartozunk azzal, hogy szeressük egymást. ¹²Istent soha senki nem látta: Ha szeretjük egymást, az Isten bennünk marad, és az ő szeretete teljessé lett bennünk. ¹³Abból tudjuk, hogy benne maradunk és ő mibennünk, hogy a maga Lelkéből adott nekünk. ¹⁴És mi láttuk, és bizonyoságot teszünk, hogy az Atya elküldte a Fiút a világ üdvözítőjéül.

¹⁵Ha valaki vallja, hogy Jézus az Isten Fia, abban az Isten megmarad, és ő is az Istenben. ¹⁶És mi ismerjük és hisszük azt a szeretetet, amellyel az Isten szeret min- ket. Az Isten szeretet, és aki a szeretetben marad, az az Istenben marad, és az Isten is őbenne. ¹⁷Abban lett teljessé a szeretet közöttünk, hogy bizodalommal tekinthe- tünk az ítélet napjára, mert ahogyan ő van, úgy vagyunk mi is ebben a világban. ¹⁸A szeretetben nincsen félelem; sőt a teljes szeretet kiűzi a félelmet, mert a félelem gyötrellemmel jár, aki pedig fél, nem lett teljessé a szeretetben. ¹⁹Mi tehát azért sze- retünk, mert ő előbb szeretett minket. ²⁰Ha azt mondaná valaki, hogy: „szeretem az Istent”, a testvérét pedig gyűlölné, az hazug, mert aki nem szereti a testvérét, akit lát, nem szeretheti az Istent, akit nem lát. ²¹Az a parancsolatunk is van tőle, hogy aki szereti az Istent, szeresse a testvérét is.

Szövegkritikai megjegyzések

7. v. Az A kézirat a $\alpha\alpha\pi\omega\nu$ után közbeiktatja a $\tau\omicron\nu\ \theta\epsilon\omicron\nu$ szavakat. Ez hely- telen kiegészítés, mert a testvéri szeretetről van a szövegben szó.

8. v. Egyes kéziratokban a $\gamma\iota\nu\omega\sigma\kappa\omega$ ige más-más nyelvtani időben olvasható. Mindegyik igealak beleillik a szövegkörnyezetbe.

10. v. Az Álef kézirat kiegészíti az $\alpha\gamma\alpha\pi\eta$ főnevet a $\tau\omicron\nu\ \theta\epsilon\omicron\nu$ szavakkal. Ez a kiegészítés legfeljebb gen. obiectivusnak fogadható el.

Két maiusculus és néhány minusculus kéziratban $\eta\gamma\alpha\pi\eta\kappa\alpha\mu\epsilon\nu$ helyett $\eta\gamma\alpha\pi\eta\sigma\alpha\mu\epsilon\nu$ olvasható. Mindkét múlt idő beleillik a szövegkörnyezetbe.

Az A kéziratban $\alpha\upsilon\tau\omicron\varsigma$ helyett $\epsilon\kappa\epsilon\iota\omicron\nu\varsigma$ olvasható. Mindkét névmás Istenre utal.

Az Álef kéziratban $\alpha\pi\epsilon\sigma\tau\epsilon\iota\lambda\epsilon\nu$ helyett $\alpha\pi\epsilon\sigma\tau\alpha\lambda\kappa\epsilon\nu$ olvasható. Mindkét múlt idő beleillik a mondatba.

12. v. Több kéziratban különböző módon fel van cserélve a szavak sorrendje a mondat végén, de ez a tartalom nem változtat.

13. v. Egy maiusculus és néhány minusculus kéziratban δεδωκεν helyett εδωκεν olvasható. Mindkét igealak beleillik a mondatba.

14. v. Néhány kéziratban τεθεαμεθα helyett εθεασαμεθα olvasható. Mindkét igealak beleillik a mondatba.

15. v. Az A kéziratban εαν ομολογηση helyett εαν ομολογη , és a Ψ kéziratban ομολογησει olvasható. Mondattanilag az összes igealak helyes.

A B kézirat a Ιησους nevet kiegészíti a Χριστος névvel. Ez nyilván későbbi betoldás.

Két minusculus kéziratban θεω helyett αυτω , és egy papirusz kéziratban αυτω εστιν olvasható. A névmások egyértelműen Istenre vonatkoznak.

16. v. Az A kéziratban és egy minusculus kéziratban πεπιστευκαμεν helyett πιστευομεν olvasható. Mondattanilag mindkét igealak helyes.

Több kézirat kihagyja a vers végén a μενει igét. Stilisztikai szempontból így szebb lesz az összetett mondat, mert nincs szükség az ige megismétlésére.

17. v. Az Álef kéziratban ημερα helyett αγαπη olvasható. Ez helytelen olvasat, amely érthetlenné teszi a mondatot.

Néhány minusculus kézirat a της κρισεως után közbeiktatja a προς τον ενανθρωπησαντα szavakat. Későbbi betoldásról van szó.

Néhány minusculus kéziratban εστιν helyett ην εν τω κοσμω αμωμος και καθαρως ουτως olvasható. Ez a későbbi kiegészítés meg akarja magyarázni az előző کاθως értelmét.

Az Álef kéziratban és egy minusculus kéziratban εσμεν helyett εσομεθα olvasható. Mindkét igealak beleillik a mondatba.

19. v. Néhány kézirat közbeiktatja az ουν módosító szót, amely által jobban kifejezésre jut az előző verssel való kontraszt.

Az Álef kézirat és több minusculus kézirat az αγαπωμεν után közbeiktatja a τον θεον szavakat. Ez helytelen, mert itt általában van szó a szeretetről.

Néhány kéziratban αυτος πρωτος helyett ο θεος πρωτος ill., ο θεος αυτος olvasható. Ezek a változtatások még világosabbá teszik, hogy Istenre vonatkozik a névmás.

20. v. Az A kéziratban és néhány minusculus kéziratban ου helyett πως olvasható. Ezáltal szónoki kérdéssé fogalmazódna át a mondat, amelyre egyértelmű a negatív válasz. Ugyanaz a tartalom jutna így is kifejezésre.

21. v. Az A kéziratban és néhány minusculus kéziratban απ' αυτου helyett απο του θεου olvasható. Ez a változtatás Istenre vonatkoztatja a névmást, amely inkább Jézusra vonatkozik.

Forma

A tévtanítások megtárgyalása után a szentíró visszatér a szeretet témájához. Ha van belső összefüggés az előző szakasszal, akkor ez a következő: az igaz keresztényen hittől elválaszthatatlan Isten szeretetének az elfogadása és a testvéri szeretet gyakorlása.

Ebben a szakaszban az αγαπω igének és az αγαπη főnévnek meghatározó szerepe van.

Magyarázat

7. v. A tárgyalandó témának megfelelően az αγαπητοι megszólítást választja a szentíró az új szakasz elején.

A szeretet a tévtanításra való legjobb válasz, mert a szeretet Istentől van, és a szeretet által bizonyosodhatunk meg arról, hogy Istentől születtünk, és a szeretet gyakorlása által ismerjük meg Istent. Ha a szeretet Isten szférájába tartozik, abból az következik, hogy mindenki, aki a szeretetet gyakorolja, Isten szférájába kerül. A szentíró szóhasználata szerint. Istentől születik, és ismeri Istent.

Ebben az állításban is szinonimaként jelennek meg ezek a megfogalmazások: testvéri szeretet – Istentől születni – Istent ismerni.

Ebben az összefüggésben a testvéri szeretet „nem követelmény, hanem ajándék. Abból a szeretetből fakad, amelyet Isten tanúsít irántunk.”⁴¹

8. v. A szentíró a már megszokott módon egy negatívan megfogalmazott állítással is bizonyítja tétele igazát: akiben nincs szeretet, az nem ismeri Istent. Ez nyilván a tévtanítók ellen szól, akik azzal kérkedtek, hogy ismerik Istent. A szeretet gyakorlása nélkül nem lehet Istent megismerni, mert ő maga a szeretet, tehát „Isten minden cselekvése szeretetteljes.”⁴² Ez a kijelentés az irat egyik csúcspontja.

Ez a kijelentés azt is megmutatja, hogy milyen nagy az isteni és az emberi szeretet közötti különbség. „Egy emberről sem lehet azt mondani, hogy ő a szeretet. Csak Isten az, aki tökéletesen szeret.”⁴³

9. v. Az a megállapítás, hogy Isten szeretet, nem egy ontológiai tétel, hanem kinyilatkoztatás. Isten szeretete ugyanis azáltal lett nyilvánvalóvá (εφανερωθη), hogy elküldte egyszülött Fiát a világba. Azért beszél a szentíró a Fiú világba való

41 KLAUCK, 252. o.

42 MARSHALL, 181. o.

43 MARSHALL, 181. o.

küldéséről, „hogy az eljövetelet úgy fejezze ki, hogy mindenbe eljött, amit világnak lehet nevezni. Az ilyen eljöveteleknek nem csak egy történelmi küldetés a célja, hanem az inkarnáció.”⁴⁴

Isten szeretete tehát nem absztrakt szeretet, hanem a Fiú küldetésében válik konkréttá. A Fiú világba jövetelének az a célja, hogy éljünk őáltala. Ez a megfogalmazás erősen emlékeztet J 3, 16-ra. A Fiú elküldése Isten szeretetének két mozzanatát teszi nyilvánvalóvá: a másokért való cselekvést és az önfeláldozást.

10. v. Isten szeretetét nem a mi iránta való szeretetünk motiválja. Ő nem azért szeret minket, mert a mi szeretetünk impulzust adott volna neki. A szentíró megismétli, hogy Isten szeretete a Fiú elküldésében nyilvánult meg. Most más szavakkal írja le a jövelele célját. Azért jött, hogy engesztelő áldozat legyen a bűneinkért. Ez a gondolat már elhangzott 2, 2-ben. Itt a szeretet újabb mozzanata kerül előtérbe: a bűnök megbocsátása.

11. v. A tárgynak megfelelően újra az αγαπητοι megszólítást választja a szentíró az új gondolatsor elején, amelyben kifejti, milyennek kell lennie a helyes reakciónak Isten szeretetére. Az Isten iránti szeretetre az egyedüli helyes és adekvát válasz az egymás iránti szeretet. A hívő ember szeretetének is konkrétnek kell lennie.

12. v. A szentíró a gondolatsort azzal az állítással vezeti be, hogy „Isten soha senki nem látta.” Ez a mondat szó szerinti idézete J 1, 18-nak (lásd még J 5, 37 és 6, 46). Az evangélium ezt a gondolatot azzal folytatja, hogy Jézus által közvetlenül láthatjuk Istent. Ebben az összefüggésben nem Isten láthatatlan voltán vagy közvetett meglátásának lehetőségén van a hangsúly, hanem etikai következtetést akar a szentíró ebből a tényből levonni. A láthatatlan Istent nehéz konkrét módon szeretni, de a látható embertársat annál inkább. Ha gyakoroljuk a testvéri szeretetet, Isten köztünk van (μενει), és ilyen módon lesz az iránta való szeretetünk (ha az αγαπη αυτου gen. obj.) teljessé (τετελειωμενη) ill., ha ezt tesszük, teljesen ki tud áradni ránk az ő szeretete (ha az αγαπη αυτου gen. subj.). Nem azt mondja a szentíró, hogy megláthatjuk a láthatatlan Istent, hanem azt, hogy miként lehetünk vele közösségben.

Egy olyan vallásnak, amely Isten megismerésére törekedik, elválaszthatatlan része kell, hogy legyen a szeretet.

13. v. A helyes hitvalláson és szeretet gyakorlásán kívül van még egy ismérve a keresztyén létnek: a Lélek jelenléte (lásd még 2, 20. 27; 3, 24). Ebben az összefüggésben a Lélek abban nyilvánul meg, hogy a hívők meg tudják különböztetni a lelkeket, és erőt kapnak a hit helyes megvallásához (4, 1 – 3).

---

44 PROSTREDNÍK, Ondrej. „Kozmický Kristus“ v Novej zmluve. In: Logos – Kristus a jeho význam pre teológiu a sociálnu etiku. Zostavil prof. ThDr. Igor Kišš. Bratislava. Univerzita Komenského, 2008, 33. o.

14. v. A helyes hit megvallása „apostoli többes”-ben rögtön meg is van fogalmazva. A többes szám első személyben megszólaló szentíró azonos az 1, 1kőv-bem megszólalóval.

A Fiú itt a világ megváltójának van nevezve. Ez kifejezi küldetésének egyetemes jellegét. Jézust az Újszövetség nem nevezi oly gyakran a világ megváltójának, mint ahogyan ezt feltételeznénk. Csak a következő helyeken fordul elő ez a megnevezés: L 2, 11, Csel 5, 31; 13, 23, Ef 5, 23, Fil 3, 20, 2Tim 1, 10, Tit 1, 4; 2, 13; 3, 6 2Pt 1, 1. 11; 2, 20; 3, 2.

15. v. Az Istennel való közösségnek a lehetőségét Jézus Krisztus adja meg. Ez a közösség Jézusnak, mint Isten Fiának a megvallása által jön létre. Nyilván hitvallási formulát (ομολογω) idéz a szentíró. Ez a formula ill., a reá való utalás előfordul 5, 5-ben és 5, 10-ben is.

Amíg 3, 24-ben a parancsolatok megtartása és a Lélek ajándéka van megjelölve a Jézussal való közösség módjának ill., ismertető jelének, addig itt Jézusnak mint Isten Fiának a megvallása teremti meg a közösséget Istennel.

16. v. A vers első része megismétli és továbbviszi a 14. versben kifejtett gondolatot. A 14. versben használt *θεαομαι* és *μαρτυρω* igéknek itt a *γινωσκω* és *πιστευω* igék felelnek meg.

A szentíró megismétli a 8. versben elhangzott tézist: Isten szeretet. Az előző alkalommal a szentíró hittestvéri szeretetre buzdított e tézis segítségével, most pedig az Istennel való közösségről biztosítja mindazokat, akik a szeretetet gyakorolják. Egyik esetben sem elvont tétel, hogy „az Isten szeretet”, hanem mindkét alkalommal következményeket von le a szentíró ebből a kinyilatkoztatott igazságból. Isten szeretetének következményeit a következő versekben fejti ki.

17. v. Isten megtapasztalt szeretetének az az első áldásos következménye, hogy bizodalmunk és felszabadult érzésünk lehet (*παρησια*) az ítélet napján. A *ημερα της κρισεως* az ókeresztyén szóhasználatban a végítéletet jelenti. Ha itt is ezt értjük e fogalom alatt, akkor nem világos a szentíró érvelése, amely Jézus példájára hivatkozik. Bultmann ennél az oknál fogva szerkesztői kiegészítésnek tartja a vers második részét.⁴⁵

Ha viszont a *ημερα της κρισεως* alatt egy világi bíróság előtti tárgyalás napjára gondolunk, ahol a keresztyéneket a *crimen laese maiestatis* bűncselekménnyel vádolták, akkor érthető a Jézus példájára való hivatkozás: a keresztyének is viselkedjenek ugyanúgy a császári ítélőszék előtt, ahogy Jézus viselkedett Pilátus előtt. Ugyanilyen helyzetet tételvezhetünk fel 5, 14kőv-ben is.

Feltételezhető, hogy a *ημερα της κρισεως* apokaliptikus fogalmat (az Antikrisztus fogalomhoz hasonlóan) egy konkrét jelenbeli eseményre alkalmazza a szentíró.

45 BULTMANN, Rudolf: Exegetica. Tübingen, 1967, (a továbbiakban: Exegetica), 390. o.

18. v. A bizodalom ellentéte a gyötremelem (κολασις). Ha az előző vers értelmezése helyes, akkor nem a túlvilági büntetésre kell gondolnunk, hanem lélektani szempontból kell értelmeznünk ezt a verset: a félelem gyötrelmet okoz, a szeretet azonban megszabadít a félelemtől. Szinte kidobja (εξω βαλλει) a félelmet.

19. v. A szentíró megismétli és hangsúlyozza a 10. versben mondottakat: a hívő ember szeretete csak mint az isteni szeretetre való reakció képzelhető el. Ha van gratia praeveniens, akkor ennek a versnek az alapján van caritas praeveniens is.

20. v. Nyilván a tévtanítók azon állítását idézi a szentíró, hogy szeretik az Istent. Kimutatja, hogy a láthatatlan Isten iránti szeretet deklarálása (ezt a gondolatot készítette elő a 12. vers) hazugság, ha valaki ugyanakkor gyűlöli az embertársát, akit lát, és aki kézzelfogható közelségben van. A szentíró itt sem ismer a szeretet és a gyűlölet közötti fokozatokat (lásd 2, 9 – 11 magyarázatát).

21. v. A gondolatsor záró verse összefoglalja, és parancsolattal indokolja az eddig elmondottakat: az Istenszeretet és a felebaráti szeretet elválaszthatatlanok egymástól.

Mivel a θεος a mondat tárgya, az εκεινος névmás Jézusra vonatkozik. Ebből az következik, hogy a parancsolat (εντολη) alatt a Törvény summájára kell gondolnunk (lásd Mt 22, 37 – 39).

A hit győzelme (5, 1 – 5)

¹Mindenki, aki hiszi, hogy Jézus a Krisztus, az Istentől született; és mindenki, aki szereti a szülőt, azt is szereti, aki attól született. ²Abból tudjuk meg, hogy szeretjük az Isten gyermekeit, ha szeretjük az Istent, és megtartjuk az ő parancsolatait ³Mert az az Isten szeretete, hogy parancsolatait megtartjuk. Az ő parancsolatai pedig nem nehezek. ⁴Mert mindaz, ami az Istentől született, legyőzi a világot; és az a győzedelem, amely legyőzte a világot, a mi hitünk. ⁵Ki az, aki legyőzi a világot, ha nem az, aki hiszi, hogy Jézus az Isten Fia?

Szövegkritikai megjegyzések

1. v. Két maiusculus és néhány minusculus kéziratban και τον helyett csak τον olvasható, de ez a mondat értelmén nem változtat.

2. v. Két maiusculus és több minusculus kéziratban ποιωμεν helyett τηρωμεν olvasható. Szinonimákról van szó.

4. v. Két maiusculus és több minusculus kéziratban ημων helyett υμων olvasható. Lásd a magyarázatot.

5. v. Néhány kézirat felcseréli a vers elején a δε εστιν szavak sorrendjét ill., kihagyja a δε módosító szót. A tartalmon ez nem változtat.

Forma

Ez a szakasz átmenetet képez a szeretettel foglalkozó előző (4, 7 – 21) és a hittel foglalkozó következő perikópa (5, 6 – 12) között. Ennek megfelelően a testvéri szeretet, az igaz hit és az istenfűség témái fognak ezekben a versekben dominálni. Ez a szakasz felsorolja az Istentől született ember jellemvonásait. Ezek a következők: hit Jézusban, mint Krisztusban, Isten iránti szeretet és engedelmesség Isten parancsolatai iránt.

Magyarázat

1. v. A Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ χριστὸς szavaknak hitvallás jellegük van. A szentíró a „Krisztus” és az „Isten Fia” fogalmakat szinonimaként használja. Amíg 4, 15-ben Jézusnak, mint Isten Fiának a megvallása az Istennel való közösség alapja, addig ezen a helyen Jézusnak, mint Krisztusnak a megvallása az Istentől való születést eredményezi.

Ezen a helyen nem a zsidókkal szemben kell megvallani, hogy a Názáreti Jézus a Messiás, hanem a gnosztikusokkal szemben kell leszögezni, hogy a történelmi Jézus azonos a Krisztussal.

A szentíró nem részletezi, miként történik a Jézust Krisztusnak valló ember újjászületése. Csak azt közli, hogy a hit az újjászületés feltétele, de egyben jele is.

Nem világos, kire vonatkozik a γεγεννημενος ἐξ αὐτου. Vonatkozhat Jézusra is és a felebarátra is. Aki szereti Istent mint szülőt, az szereti a tőle született Jézust is ill. a felebarátját is.

2. v. Ez iratunkban az egyetlen hely, ahol az Isten iránti szeretet, amely a parancsolatok betartásában nyilvánul meg, a felebaráti szeretet előfeltételeként van beállítva. Egyébként mindig a fordított eset áll fenn: a gnosztikusok ellen azzal érvel a szentíró, hogy a testvéri szeretet az Isten iránti szeretet feltétele ill., ismérve (pl. 4, 20).

3. v. A kétféle érvelés között nincs ellentét, mert a szentíró számára az Isten iránti szeretet egyenlő a parancsolatok betartásával. A parancsolatok lényege pedig a felebaráti szeretet.

A szentíró a parancsolatokról azt állítja, hogy nem nehezek. A parancsolatok mindig csak a kívülállóknak tűnnek nehezeknek. Aki szeretettel igyekezik betartani őket, annak könnyűnek tűnnek (v. ö. Mt 11, 30 és 23, 4).

4. v. Az Istentől született emberekre nemcsak a szeretet jellemző, hanem az is, hogy a hitük legyőzi a világot. A semleges nemű παν „kollektívumként értelmezendő, azt hivatott kifejezni, hogy sokan vannak, akik Istentől születtek.”⁴⁶

46 MARSHALL, 195. o.

Ennek az állításnak a megértéséhez tisztázni kell, mit kell ezen a helyen a hit, a világ és a győzelem alatt érteni.

Míg a πιστις Pál apostol leveleiben az alapvető fogalmak közé tartozik, a jánosi irodalomban ez a főnév csak ezen a helyen fordul elő. Itt a hit nem a cselekedetek ellentétpárja, mint Pálnál, hanem a helyes hitvallást és a gyakorolt testvéri szeretetet fejezi ki. A hit ezen a helyen annak a felismerése és elismerése, hogy Isten Jézus engesztelő halála révén legyőzte a világot (J 16, 33). A hit tehát végső soron erkölcsi erőt jelent.

Ebből következik, hogy a világ alatt az Istennel szembeszegülő magatartást kell érteni.

A szentíró tehát azt akarja kifejezni, hogy a hívő embernek olyan erkölcsi ereje van, amely segítségével erőt vehet mindazon, ami Istennel szembeszegül. A hit és a szeretet szétválaszthatatlan. „Az olyan hit, amely nem vezet szeretetre, céltalan. Az olyan szeretet, amely nem gyökerezik a hitben, erőtlen.”⁴⁷

5. v. A szentíró konkretizálja, hogy a győzedelmes hit alatt Jézusnak Isten Fiaként való megvallását érti (lásd 4, 15). Az így megfogalmazott hitnek antignosztikus éle van.

Az 1. vers azt állította, hogy az, aki hisz Jézusban, mint Krisztusban, Istentől született. Ez az állítás egy lépéssel tovább megy: szónoki kérdés formájában kifejti, hogy az Isten Fiában hívő ember legyőzi a világot.

---

47 JACKMAN, 104. o.

A Lélek bizonyágtétele a Fiúról (5, 6 – 12)

⁶Ő az, aki eljött víz és vér által, Jézus a Krisztus: nemcsak a víz által, hanem a víz és a vér által. A Lélek pedig az, aki bizonyágot tesz, mert a Lélek az igazság. ⁷Mert hárman vannak, akik bizonyágot tesznek: ⁸a Lélek, a víz és a vér; és ez a három egy. ⁹Ha elfogadjuk az emberek bizonyágtételét, az Isten bizonyágtétele nagyobb: mert az Isten bizonyágtétele az, hogy bizonyágot tett az ő Fiáról. ¹⁰Aki hisz az Isten Fiában, abban megvan ez a bizonyágtétel. Aki nem hisz az Istennek, hazuggá tette őt, mert nem hitt abban a bizonyágtételben, amellyel bizonyágot tett Isten az ő Fiáról. ¹¹És ez az a bizonyágtétel, hogy örök életet adott nekünk az Isten, és ez az élet az ő Fiában van. ¹²Akié a Fiú, azé az élet. Akiben nincs az Isten Fia, abban nincs meg az élet sem.

Szövegkritikai megjegyzések

6. v. Három minusculus kéziratban αιματος helyett πνευματος olvasható. Két maiusculus és három minusculus kéziratban αιματος και πνευματος olvasható.

A B kéziratban μονον helyett μονω olvasható. Mindkét nyelvtani alak beleillik a szövegkörnyezetbe.

Több minusculus kézirat felcseréli a υδατι και εν τω αιματι szavak sorrendjét ill., kiegészíti a πνευματι szóval. Lásd a magyarázatot.

Egy minusculus kéziratban πνευμα helyett χριστος olvasható. Lásd a magyarázatot.

7. v. A Comma Johanneum-ra vonatkozó megjegyzéseket lásd a magyarázatban.

9. v. Egy maiusculus kéziratban οτι helyett a ην névmás vezeti be a mellékmondatot. A tartalmon ez nem változtat.

10. v. Egy papirusz kézirat és több minusculus a την μαρτυριαν után közbeiktatja a του θεου szavakat. Nincs szükség erre a bővítésre.

Három maiusculus kéziratban εαυτω helyett αυτω olvasható. Ilyen változtatás esetén a névmás Istenre vonatkozna, és ez eltorzítaná a szentíró eredeti mondanivalóját.

Egy maiusculus és több minusculus kéziratban τω θεω helyett τω υω olvasható. Ez helytelen olvasat, mert a Fiúról szól a bizonyágtétel.

11. v. Egy maiusculus és több minusculus kézirat felcseréli a ημιν ο θεος szavak sorrendjét, de ez a tartalmon nem változtat.

Forma

Ez a perikópa úgy kapcsolódik az előzőhöz, hogy kifejti, milyen bizonyosságtételek erősítik a Krisztusba, mint Isten Fiába vetett hitet.

A számos metafora miatt nagyon nehéz ennek a szövegnek a magyarázata.

Magyarázat

6. v. A bevezető ουτοϋ Isten Fiára vonatkozik. A szentíró azt állítja róla, hogy víz és vér által jött el.

A víz és a vér metaforája alatt a következőkre gondolhatunk:

- a) Jézusnak a Jordán vizében való keresztségére és a kereszthalálára,
- b) arra a vére és vízre, amely Jézus oldalából folyt ki, amikor kereszthalála után egy katona beleszúrt a dárdájával (J 19, 34),
- c) a keresztség szentségére és az Úrvacsora szentségére.

A kérdés megoldásánál abból kell kiindulnunk, hogy a szentíró a gnosztikusok ellen küzd, és hogy abban nincs vita közöttük, hogy Jézus víz által jött el, hanem csak abban, ahogy ez a vers végéből kiténik, hogy vér által is. Ebből az következik, hogy a víz Jézus keresztségére utal. A gnosztikusok (pl. Kerinthos) úgy vélték, hogy a keresztségnél egyesült a mennyei Krisztus az ember Jézussal. Habár ez egy másfajta értékelése Jézus keresztségének, mint a praexistenciát valló jánosi iratoknak, mégis mindkét álláspont fontosnak tartja ezt az eseményt, amelyet a vízzel lehet jellemezni.

Annak hangsúlyozása, hogy Jézus vér által jött, az ellen a gnosztikus álláspont ellen irányul, amely szerint a kereszthalál előtt a mennyei Krisztus eltávozott az ember Jézustól.

A sorrend J 19, 34-ben „vér és víz”. Ezért nehézségbe ütközik ezen a helyen a Jézus oldalából jövő vére és vízre gondolni.

A keresztséget lehet vízzel jelképezni, de az Úrvacsorára inkább a „test és a vér” vagy a „kenyér” jelképek illenének. Az Újszövetségben nincs rá példa, hogy az Úrvacsora a vérrel lenne jelképezve.

Jézusnak a test és a vér általi eljövételéről a Lélek ad tanúbizonyosságot. Azért illetékes a Lélek erre a feladatra, mert ő az igazság Lelke (J 15, 26).

7. – 8. v. A szentíró mintegy kijavítja önmagát, amikor azt mondja, hogy három tanú van. Nemcsak a Lélek, hanem a víz és a vér is, és ez a három tanú egy. Amíg a 6. versben arról volt szó, hogy a víz és a vér felett álló tekintély a Lélek, addig itt azt állítja a szentíró, hogy a Lélek a vízzel és a vérrel egy szétválaszthatatlan egységet alkot.

A következő nehézséget az okozza, hogy a tanúknak az a hármassága már nem Jézus személyéről tesz bizonysgót, hanem Istennek a hívő emberek számára adott háromféle bizonysgótételéről van szó. Ezen a helyen, mivel a Lélek van elsőként említve, feltételezhetjük, hogy a Lélek eszközeiről van szó: a keresztségről és az Úrvacsoráról. Ha ezeknek a verseknek a magyarázatánál is feltételezzük a gnosztikusokkal való polémiát, akkor a szentíró a következőket akarta hangsúlyozni: csak az igazán keresztyén, aki elfogadja a Lélek ajándékait, és a keresztséggel és az Úrvacsorával is él. Ha ezek közül egyet is megvet – a gnosztikusoknál az Úrvacsora mellőzése vagy megvetése jöhet számításba – nem tartozik a hívek közösségéhez.

Manson szerint a szokatlan sorrend (Lélek, víz, vér) a szír egyház gyakorlatával magyarázható, ahol a leendő keresztyéneket először megkenték chrizmával, majd megkeresztelték őket, és közvetlenül a keresztség után Úrvacsorát osztottak nekik.⁴⁸

Négy minusculus kézirat (61, 88, 629, 635) a következő módon egészíti ki ezeket a verseket: *mert hárman vannak, a kik bizonysgót tesznek a mennyben: az Atya, az Ige és a Szent Lélek, és ezek hárman egyek,⁸ és hárman vannak, akik bizonysgót tesznek a földön: a Lélek, a víz és a vér; és ez a három egy.* Ezt a betoldást Comma Johanneum-nak nevezzük – János (közbeiktatott) mondata. A görög κομμα kifejezés mondatot és bekezdést is jelenthet.

Ezt a betoldást egyetlen egyházatya sem idézi, és az említett négy görög kézíraton kívül csak a latin fordításokban fordul elő.

Az első egyházi író, aki idézi ezt a bővített szöveget, a hispániai Priscillianus egy 380 körül írt művében.

Először hivatalosan a IV. lateráni zsinat (1215) dokumentuma hivatkozik a kibővített szövegre.

Erasmus először nem tette be a Comma Johanneum-ot az általa kiadott Újszövetség görög szövegébe mondván, hogy ezt egyetlen görög kézirat sem tartalmazza. Amikor azonban felbukkant a 61. sz. görög minusculus kézirat, Erasmus is kiegészítette ezekkel a szavakkal Újszövetségének harmadik kiadását.

Ma már általános az a vélemény, hogy későbbi betoldásról van szó, amely a Szentháromságról való tant volt hivatott alátámasztani.

9. v. Az előző versekben említett bizonysgótételről a szentíró azt mondja, hogy ez Isten bizonysgótétele, nagyobb az emberek bizonysgótételénél, és Jézusról szól.

⁴⁸ Manson véleményét közli MARSHALL, 203. o.

10. v. Ebből következik: ha az emberek bizonyágtételét általában elfogadjuk, akkor Isten bizonyágtételét annál inkább el kell fogadnunk. Aki nem fogadja el Isten bizonyágtételét, hazuggá nyilvánítja őt (lásd 1, 10).

Aki viszont hisz Isten Fiában, az erősen ragaszkodik és tartja magát (az εχω igének itt ez az értelme) Isten bizonyágtételéhez.

11. v. A szentíró kifejti, mi Isten bizonyágtételének a tartalma, jelentősége és hatása: az, hogy Isten örök életet adott nekünk. Ez az élet pedig az ő Fiában van.

12. v. Az örök élet csak Isten Fiában van (J 3, 36; 14, 6). Ezért aki elfogadja a Fiút és ragaszkodik hozzá (van neki Fia – εχει), annak élete van. A szentíró a reá jellemző módon közli az ellenkező lehetőséget is: aki nem ragaszkodik a Fiúhoz, annak nincs élete.

Befejezés (5, 13 – 21)

¹³Ezeket írtam nektek, akik hisztek az Isten Fia nevében, hogy tudjátok, hogy örök életetek van, és hogy higgyetek az Isten Fiának nevében. ¹⁴És ez az a bizodalom, amellyel iránta vagyunk, hogy ha kérünk valamit az ő akarata szerint, meghallgat minket: ¹⁵Ha pedig tudjuk, hogy meghallgat minket, bármit is kérnénk, tudjuk, hogy már megkaptuk, amit kértünk tőle.

¹⁶Ha valaki látja, hogy a testvére nem halálos bünt követ el, könyörögjön, és életet fog adni annak, aki nem halálos bünt követ el. Van halálos bűn: nem erről mondom, hogy könyörögjön. ¹⁷Minden igazságtalanság bűn, de van nem halálos bűn is.

¹⁸Tudjuk, hogy aki Istentől született, nem vétkezik. Hanem aki Istentől született, vigyáz magára, és a gonosz meg sem érinti őt. ¹⁹Tudjuk, hogy Istentől vagyunk, és az egész világ a gonoszságban van. ²⁰De tudjuk azt is, hogy az Isten Fia eljött, és képességet adott nekünk arra, hogy felismerjük az Igazat, és mi ezért vagyunk az Igazban, az ő Fiában, a Jézus Krisztusban. Ő az igaz Isten és az örök élet.

²¹Gyermekeim, őrizkedjétek a bálványoktól!

Szövegkritikai megjegyzések

13. v. Egy maiusculus és több minusculus kézirat a υμιν névmás után toldja be a vers végét (τοις πιστευουσιν...), hogy nyilvánvalóbbá legyen, kire vonatkozik a névmás ill., miként vannak a címzettek minősítve. Két maiusculus és több minusculus kézirat a ινα πιστευητε célhatározó mellékmondatlall egészíti ki a szöveget. E változtatások és betoldások nélkül is érthető a szöveg.

14. v. Egy maiusculus és néhány minusculus kéziratban εχομεν helyett εχωμεν olvasható. A szövegkörnyezetbe a kijelentő módban lévő igealak illik.

Néhány minusculus kéziratban $\sigma\tau\iota \epsilon\alpha\nu \tau\iota$ helyett $\sigma\tau\iota \omicron \epsilon\alpha\nu$ ill., $\omicron \tau\iota \epsilon\alpha\nu$ olvasható. Ezek nem helyes olvasatok, mert úgy módosítják a kijelentés értelmét, hogy bármit kérhetünk.

Az A kéziratban $\theta\epsilon\lambda\epsilon\mu\alpha$ helyett $\omicron\nu\omicron\mu\alpha$ olvasható. Ez az olvasat is helyes értelmet ad.

15. v. Több minusculus kéziratban $\eta\tau\eta\kappa\alpha\mu\epsilon\nu$ helyett $\eta\tau\eta\sigma\alpha\mu\epsilon\nu$ olvasható. Mindkét múlt idő beleillik a szövegkörnyezetbe.

Három maiusculus és több minusculus kéziratban $\alpha\pi'$ helyett a $\pi\alpha\rho'$ prepozíció olvasható. Mondattanilag mindkettő helyes.

16. v. Néhány minusculus kéziratban $\tau\omicron\iota\varsigma \alpha\mu\alpha\rho\tau\alpha\nu\omicron\upsilon\sigma\iota\nu$ helyett $\tau\omega \alpha\mu\alpha\rho\tau\alpha\omega\nu\tau\iota$ olvasható. Az egyes szám mondattanilag helyesebb.

17. v. Néhány minusculus kéziratban hiányzik az $\omicron\upsilon$ tagadószó. Ha kihagyánk, pont az ellenkező értelmet kapnánk, mint ami a szentíró szándéka.

18. v. Néhány minusculus kéziratban $\omicron \gamma\epsilon\nu\nu\eta\theta\epsilon\iota\varsigma$ helyet $\epsilon\gamma\epsilon\nu\nu\eta\theta\eta$, $\omicron \delta\epsilon \gamma\epsilon\nu\nu\eta\theta\epsilon\iota\varsigma$, $\eta \gamma\epsilon\nu\nu\eta\sigma\iota\varsigma$ ill., $\omicron \gamma\epsilon\gamma\epsilon\nu\nu\eta\mu\epsilon\omicron\varsigma$ olvasható. Szinonimákról van ugyan szó, de nem mindegyik fogalom fejezi ki világosan, hogy Jézusról van szó. Ezért meg kell hagyni a $\omicron \gamma\epsilon\nu\nu\eta\theta\epsilon\iota\varsigma$ olvasatot.

20. v. Néhány minusculus kéziratban $\omicron\iota\delta\alpha\mu\epsilon\nu \delta\epsilon$ helyett $\kappa\alpha\iota \omicron\iota\delta\alpha\mu\epsilon\nu$ olvasható a mondat elején. Mindkét bevezetés ugyanazt fejezi ki.

A latin fordítás a vers közepén egy betoldást tartalmaz.

Két maiusculus és több minusculus kéziratban $\delta\epsilon\delta\omega\kappa\epsilon\nu$ helyet $\epsilon\delta\omega\kappa\epsilon\nu$ olvasható. Mindkét múlt idő beleillik a szövegkörnyezetbe.

Több maiusculus és minusculus kéziratban $\gamma\iota\nu\omega\sigma\kappa\omega\mu\epsilon\nu$ helyett $\gamma\iota\nu\omega\sigma\kappa\omicron\mu\epsilon\nu$ olvasható. Mondattani szempontból a coniunctivus a helyes igealak.

Több kézirat az $\alpha\lambda\eta\theta\iota\nu\omicron\nu$ után közbeiktatja a $\theta\epsilon\omicron\nu$ szót, hogy világos legyen, kire vonatkozik a jelző.

Több kéziratban határozott névelő van a $\zeta\omega\eta \alpha\iota\omega\nu\iota\omicron\varsigma$ előtt.

21. v. Több kéziratban $\epsilon\alpha\upsilon\tau\alpha$ helyett $\epsilon\alpha\upsilon\tau\omicron\nu$ olvasható. Nyelvtanilag a többes szám a helyes.

Néhány kézirat az iratot $\alpha\mu\eta\nu$ -nel fejezi be.

Forma

A 13. verset több kutató (pl. Bultmann) a levél eredeti befejezésének tekinti, és a folytatást egy későbbi szerkesztő számlájára írja. Más vélemény szerint ezzel a verssel kezdődik a levél tartalmának az összegzése. Ilyen kezdetű összefoglalóval találoztunk már 2, 26kőv esetében is.

A záró szakaszt és az egész iratot az üdv bizonyosságának a témája köti össze.

A záró szakasz nem csak összegzi az irat eddigi tartalmát, hanem új gondolatok is felbukkannak benne. Néha úgy tűnik, mintha más helyzetre reagálna, mint az irat eddigi szövege. Az eddigiekben az igaz hit és a tévtanítások között húzódott a frontvonal, mostantól mintha a keresztyén hit és a császári kultusz közötti ellentét lenne a háttérben.

A bálványoktól való őrizkedésre való intés témája „váratlanul bukkan fel, mivel az előző szöveg ezt nem készítette elő, és az ειδωλον kifejezés Jánosnál máshol nem fordul elő.”⁴⁹

Az irat végén hiányzanak az antik levél befejező kellékei.

Magyarázat

13. v. A verset kezdő ταυτα εγραψα vonatkozhat az előző szakaszra, de az egész levélre is.

Az előző vershez a ζωη témája köti ezt a verset ill., a záró szakaszt, amely ezzel a verssel kezdődik.

A szentíró megfogalmazza iratának a célját⁵⁰: biztosítani akarja olvasóit arról, hogy örök életük van. Hangsúlyozza, hogy nem akármilyen életéről van szó, hanem örök életéről, ezért választja ezt a szórendet: ζωην εχετε αιωνιον.

Az örök élet bizonyosságát a Jézusba, mint Isten Fiába vetett hit adja.

14. v. Az örök élet bizonyossága bizodalmat és bátorságot (παρησια) ad a hívő embernek. A szentíró megismétli, amit már 3, 21 - 22-ben elmondott. A bizodalom az imádkozásban és az imában előadott kérések meghallgatásának bizonyosságában mutatkozik meg.

Mondattanilag nehézséget okoz, hogy a vers második részében a οτι εαν τι után coniunctivus következik. Ebben az esetben egy irreális feltételes mellékmondatról lenne szó. Ezért az αιτωμετα igealakot kontrahált kijelentő módnak kell tekintenünk, hogy így fordíthassuk: „hogya ha kérünk valamit...” Ennek a megoldásnak a helyességét az is alátámasztja, hogy a következő versben ugyanilyen mondatszerkezetben az ige kijelentő módban van.

15. v. A szentíró megismétli a 3, 22-ben mondottakat, és hozzáteszi, hogy a címzetteknek már van tapasztalatuk arról, hogy Isten megadta nekik, amit kértek (τα αιτηματα).

16. v. A bizodalmas ima példájaként a szentíró a hittestvérért mondott imát említi, mégpedig olyan hittestvérért, aki bűnt követ el. Olyan bűnt követ el, amely nem halálos.

49 KLAUCK, 341. o.

50 Ilyen célmeghatározás J 20, 31-ben is található.

A halálos bűn fogalma (αμαρτια προς θανατον) csak ezen a helyen fordul elő az egész Újszövetségben, ezért nehéz az értelmezése. Ebben az esetben a scriptura scripturae interpretis elvét nem lehet alkalmazni.

Úgy tűnik, hogy úgy a szentíró, mint az olvasók tisztában voltak ezzel a fogalommal, ezért nem szorul a szövegben magyarázatra.

Ha az Ószövetségből indulunk ki, akkor azok a bűnök tartoznak a halálos bűnök közé, amelyekért az elkövetőnek halállal kell bünhődni (pl. gyilkosság).

Ha az irat keletkezésének korát vesszük figyelembe, akkor meg kell állapítanunk, hogy a világi törvények értelmében a keresztyén hit megvallása halállal megtorlandó bűnnek számított. Lehet, hogy a szentíró ebből indult ki, és átvitt értelemben azokat a bűnöket minősíti halálosaknak, amelyekért ugyan nem jár testi halál, de az örök életből való kizárással, tehát örök halállal járnak. Az ós-egyházban ilyen bűnnek számított a keresztyén hit megtagadása, amelyet a Szent Lélek elleni bűnnek tartottak (lásd Mt 12, 31 és párh., Zsid 6, 4 - 6).

A római katolikus egyház tanítása szerint a halálos bűn „olyan súlyos dologban elkövetett bűn, amit az ember teljes tudatossággal és megfontolt beleegyezéssel követ el, azaz tudatában volt a cselekedet bűnös jellegének, és azt szándékosan követte el. A halálos bűn elkövetése lerombolja az emberben az Isten iránti szeretetet és megfosztja őt Isten megszentelő kegyelmétől. Ha ez a bűn megbánás nélkül marad, akkor kizár Isten országából és a pokol örök halálát okozza. Rendes körülmények között a bűnbocsánatot a keresztség, vagy a bűnbánat szentsége adhatja meg.

A bűn akkor bocsánatos, amikor nem teljesül a halálos bűn feltételeinek valamelyike, azaz vagy jelentéktelen dologban követ el az ember bűnt, vagy nincs meg a bűn elkövetéséhez a teljes ismeret (nem szándékos tudatlanság), vagy a teljes beleegyezés. A bocsánatos bűn nem szakítja el az embert Isten kegyelmétől, így az örök boldogságtól sem, de gyengíti az Isten iránti vagy a teremtetett javak iránti szeretetet, akadályozza a lélek fejlődését, és így ideiglenes büntetést érdemel. A megbánás nélkül maradt bocsánatos bűnök előkészíthetik a halálos bűn elkövetését, ezért a Katolikus Egyház nyomatékosan ajánlja ezeknek a bűnöknek a meggyónását is.

A halálos bűnöket néha összekeverik a hét főbűnnel (kevélység, fősvényesség, bujaság, harag, torkosság, irigység, restség), azonban a kettő nem ugyanaz. A főbűnök, amelyeket Szent Johannes Cassianus és Nagy Szent Gergely nyomán különböztetnek meg, olyan bűnök, amelyek a bűnök szaporodását segítik elő, mert belőlük más bűnök, és más víciumok (rossz tulajdonságok, szokások) származnak.⁵¹

51 www.lexikon.katolikus.hu/bűn

17. v. A bűnök minősítése halálosakra és nem halálosakra csak itt fordul elő az Újszövetségben. A szentíró minden igazságtalanságot (αδικία), tehát a Törvény megszegését bűnnek minősít, de megjegyzi, hogy vannak nem halálos bűnök is.

18. v. Újra felbukkan a hívő ember és a bűn viszonyának a kérdése (lásd 3, 9-et). Itt is megvan az a feszültség, hogy egyrészt teológiai elvi szempontból nem lehetséges, hogy a hívő ember vétkezzen, de a valóságban számolni kell azzal, hogy vétkezik. Ezt illusztrálta az előző példa is.

A szentíró már meggyőzte 3, 9-ben és 4, 7-ben olvasóit arról, hogy Istentől születtek. Most arról győzi meg őket, hogy Jézus (ő a ο γεννηθεις, lásd a szövegkritikát) megőrzi őket (a görög τηρω megfelel a héber *s-m-r* igének) a Sátántól (ő a ο πονηρος) oly mértékben, hogy hozzájuk sem férhet.

19. v. Az Istentől származó hívek ellentétben vannak a világgal, amely a gonoszságban leledzik (κειται). Az εν τω πονηρω kifejezés hímnemű és semleges nemű is lehet. Az első értelmezés esetében arról lenne szó, hogy a világ a Sátán hatalmában van. Ez az állítás azonban nem felel meg a jánosi teológiának. Ezért a második értelmezést kell választani, amely szerint a gonosz világ ellentétben van az Istentől született hívőkkel. Ez a felfogás egybecseng J 17, 31-el.

20. v. Végetetül a szentíró megint olyasmire emlékezteti az olvasóit, amit már tudnak. Az ειδω ige ebben a záró szakaszban hatszor fordul elő. Az egész iratban pedig összesen tizenötször (2, 11. 20. 21. 21. 29; 3, 2. 5. 14. 18; 5, 13. 15. 15. 18. 19. 20).⁵² Ez a gyakori előfordulás egyrészt azt jelzi, hogy a szentíró már bizonyos hitbéli ismeretekre építhet, másrészt pedig azt, hogy nemcsak a gnosztikusoknak vannak ismereteik, hanem a címzetteknek is, még ha nem is dicsekednek velük.

A címzettek tudják, hogy Isten Fia azért jött el, hogy megismerjük az igaz Istent (ο αληθινος), és közösségben legyünk vele, valamint Jézus Krisztussal, aki valóságos Isten és az örök élet. Ezek a hitvallásszerű állítások egybecsengnek J 11, 25-el és Tamás hitvallásával J 20, 28-ban.

21. v. Nehéz megtalálni ennek a versnek a kapcsolatát a szöveggörnyezetéhez. Meglepő, hogy pont ezekkel a szavakkal végződik az irat, mert a bálványimádásról az előbbieken nem volt szó.

Az egyik összefüggés ez lehet: aki felismerte az igaz Istent, és Jézusról hiszi, hogy ő valóságos Isten és az örök élet, az őrizkedjen a bálványoktól.

A bálványok alatt vagy a császári kultusz jelképeire vagy a gnosztikusok tévtanításaira kell gondolnunk. Sem az egyik sem a másik nem egyeztethető össze az igaz hittel.

Az iratot záró parancs udvarias formában van megfogalmazva, a φυλασσω ige jövő idejének alkalmazásával.

⁵² A γινωσκω ige huszonegyszer fordul elő az egész iratban (2, 3. 3. 4. 5. 13. 14. 14. 18. 29; 3, 1. 1. 6. 16. 19. 20. 24; 4, 2. 6. 7. 8. 13. 16; 5, 2. 20), az ακω ige pedig tizennégyyszer (1, 1. 3. 5; 2, 7. 18. 24. 24; 3, 11; 4, 3. 5. 6. 6; 5, 14. 15).

JÁNOS MÁSODIK LEVELE

János második levele valódi levél, amelynek – János első levelétől eltérően – megvannak az antik levél formai kellékei, tehát a feladó és a címzett megnevezése, köszöntés és jókívánság a levél elején, valamint üdvözlések és köszöntés a levél végén.

A levelet egy „kiválasztott Úrnőnek és gyermekeinek” (2J 1) címezték. A κυρια nevet képletesen a gyülekezetre kell érteni. A gyermekek alatt a gyülekezeti tagok értendők. Ez nyilvánvaló 2J 4-ből.

A levelet tartalma szerint így oszthatjuk fel:

1. Címzés és üdvözlés – 1 - 3,
2. A testvéri szeretet – 4 - 6,
3. Óvás a tévtanításoktól – 7 - 11,
4. Befejezés és köszöntés – 12 - 13.

János második levelének kettős célja van: a szeretet megerősítése a gyülekezetekkel, és a tévtanítóktól való elhatárolódás.

Címzés és üdvözlés (1 – 3)

¹A presbiter a kiválasztott Úrnőnek és gyermekeinek, akiket én igazán szeretek, és nemcsak én, hanem mindenki, aki megismerte az igazságot,² azért az igazságért, amely megmarad bennünk, és velünk lesz mindörökké. ³Legyen velünk kegyelem, irgalom, békesség az Atya Istentől, és Jézus Krisztustól, az Atya Fiától igazsággal és szeretettel.

Szövegkritikai megjegyzések

2. v. Egy maiusculus (Ψ) és néhány minusculus kézirat kihagyja a δια τη αληθειαν szavakat. Ezáltal gördülékenyebb lesz a mondatszerkezet. Érvényes azonban a „lectio difficilior est probabilior” szabály.

Egy maiusculus (A) és egy minusculus kéziratban μενουσαν helyett ενοικουσαν olvasható. Szinonimákról van szó.

Néhány kéziratban a két esetben előforduló ημιν helyett υμιν olvasható. Az ilyen jellegű eltérések jellemzőek voltak János első levelének szövegében is.

3. v. Néhány minusculus kéziratban μεθ' ημων helyett μεθ' υμων olvasható.

Néhány minusculus kéziratban ελεος helyett υμιν και olvasható. Ezáltal a megszokottabb χαρις και ειρηνη köszöntés jönne létre. Nincs ok erre a változtatásra.

Egy minusculus kéziratban του πατρος helyett του θεου olvasható. Szinonimákról van szó.

Magyarázat

1. v. A levél írója egyszerűen mint πρεσβυτερος nevezi meg magát. Nyilván úgy gondolta, hogy annyira közismert személyiség, hogy ez a megnevezés „elegendő az olvasóknak arra, hogy tudják, ki ír nekik.”⁵³ Nem világos, hogy a presbiter megnevezés a szerző korára vagy az egyházi tisztségére utal. Ha tisztségre utal, akkor a viselője több gyülekezet felett volt illetékes. Ezzel kapcsolatban megjegyzendő, hogy Papias a 2. század elején Jézus tanítványait nevezi presbitereknek, köztük is különösen Jánost, aki az egyházi hagyomány szerint a legtovább élt. János szerzősége mellett azt az érvet is fel lehet hozni, hogy „nem valószínű, hogy kevésbé ismert szerző neve biztosította volna ilyen kis leveleknek a kánonba való felvételét.”⁵⁴ Ha nem ilyen „nehézsúlyú” személyiség lenne a levél szerzője, ez a rövidke irat aligha kerülhetett volna be a kánonba.

A levél írója nemcsak azért nem írja le a nevét, mert az úgyszólamint, hanem azért is, mert a tisztsége megnevezése által hivatalos jelleget ad a levelének. Nem világos, hogy milyen hatáskörrel felruházva ír a gyülekezeti vezető egy másik gyülekezetnek. Különösen János harmadik levele alapján feltételezhetjük, hogy egy olyan regionális egyházi vezetőről van szó, aki konfliktusba került egy helyi vezetővel.

A kiválasztott Úrnő (εκλεκτη κυρια) alatt nem egy hölgy, hanem egy gyülekezet értendő. Ez nyilvánvaló a 13. versből. Az εκλεκτη melléknévből kihalatszik az εκκλησια. Ha tehát a hölgy egy gyülekezet, akkor a gyermekei pedig a gyülekezeti tagok. A 8. és a 10. versből nyilvánvaló, hogy nem gyermekekről, hanem felnőttekről van szó. Az εκλεκτη kifejezés az Isten általi kiválasztásra utal.

Ha figyelembe vesszük a kutatás mai eredményeit és az egyházi hagyományt is, akkor a gyülekezet Kis-Ázsiában keresendő. Nem tudjuk, hogy miért nincs a gyülekezet megnevezve.

A presbiter szeretetéről biztosítja a gyülekezetet. Nemcsak saját szeretetéről biztosítja őket (az εγω hangsúlyos), hanem mindazokéről, akik megismerték az igazságot. Az αληθεια kifejezés, amely a levél elején ötször is előfordul, nem a hazugság ellentéte, hanem az igaz hit szinonimája. A presbiter tehát az igaz hit szószólójának tekinti magát a hamis tanításokkal szemben.

53 JACKMAN, 137. o.

54 KÁLDY, 205. o.

2. v. A presbiter szeretete a megszólított gyülekezethez azon alapul, hogy ragaszkodik az igaz hithez. A μενειν εν szóhasználat János első levelében is gyakori. Az igaz hitet örökké tartónak nevezi feltehetően a tévtanításokkal ellentétben, amelyek csak ideig-óráig maradnak fenn.

3. v. Az apostoli üdvözlésnek ez a kevésbé elterjedt formája megtalálható 1Tim 1, 2-ben is.

A testvéri szeretet (4 – 6)

⁴Nagyon örültem, hogy olyanokat találtam gyermekeid között, akik igazságban járnak, amint parancsolatot kaptunk erre az Atyától. ⁵Most tehát kérek téged, Úrnő, nem mintha új parancsolatot írnék néked, hanem amely kezdettől fogva megvolt nálunk, hogy szeressük egymást! ⁶És ez a szeretet, hogy járjunk az ő parancsolatai szerint. Ez a parancsolat, amint kezdettől fogva hallottátok, hogy abban járjatok.

Szövegkritikai megjegyzések

4. v. Az Álef kéziratban és néhány minusculus kéziratban ελαβομεν helyett ελαβον olvasható. Mivel nem a levél írójának adott személyes parancsról van szó, meg kell maradni a többségi olvasatnál.

5. v. Néhány kézirat megváltoztatja a mondat közepén a szavak sorrendjét, hogy egyenletesebbé tegye a nehézkes mondatszerkezetet. Itt is érvényes a „lectio difficilior est probabilior” szabály.

6. v. A szórend megváltoztatását illetően erre a versre is érvényes az előző vershez fűzött megjegyzés.

Egy maiusculus és néhány minusculus kéziratban hiányzik a mellékmondatot bevezető ινα. Ha ezt a szót kihagyjuk, akkor a szentíró tényt állapít meg, ha pedig meghagyjuk, akkor óhajt fejez ki.

Magyarázat

4. v. A bevezető formulák után captatio benevolentiae-val kezdődik maga a levél. Az εκ των τεκνων nem úgy értendő, hogy csak néhányan járnak a címzett gyülekezet tagjai közül az igazságban. Ennek a presbiter nem örülne. Inkább arról lehet szó, hogy a presbitert meglátogatták a gyülekezet tagjai, akikről a presbiter örömmel állapította meg, hogy az ortodox hit alapján álnak, és ugyanezt tételezi fel az egész gyülekezetről.

Az igaz hit egyenlő a mennyei Atya parancsolatai szerinti étellel.

5. v. A Jézus által adott új parancsolat (J 13, 34) időközben már régivé lett, amelyre 1J 2, 7-hez hasonlóan már, mint a címzettek keresztyén létének elejétől meglévőre lehet hivatkozni. Ennek a parancsolatnak a lényege a szeretet.

6. v. A presbiter kifejti, hogy miből áll a szeretet. „A vers első fele a szeretet egyfajta definíciója.”⁵⁵ A szeretet nem más, mint az Isten parancsolatának való engedelmesség (lásd 1J 5, 3). Erről a parancsolatról a címzettek keresztyénné válásuktól kezdve tudnak. A kezdetre való emlékeztetés a keresztségnél tett hitvallásra utal. A presbiter „azt kéri a gyülekezettől, hogy tartsa be a keresztségnél tett ígéretet, a testvéri szeretet ígéretét, és így maradjon meg az igazságban.”⁵⁶

Óvás a tévtanításoktól (7 – 11)

⁷Mert sok hitető jött el a világra, akik nem vallják, hogy Jézus Krisztus testben jött el. Ez a hitető és az Antikrisztus. ⁸Vigyázzatok magatokra, hogy el ne veszítsétek, amit elértünk munkánkkal, hanem teljes jutalmat nyerjétek. ⁹Aki túllép ezen, és nem marad meg a Krisztus tanításában, annak nincs Istene. Aki megmarad a tanításban, mind az Atya, mind a Fiú az övé. ¹⁰Ha valaki elmegy hozzátok és nem ezt a tanítást viszi, ne fogadjátok be házatokba, és ne köszöntsetek; ¹¹mert aki köszönti, közösséget vállal annak gonosz cselekedeteiben.

Szövegkritikai megjegyzések

7. v. Egy maiusculus és néhány minusculus kéziratban εζηθον helyett εισηλθον olvasható. Meg kell maradni a többségi olvasatnál, mert a presbiter azt akarja kifejezni, hogy a tévtanítók kívülről, egy transcendens szférából jöttek a világba.

8. v. Néhány kézirat felcseréli a mellékmondatban lévő igék alakját többes szám első személyéből többes szám második személyébe és viszont. Meg kell maradni a többségi olvasat mellett, mert a szentíró azt akarja kifejezni, hogy a közösen végzett munka (első személy) gyümölcseit a címzettek ne veszítsék el, hanem kapjanak érte jutalmat (második személy).

9. v. Néhány kéziratban προαγων helyet παραβαιων olvasható, Szinonimák-ról van szó, de csak az első kifejezésben van meg a szójáték lehetősége. Lásd a magyarázatot.

55 WILDER – HOON, 305. o.

56 BAUR, 99. o.

Egy minusculus kéziratban διδαχη helyett αγαπη olvasható. Ez helytelen változtatás, mert éppen a tanítás tisztaságán van a hangsúly.

Néhány kézirat a διδαχη után kiegészítésként közbeiktatja a του Χριστου szavakat. E kiegészítés nélkül is egyértelmű a mondat.

Egy maiusculus és néhány minusculus kézirat megváltoztatja a mondat végén a szavak sorrendjét, de ez a tartalom nem változtat.

11. v. Egy maiusculus és néhány minusculus kézirat megváltoztatja a mondat elején a szavak sorrendjét, de ez a tartalom nem változtat.

Magyarázat

A presbiter azzal számol, hogy gnosztikus misszionáriusok fognak a megszólított gyülekezetbe érkezni. Levelével azt akarja elérni, hogy a gyülekezet még csak be se fogadja őket. Ez a szakasz, amely „a tévtanítók tévelygéseitől óv, a levél csúcspontja.”⁵⁷

7. v. A mondatot bevezető οτι megindokolja, hogy miért van szükség a testvéri szeretetre és Isten parancsolatainak a megtartására: a tévtanítók megjelenése miatt. A testvéri szeretet és a parancsolatokhoz való ragaszkodás a leghatásosabb ellenszer a tévtanítások ellen.

A tévtanítók krisztológiája egy mondatba van sűrítve: tagadják Jézus testben való megjelenését. Ez az álláspont 1J 2, 23-ban és 4, 2-ben is meg van fogalmazva, ha nem is ilyen sarkalatosan.

Az Antikrisztust illetően lásd 1J 2, 18 magyarázatát.

Nem világos, hogy kit ért a presbiter a megtévesztő alatt (ο πλανος).

8. v. A szentíró elővigyázatosságra int, és rámutat arra, hogy a címzetteknek van vesztenivalójuk. Már egy közösen végzett hitbeli haladásnak a gyümölcsseit veszthetik el.

9. v. A szentíró rámutat a tévtanítás eredetére. Ez abból ered, hogy a tévtanítók „nem maradnak meg Krisztus tanításában, nem maradnak meg az ezáltal meghatározott kereteken belül, hanem tovább mennek, és kilépnek belőle.”⁵⁸ A tévtanítók haladóknak tűnnek, tünhetnek, vagy tüntethetik fel magukat. Ami haladó, az mindig vonzó. A presbiter azonban rámutat, hogy ebben az esetben a haladás (προογω) a keresztyén tanítás túllépést jelenti. „Amíg a tévtanítók büszkén azt állították magukról, hogy haladó tanítást nyújtanak, a presbiter azt állítja róluk, hogy túllépték a valódi és igaz keresztyén hit határait.”⁵⁹

57 ÁBEL, 194. o.

58 SCHÜTZ, 133. o.

59 MARSHALL, 68. o.

A gyülekezeteknek már van tanítása (διδαχη). Ez olyan korra utal, amikor megkezdődik a keresztyén hit tartalmának tantételekben való megfogalmazása.

Aki túllép a tanításon, elveszti az Atyát és a Fiút is, aki megmarad az igaz tanításban, közösségben marad az Atyával és a Fiúval is (lásd 1J 2, 23 és 5, 12).

10. v. Eddig a presbiter általános síkon mozgott. Most pedig konkrétan megmondja, mi a teendő, ha megjelennek a gyülekezetben a fent említett tévtanítók, akik nem az igaz tanítást (διδαχη) hozzák. Az ilyeneket nem szabad a hajlékokba befogadni, és áldást kívánó köszöntéssel (χαρειν) fogadni.

Hasonló utasításokat olvasunk Mt 10, 13köv-ben is.

11. v. A tévtanítóknak még a köszöntése is a velük való közösség vállalását (κοινωνεω) jelentené. A presbiter tehát a tévtanítók teljes mellőzését parancsolja meg.

Befejezés és köszöntés (12 – 13)

¹²Sok írnivalóm volna nektek, de nem akartam papirossal és tintával írni, hanem remélem, hogy eljutok hozzátok, és személyesen beszélhetünk, hogy az örömünk teljes legyen. ¹³Köszöntenek téged a te kiválasztott nőtestvéred gyermekei.

Szövegkritikai megjegyzések

12. v. Néhány kéziratban εχω helyett εχω olvasható. Mindkét igealak beleillik a mondat szerkezetbe.

Néhány kéziratban γραφειν helyett γραψαι olvasható. Mindkét igealak beleillik a mondat szerkezetbe.

Néhány kézirat felcseréli a második mondat elején a szavak sorrendjét, de a tartalom ez nem változtat.

Néhány kéziratban ημων helyett υμων olvasható. Ez nem helyes, mert a presbiter és a gyülekezet közös örömről van szó.

13. v. Egy minusculus kéziratban εκλεκτης helyett εκκλησιας olvasható. Ez az olvasat megzavarja a hasonlatrendszer (kiválasztott úrnő – gyermekek).

Két minusculus kézirat kiegészíti a levél végét a η χαρις μετα σου αμην szavakkal. Több minusculus kézirat csak az αμην szóval toldja meg a többségi olvasatot.

Magyarázat

12. v. „Ugyanúgy, mint a negyedik evangélista, a presbiter is arra való utalással zárja a levelét, hogy még nagyon sok mondanivalója lenne (v. ö. J 20, 30).⁶⁰

A presbiter bízik abban, hogy nemsokára meglátogatja a gyülekezetet. A tévtanítók végleges leküzdése ad majd okot a közös és teljes örömrre.

13. v. A levél vége a gyülekezeti tagok üdvözlétét tartalmazza. A presbiter gyülekezete testvéri gyülekezetnek tekinti a címzett gyülekezetet.

---

⁶⁰ KYSAR, 132. o.

JÁNOS HARMADIK LEVELE

János harmadik levele is valódi levél, amelyet tartalma szerint így oszthatunk fel:

1. Címzés és üdvözlés – 1 – 4,
2. Gájusz vendégszeretete – 5 – 8,
3. Panasz Diotrefészre – 9 – 10,
4. Demetriosz dicsérete – 11 – 12,
5. Befejezés és köszöntés – 13 – 15.

A presbiter ebben a levélben személyes ellentétekre reagál egy gyülekezetben. Ezt a levelet is hivatalos levélnek tekinthetjük, még ha a címzett magánszemély is.

János harmadik levelének megírásához az okot egy gyülekezet vezetésében beállt feszültség adta. E levél által némi betekintést nyerhetünk egy olyan gyülekezet belső harcába, amelyben valószínűleg a tévtanítók kerültek fölénybe.

Címzés és üdvözlés (1 – 4)

¹A presbiter a szeretett Gájusnak, akit én igazán szeretek. ²Szeretett barátom, kívánom, hogy mindenben olyan jó dolgod legyen, és olyan egészséges légy, amilyen jó dolga van a lelkednek. ³Nagyon megörültem ugyanis, amikor testvérek jöttek, és bizonyosságot tettek a te igazhitűségedről, hogy te az igazságban jársz. ⁴Nincs annál nagyobb örömem, mint amikor hallom, hogy az én gyermekeim az igazságban járnak.

Szövegkritikai megjegyzések

3. v. Az Álef kézirat és néhány minusculus kézirat kihagyja a γαρ módosító szót. A tartalmon ez nem változtat.

A B kéziratban μαρτυρουντων helyett μαρτυρουν olvasható. Mindkét igealak beleillik a mondatszerkezetbe.

4. v. Néhány minusculus kéziratban a szokatlan μειζοτερον comparativus helyett a megszokott μειζον olvasható.

Magyarázat

1. v. A πρεσβυτερος fogalommal összefüggő kérdések taglalását lásd 2J 1-ben. János harmadik levele egy bizonyos Gájusznak van címezve. Az Újszövetségben négy helyen fordul elő ilyen nevű személy (ApCsel 19, 29; 20, 4; Rom 16, 23

és 1 Kor 1, 14). Nem állapítható meg, hogy „ezeknek egyike-e János harmadik levelének címzettje, vagy tőlük független személy.”⁶¹

A presbiter biztosítja Gájuszt a szeretetétől (v. ö. 2J 1). A szeretet alapja itt is a közös igaz hit. Az αληθεια fogalomnak itt is ugyanaz az értelme, mint János második levelében (v. ö. 2J 1 – 4).

2. v. Az αγαπητος megszólítás arra utal, hogy Gájuszt Isten is szereti. Az antik levelezés szabályaitól eltérően hiányzik az üdvözlés (nem tudjuk az okát), hanem jókívánásokkal folytatódik ez a levél.

Az ευοδew szó szerint jó úton járást, jó haladást, jó előmenetelt jelent. A presbiter olyan testi egészséget kíván Gájusznak, mint amilyen jó lelki egészségnek örvend. Lehet, hogy ez Gájusz testi gyengélkedésére való utalás.

3. v. Nyilván utazó misszionáriusok hoztak hírt a presbiternek arról, hogy Gájusz szilárdan áll az igaz hitben. „A participium azt jelzi, hogy több beszámoló érkezett, és hogy gyakori volt az érintkezés a presbiter és a reá bízott terület között.”⁶²

4. v. A presbiternek nincs is nagyobb öröme annál, mint ha lelki gyermekei az igaz hitben járnak. Gájuszt is lelki gyermekének tartja a szentíró. Az αληθεια kifejezés háromszor fordul elő a levél elején. Az igazságban való járás, ugyanúgy, mint a második levélben, „a keresztyén lét összefoglaló ismertetőjele az igaz hitben és az igaz magatartásban.”⁶³

Gájusz vendégszeretete (5 – 8)

⁵Szeretett barátom, hűségesen cselekszel mindent, amit a testvéreért, és pedig az idegenekért teszel, ⁶akik bizonyoságot tettek a te szeretetedről a gyülekezet előtt. Jól teszed, ha Istenhez méltóan bocsátod őket újtukra, ⁷mert az ő nevéért mentek el, semmit sem fogadván el a pogányoktól. ⁸Mi tehát tartozunk azzal, hogy felkaroljuk az ilyeneket, hogy munkatársaikká lehessünk az igazságban.

Szövegkritikai megjegyzések

5. v. Két maiusculus és néhány minusculus kéziratban εργαση helyett εργαζη olvasható. Mondattanilag mindkét igealak helyes.

Néhány kéziratban τουτο helyett εις τους vagy τους olvasható. Ez a tartalom nem változtat.

61 KÁLDY, 206. o.

62 WILDER – HOON, 309. o.

63 SCHÜTZ, 137. o.

6. v. Egy maiusculus és egy minusculus kéziratban οι helyett ο olvasható. Az egyik vonatkozó névmás a bizonyágtévőkre, a másik pedig a bizonyágtételre vonatkozik. Mindkét esetben jó értelmet kapunk.

Néhány minusculus kézirat az αγαπη elé közbeiktatja az αληθεια και szavakat. Nincs ok eltérni a többségi olvasattól.

7. v. Egy maiusculus és néhány minusculus kézirat a του ονοματος után közbeiktatja az αυτου birtokos névmást, hogy nyilvánvalóbb legyen, hogy Jézus nevééről van szó.

Néhány kéziratban εθνικων helyett εθνων olvasható. A többségi olvasat a helyes, mert a vallási, nem pedig a nemzetiségi hovatartozásról van szó.

8. v. Néhány kéziratban υπολαμβανειν helyett απολαμβανειν olvasható. Szinonimákról van szó.

Magyarázat

5. v. Ezzel a verssel kezdődik az a téma, „amelyet az író a szívéen visel: a vándorprédikátorokkal szembeni helyes magatartás.”⁶⁴

A presbiter dicsérettel illeti Gájuszt mindazért, amit eddig az utazó misszionáriusokért tett. Az idegenek alatt (ξενοι) ők értendők. A ο εαν a segítség különböző módjára utalhat.

6. v. Maguk az utazó misszionáriusok is bizonyágot tettek a presbiter gyülekezete előtt Gájusz szeretetéről, amellyel útnak indította őket.

7. v. A név (ονομα), amelynek szolgálatában állnak az utazó misszionáriusok, Jézus neve (lásd Csel 5, 41 és R, 5). Itt található Jézus neve kultuszának a kezdete. Mivel Jézus szolgálatában indultak el a misszionáriusok, az útjuk során semmit sem fogadtak el a pogányoktól. Ezért volt számukra nagyon fontos és szükséges Gájusz vendégszeretete.

8. v. A presbiter egyrészt arra a kötelességre emlékeztet, hogy az ilyen utazókat fel kell karolni (υπολαμβανειν), másrészt arra mutat rá, hogy ezáltal a vendéglátók a misszionáriusok munkatársaiává (συνεργοι) válnak. Mindez az igaz hit (αληθεια) érdekében történik.

---

64 BULTMANN: Jbrife, 97. o.

Panasz Diotrefészre (9 – 10)

Írtam valamit a gyülekezetnek, de Diotrefész, aki elsőségre vágyik közöttük, nem fogad el minket. ¹⁰Ezért, ha odamegyek, emlékeztetni fogom azokra a dolgokra, amelyeket cselekszik, amikor gonosz szavakkal rágalmaz minket. Sőt, nem elégszik meg ezzel, maga sem fogadja be a testvéreket, és akik ezt akarnák, azokat is akadályozza, és a gyülekezetből kiveti.

Szövegkritikai megjegyzések

9. v. Három maiusculus és néhány minusculus kéziratban εγραφα τι helyett εγραφα αν τι olvasható. Ez helytelen olvasat. A presbiter azért ír Gájusznak, mert a gyülekezetnek írt levét Diotrefész nem ismertette. A B kéziratban lévő εγραφας igealak is helytelen, mert nem Gájusz írt a gyülekezetnek.

10. v. A C kéziratban βουλομενος helyett επιδεχομενους olvasható. Nyilván azért választották ezt az igét, amely már nem a szándékot, hanem a tettet fejezi ki, mert az előbbieken már kétszer használták.

Az Álef kéziratban és néhány minusculus kéziratban hiányzik az εκ prepozíció.

Magyarázat

9. v. A dicsérő szavak után a presbiter elpanaszolja Gájusznak, hogy már írt egy hivatalos levelet annak a gyülekezetnek, amelynek feltehetően Gájusz is a tagja, de ennek nem lett foganatja. A levelet Diotrefész vagy fel sem olvasta a gyülekezet előtt, vagy nem vetette alá magát (az επιδεχομαι ezt is jelentheti) a tartalmának. Nem tudjuk, mi lehetett ennek a levélnek a tartalma. Az irat, amelyre a presbiter hivatkozik, nem János második levele, mert abban „nincs semmi, ami kimondottan erre a kérdésre vonatkozna.”⁶⁵

Diotrefészt a presbiter úgy jellemzi, hogy elsőségre vágyik, vagy szeretne első lenni (φιλοπρωτευων). „Ez a negatív jellemzés nem teszi lehetővé azt a feltételezést, hogy a presbiter Diotrefészt a gyülekezet vezetőjének tartsa.”⁶⁶

10. v. A presbiter jelzi, hogy elmegy a gyülekezetbe, és felrója Diotrefésznek, amit helytelenül tett.

Érdekes megfigyelni, hogy a presbiter nem eretnokséget vet Diotrefész szemére, hanem azt, hogy magához ragadta és nyilván élvezi a gyülekezet feletti hatalmat, rágalmazza ill., gyanúsítgatja a presbitert, a küldötteit nem fogadja be, és kizárja a gyülekezetből azokat, akik befogadnák őket.

65 JACKMAN, 155. o.

66 BAUR, 107. o.

Ezek már a monarchisztikus episzkopátus kialakulásának a jelei. Kérdéses, hogy a gyülekezetből való kizárás már szabályos exkommunikációt jelent-e.

Csak találgathatjuk, miért nem lett kizárva a gyülekezetből Gájusz is, hiszen ő befogadta az utazó misszionáriusokat, és gondoskodott is róluk.

Demetriosz dicsérete (11 – 12)

¹¹Szeretett barátom, ne a rosszat kövesd, hanem a jót. Aki a jót cselekszi, az Istentől van. Aki pedig a rosszat cselekszi, az nem látta az Istent. ¹²Demetriosz mellett mindenki bizonyosságot tett, maga az igazság is; de mi is bizonyosságot teszünk, és tudod, hogy a mi bizonyágtételünk igaz.

Szövegkritikai megjegyzések

11. v. Néhány minusculus kézirat a o névelő után közbeiktatja a δε módosító szót, de ez a tartalom nem változtat.

12. v. Egy papirusz kéziratban αληθειας helyett εκκλησιας olvasható, a C kéziratban pedig αληθειας και εκκλησιας. Az εκκλησια szóval itt nem tudunk mit kezdeni, mert nem tudjuk, melyik gyülekezetről lehetne szó.

Néhány kéziratban οιδας helyett οιδατε vagy οιδαμεν olvasható. Személynek szóló levél lévén a többségi olvasatot kell előnybe helyezni.

Magyarázat

11. v. A nem követendő rossz példa alatt nyilván Diotrefészt kell érteni, a követendő jó példa pedig Demetriosz lesz. A jó ill., a rossz cselekvésnek az okairól ill., következményeiről 1J 2, 21-ben, 3, 6. 10-ben és 4, 2-7-ben is meg van fogalmazva ugyanez a gondolat.

12. v. A presbiter minden bevezetés nélkül kezd Demetrioszról írni. Nyilván a feladó is és a címzett is egyaránt ismerte őt. Lehet, hogy ő volt a levél kézbesítője. Azon kívül, ami ezen a helyen le van írva róla, semmi közelebbit nem tudunk a személyéről.

A presbiter megerősíti, hogy Demetriosz az igaz hitben jár, és bizonyágtételének azzal ad nyomatékot, hogy az igaz (lásd J 19, 35).

Befejezés és köszöntés (13 – 15)

¹³Sok írni valóm volna még számodra, de nem akarok tintával és tollal írni, ¹⁴hanem remélem, hogy csakhamar meglátlak, és személyesen fogunk beszélni.

¹⁵Békesség neked! Köszöntenek barátaid. Köszönts a barátainkat név szerint.

Szövegkritikai megjegyzések

13. v. Egy maiusculus és több minusculus kéziratban γραψαι helyett γραφειν olvasható. Mindkét igealak beleillik a mondat szerkezetbe.

Az A kéziratban ου θελω helyett ουκ εβουληθην olvasható. Szinonimákról van szó.

Néhány kézirat felcseréli a két utolsó szó sorrendjét, de ez a tartalom nem változtat.

14. v. Néhány kézirat felcseréli a σε ιδειν szavak sorrendjét, de ez a tartalom nem változtat.

Néhány kéziratban λαλησομεν helyett λαλησωμεν vagy λαλησαι olvasható. Az összes igealak beleillik a mondat szerkezetbe.

15. v. Néhány kéziratban φιλοι és φιλους helyett αδελφοι és αδελφους olvasható. Szinonimákról van szó.

Egy maiusculus és néhány minusculus kéziratban az utolsó mondat után αμην következik.

Magyarázat

13. – 14. v. A levél befejezése szinte szó szerint megegyezik az előző levél záró soraival. Bultmann szerint, aki a harmadik levelet korábban tartja a másodiknál, „felvetődik az a gyanú, hogy utánzásról van szó.”⁶⁷ A gyülekezetet fenyegető veszély közben komolyabbra fordulhatott, mert a presbiter hamarosan (ευθως) szeretne Demetriossal személyesen beszélni.

15. v. Az ειρηνη σοι a héber *sálóm lák* megfelelője. A presbiterhez hű csoport nyilván kisszámú lehetett, ha Gájusz mindenkinek név szerint átadhatta az üdvözlését.

67 BULTMANN: Jbriefe, 109. o.

Néhány észrevétel az iratok szerzőségének kérdéséről

János első levelének szerzője egyszer sem nevezi meg magát. Nem egyértelmű, hogy azzal az igénnyel ír, hogy Krisztus életének szemtanúja volt, mert 1J 1, 1-ben a ο ην απ` αρχης, ο ακηκοαμεν inkább a keresztyén tanításra vonatkozik, mint Jézus személyére (lásd 1J 1, 1 magyarázatát). A szerző többes szám első személyében ír a legtöbbször, és így egyrészt tekintélyt követel, másrészt összekapcsolja magát a szemtanúk körével és a címzettekkel.

János első levele „nyelv, stílus és gondolatvilág tekintetében nagyon erős hasonlóságot mutat János evangéliumával.”⁶⁸A hasonlóságok a következők:

- Isten elsősorban az, aki szereti a világot, és szeretettel közeledik a benne hívőkhöz (J 3, 16; 16, 27; 17, 26; 1J 4, 16).
- A krisztológiában a legnagyobb hangsúly azon van, hogy az Atya és a Fiú tökéletes egységben vannak. Ennek tagadása maga a hazugság (1J 2, 23).
- Dualista gondolkodásmód jellemző az iratra. Ezt a dualizmust „spekulatív módon kozmológiailag soha nem indokolják meg, csak egyszerűen feltételezik, és kizárólag szoteriológiai céllal bontakoztatják ki.”⁶⁹
- A keresztyén élet az Istentől való származásként van bemutatva (J 1, 13; 3, 3, 6; 1J 2, 29; 3, 9).

A felsorolt közös vonások mellett vannak nagy különbségek is. Ezek a következők:

- Stílusbeli különbségek (pl. a οτι és a γαρ szócskák különböző használata), amelyekre először C. H. Dodd hívta fel a figyelmet. Az említett szerző összeállította azoknak az alapvető fogalmaknak a listáját, amelyek az evangéliumban szerepelnek, de a jánosi levelekben nem. A legfontosabban a következők: κρινειν, κρισις, δοξα, δοξαζειν, αναβαινειν, καταβαινειν, πεμπτειν.⁷⁰
- Az evangélium a zsidósággal konfrontálódik, a levelek viszont a tév-tanításokkal.
- Az evangéliumban a hit és a hitetlenség között húzódik a választóvonal. A levelekben az igaz hit és az eretnenség között van ugyanez a határ.

68 KÁLDY, 200. o.

69 SCHENKE, Hans Martin – FISCHER, Karl-Martin: Einleitung in die Schriften des Neuen Testaments. Band II. Berlin : EVA, 1979, 360. o. (a továbbiakban: SCHENKE – FISCHER II., 209. o.

70 Dodd nézetét idézi SCHENKE – FISCHER II, 210. o.

Ezeket a különbségeket nem lehet csupán a megváltozott körülményekkel magyarázni. Ezért nagy valószínűséggel állíthatjuk, hogy János evangéliumának és János leveleinek, ill. János első levelének nem ugyanaz a személy a szerzője. Azt is mondhatjuk, hogy János evangéliuma és János első levele között hasonló kapcsolat van, mint Pál eredeti levelei és a pásztori levelek között. Ennek az állításnak az alátámasztására következő példákat lehet említeni.

- János evangéliumának a prologusa és János első levelének a proemiuma a szóhasználat és a stílus tekintetében nagyon hasonlít egymáshoz, mégis másmilyen teológiai üzenetet közvetít (lásd 1J 1, 1 – 4 magyarázatát).
- 1J 1, 5 szerint Isten világgosság. János evangéliumában, Jézus a világ világgossága (J 8, 12; 9, 5).
- 1J 2, 1 szerint Jézus a Paraklétosz. Jézus búcsúbeszédeiben viszont a Paraklétosz egy Jézus által megígért jövőbeli személy (J 14, 16köv., 14, 25köv., 15, 26köv., 16, 7- 15).
- A szeretet parancsa 1J 2, 7köv-ben mint régi parancsolat van bemutatva, míg J 13, 34köv szerint ez új parancsolat.
- János evangéliuma ugyanazt mondja a Szent Lélekről (J 14, 17; 15, 26; 16, 13), amit 1J 2, 20 és 2, 27 a kenetről.
- J 5, 24 szerint az ment át a halálból az életbe, aki hisz Isten határtalan szeretetében, amely Jézus világba való küldésében nyilvánult meg, 1J 3, 14 viszont ugyanezt olyan emberről állítja a szentíró, aki szereti a testvéreit.

János második és harmadik levelében a szerző presbiternek nevezi magát (ο πρεσβυτερος - 2J 1; 3J 1). Nyilván úgy gondolta, hogy annyira közismert személyiség, hogy ebből a megnevezésből a címzettek egyértelműen felismerik. Nem világos, hogy a presbiter megnevezés a szerző korára vagy az egyházi tisztségére utal. Ha tisztségre utal, akkor a viselője több gyülekezet felett volt illetékes. Ezzel kapcsolatban megjegyzendő, hogy Papias a 2. század elején Jézus tanítványait nevezi presbitereknek, köztük is különösen Jánost, aki az egyházi hagyomány szerint a legtovább élt. János szerzősége mellett azt az érvet is fel lehet hozni, hogy „nem valószínű, hogy kevésbé ismert szerző neve biztosította volna ilyen kis leveleknek a kánonba való felvételét.”⁷¹ Abban egységes a kutatók álláspontja, hogy János második és harmadik levelének annyira egyforma a nyelvezete és a szerkezete, hogy a két irat egyazon szerzőtől származik.

71 KÁLDY, 205. o.

János második és harmadik levele között a stílusbeli azonosság annyira nyilvánvaló, hogy gyakorlatilag senki sem vitatja, hogy a két irat ugyanattól a szerzőtől származik. János első levelének a két fő témája – a testvéri szeretetre való biztatás és a tévántitóktól való óvás – sűrített formában jelenik meg János második levelében (2J 4 - 6, ill. 2J 7 - 11). Ebből azt a következtetést lehet levonni, hogy „János első levelének a szerzője nagy valószínűséggel azonos a Presbiterossal, János első és második levelének a presbiterével.”⁷²

Ha mindhárom irat szerzője a presbiter, akkor már csak az ő kilétét kell tisztázni. Ha abból indulunk ki, hogy a Papias által említett⁷³János apostol és János presbiter két különböző személy, akkor János presbiterrel azonosíthatjuk az iratok szerzőjét. Irenaeus később félreérthette Papias szavait (Adv. Haer. 3, 1, 1), és azonos személynek tekintette a két Jánost. Ilyen módon került kapcsolatba János apostol személye a tárgyalt iratokkal.

---

72 POKORNÝ – HECKEL, 581. o.

73 Papias szavait Eusebius közli (Hist. Eccl. 3, 39, 41).

Tévtanítások és tévtanítók a jánosi levelekben

A jánosi levelek szövege alapján a tévtanításokról, ill. a tévtanítókról a következőket tudhatjuk meg:

- eredetileg a gyülekezetekhez, ill. gyülekezetekhez tartoztak (1J 2, 19), de kiváltak onnan és a gyülekezetet meg akarják tévesztetni (1J 2, 26),
- tagadták, hogy Jézus a Krisztus (1J 2, 22 – 23),
- tagadták, hogy Jézus halálának engesztelő ereje van (1J 2, 2 és 4, 10),
- nem tartották magukat bűnösöknek (1J 1, 8. 10),
- nem gyakorolták a hitből fakadó testvéri szeretet (1J 2, 4 - 5; 4, 20),
- tagadták, hogy Jézus testben jött a világba (2J 7).

Amint látható, a tévtanítások „leírása nem éppen konkrét, a legtöbbször negatív módon, tehát a helyes álláspont elhagyásaként és elutasításaként vannak megfogalmazva.”⁷⁴ Ezeknek a jellemzéseknek az alapján nehéz lenne átfogó képet kapni a tévtanítókról ill., a tévtanításokról. Ezért számba kell venni azokat a kijelentéseket is, amelyek csak közvetve, a „sorok között” polemizálnak az ellentétes nézetekkel.

Amikor a szentíró 1J 2, 3- 5-ben arról beszél, hogy Istent az ő parancsolatainak és igéjének megtartása által lehet megismerni, nyilván olyan nézettel polemizál, amely szerint különös extatikus élmények vagy valamiféle titkos tudás szükséges Isten megismerésére.

Amikor 2, 11-ben arról van szó, hogy aki gyűlöli a testvérét, sötétségben van, és sötétségben jár, arra utalhat a szentíró, hogy a tévtanítók a világosság egyedüli birtokosainak tartották magukat.

A tévtanítók nyilván azt gondolhatták, hogy csak ők birtokolják az igazságot, és ezért kellett a szentírónak arra emlékeztetni a gyülekezetet, hogy a *χρισμα* által ismerik ill., megismerhetik az igazságot (1J 2, 20).

A szentíró bizonyára azért emlékeztette a gyülekezetet arra, hogy Jézus azért jelent meg, hogy a bűnöket elvegye (1J 3, 5), mert a tévtanítók tagadták Jézus halálának engesztelő voltát.

Lehet, hogy a tévtanítók úgy gondolták, hogy csak ők mentek át a halálból az életbe, és ezért kell a szentírónak emlékeztetni a gyülekezet tagjait, hogy a testvéri szeretet által átmentek a halálból az életbe (1J 3, 14).

74 WEISS, Konrad: Die „Gnosis“ im Hintergrund und im Spiegel der Johannesbriefe. In: TRÖGER, Karl-Wolfgang (Hrsg.): Gnosis und Neues Testament. Berlin : Evangelische Verlagsanstalt, 1973, 341 – 356 o. (a továbbiakban. WEISS), 341. o.

Az is elképzelhető, hogy a tévtanítók úgy vélték, hogy csak ők vannak a Szent Lélek birtokában. Ezért kell a gyülekezetet emlékeztetni arra, hogy Isten adott nekik a Lelkéből (1J 4, 13).

Nyilván azért kellett a gyülekezet tagjait emlékeztetni arra, hogy Istentől vannak (1J 5, 19), mert a tévtanítók csak önmagukat tartották Istentől valóknak.

Az első levél végén nyilván azért kellett a gyülekezet tagjait emlékeztetni arra, hogy képesek felismerni az igaz Istent (1J 5, 20), mert a tévtanítók csak önmagukat tartották erre képesnek.

Feltételezhetjük tehát, hogy a tévtanítók különös ismeretekre és extatikus élményekre hivatkoztak. Továbbá a világosság, az igazság és a Lélek egyedüli birtokosainak tarthatták magukat. Úgy gondolhatták, hogy csak ők mentek át a halálból az életbe, csak ők Istentől valók, és csak ők képesek Istent megismerni.

Azokról a fejtegetésekről is, amelyek a „ha azt mondjuk” (εαν ειπωμεν), az „aki azt mondja” (ο λεγων) és a „ha valaki ezt mondaná” (εαν τις ειπη) szavakkal kezdődnek, feltételezhetjük, hogy a tévtanítók állításaival vitáznak. Ezek szerint a tévtanítók azt állították, hogy közösségben vannak Istennel (1J 1, 6), hogy nincs bűnük (1J 1, 8. 10), hogy ismerik Istent (1J 2, 4), hogy Istenben maradnak (1J 2, 6), hogy a világosságban járnak (1J 2, 9), és hogy szeretik az Istent (1J 4, 20).

A tévtanítóknak a levelek szövege alapján összeállított közvetlen és közvetett jellemzése a gnoszticizmusra és a doketizmusra illik. Egyes kutatók szerint Kerinthosz gnosztikus rendszerére illenek rá a legjobban ezek a vonások. Erről az eretnek tanításról Irenaeus révén vannak részletes ismereteink.

Felhasznált és ajánlott irodalom

ÁBEL, František: Úvod do Novej zmluvy. Bratislava: Univerzita Komenského, 2009, ISBN 978-80-233-2719-0.

BAUR, Wolfgang: První, druhý a třetí list Janův. Kostelní Vydří . Karmelitánské nakladatelství, 2001.

BULTMANN, Rudolf: Theologie des Neuen Testaments. Berlin: Evangelische Verlagsanstalt, 1970 ⁶.

BULTMANN, Rudolf: Exegetica. Tübingen: Mohr Siebeck, 1967.

BULTMANN, Rudolf: Die drei Johannesbriefe. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1967.

DODD, C. H.: The First Epistle of John and the Fourth Gospel, BJRL 21/ 1937.

JACKMAN, David. Janovy listy. Praha: Návrat, 1993, ISBN 80-85495-20-1.

KÁLDY, Zoltán: Bevezetés az Újszövetségbe. Budapest: Evangélikus Egyetemes Sajtóosztály, 1957.

KÄSEMANN, Ernst: Exegetische Versuche und Besinnungen. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1960.

KLAUCK, Hans-Josef. Der erste Johannesbrief. Neukirchen – Vluyn: Neukirchener Verlag, 1991, ISBN 3-7887-1377-1.

KYSAR, Robert: I. II. III John. Minneapolis: Augsburg Publishing House, 1986, ISBN 0-8066-8862-9.

MARSHALL, I. Howard: Jánove listy. Bratislava: Univerzita Koemnského, 2009.

POKORNÝ, Petr – **HECKEL**, Ulrich: Einleitung in das Neue Testament. Tübingen: Mohr Siebeck, 2007, ISBN 978-3-8252-2798-2.

PROSTREDNÍK, Ondrej. „Kozmický Kristus“ v Novej zmluve. In: Logos – Kristus a jeho význam pre teológiu a sociálnu etiku. Zostavil prof. ThDr. Igor Kišš. Bratislava . Univerzita Komenského, 2008, ISBN 978-80-223-2541-7

SCHENKE, Hans Martin – **FISCHER**, Karl-Martin: Einleitung in die Schriften des Neuen Testaments. Band II. Berlin: EVA, 1979.

SCHNACKENBURG, R.: Das Johannesevangelium. Leipzig: Benno Verlag, 1971.

SCHÜTZ, Wilhelm: Die Briefe des Johannes. Berlin: Evangelische Verlagsanstalt, 1976.

WEISS, Konrad: Die „Gnosis“ im Hintergrund und im Spiegel der Johannesbriefe. In: TRÖGER, Karl-Wolfgang (Hrsg.): Gnosis und Neues Testament. Berlin: Evangelische Verlagsanstalt, 1973, 341 – 356 o.

WILDER, Amos. N. – **HOON**, Paul. W.: The First, Second and Third Epistles of John. New York – Nashville. Abington Press, 1957.

Univerzita J. Selyeho
Reformovaná teologická fakulta
Bratislavská cesta 3322
SK-945 01 Komárno
www.selyeuni.sk

Autor/Szerző:

Prof. ThDr. Bándy György

Názov/Cím:

JÁNOS LEVELEI

Recenzenti/Recenzensek:

Prof. ThDr. Karasszon István, PhD.

Doc. PhD. Molnár János

Nyelvi ellenőrzés:

Mgr. Lévai Attila, PhD.

Vydavateľ/Kiadó:

Univerzita J. Selyeho – Selye János Egyetem, Komárno

Tlačiareň/Nyomda:

Tribun EU s.r.o., Brno

Tlačová príprava/Nyomdai előkészítés:

Liszka Szabolcs

Rozsah/Terjedelem:

2,5 AH/ 2,5 szerzői ív

Počet výtlačkov/Példányszám:

100

Rok vydania/Megjelenés éve:

2012

Prvé vydanie/Első kiadás

ISBN 978-80-8122-040-1